

Sammenstilling av arkeologiske data om bevaringstilstand m.m. i bydelen Vågsbunnen, Bergen

Dunlop, A.R.

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Sammenstilling av arkeologiske data om bevaringstilstand m.m. i bydelen Vågsbunnen, Bergen.	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 99/2012	Publiseringsdato 20.5.2015
	Prosjektnummer 15620792	Oppdragstidspunkt April-juni 2012
	Forsidebilde Utsnitt, miljøbrønn, Vågsbunnen. Foto: Dunlop, NIKU	
Forfatter Dunlop, A.R.	Sider 112	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Arkeologi	

Prosjektleder Dunlop, A. R.
Prosjektmedarbeider(e) Lorvik, K.
Kvalitetssikrere Johansen, L.-M. B., Paasche, K., Martens, V. V.

Oppdragsgiver Riksantikvaren

Sammendrag Denne rapporten presenterer arkeologiske data om omfang, alder og bevaringstilstand på arkeologiske kulturlag fra en rekke undersøkelser foretatt innenfor et avgrenset område i bydelen Vågsbunnen, Bergen. Oppdraget er utført i forbindelse med et forprosjekt igangsatt av Bergen kommune, hvor hovedoppgaven er å finne frem og kartfeste informasjon og samle problemstillinger som kan belyse årsakene til setningsutviklingen og tapet av grunnvann som rammer store deler av det aktuelle undersøkelsesområdet.

Emneord Vågsbunnen, sammenstilling, arkeologiske data om bevaringstilstand

Avdelingsleder

Johansen, L.-M. B.

Innhold

1	Innledning.....	7
2	Metoder.....	8
3	Undersøkelsene	9
3.1	Generelt.....	9
3.2	Nyere undersøkelser	10
3.2.1	Kong Oscars gate	10
3.2.2	Domkirkegaten 6.....	43
3.2.3	Nedre Hamburgersmau 8	49
3.2.4	Nedre Korskirkeallmenning	49
3.2.5	Nedre Korskirkeallmenning 2	73
3.2.6	Kong Oscars gate 7	85
3.2.7	Kong Oscars gate 25.....	91
3.3	Eldre undersøkelser.....	97
3.3.1	Vågsallmenningen/Nedre Korskirkeallmenningen	97
3.3.2	Lille Øvregate friområde	99
3.3.3	Halfdan Kjerulfs gate	100
3.3.4	Skostredet 10.....	101
3.3.5	Domkirkegaten 6.....	101
3.3.6	Korskirken.....	102
4	Bevaringstilstand	103
4.1	Generelle bemerkninger	103
4.2	Kong Oscars gate.....	103
4.3	Domkirkegaten 6.....	104
4.4	Nedre Korskirkeallmenning.....	105
4.5	Nedre Korskirkeallmenning 2.....	106
4.6	Kong Oscarsgate 7	107
4.7	Kong Oscarsgate 25	108
5	Konklusjoner	108
6	Referanser.....	109

1 Innledning

Det vises til Riksantikvarens bestillingsbrev datert 15.3.2012. I bestillingsbrevet er bakgrunnen og formålet med det aktuelle oppdraget beskrevet som følger:

«Bergen kommune ved Grønn etat skal ruste opp Nedre Korskirkeallmenningen. Miljøovervåkning og setningsmålinger har avdekket setninger på bygninger og på grunnen og endringer i grunnvannsstanden i området.

Problemstillingen antas å gjelde for hele Vågsbunnen. Bergen kommune har satt i gang et forprosjekt. Hovedoppgaven for forprosjektet er å finne frem og kartfeste informasjon og samle problemstillinger. Kommunen planlegger å registrere alle grunnvannspumper gjennom tilsyn på aktuelle eiendommer, samt vurderinger av grunnvannsstanden i området.

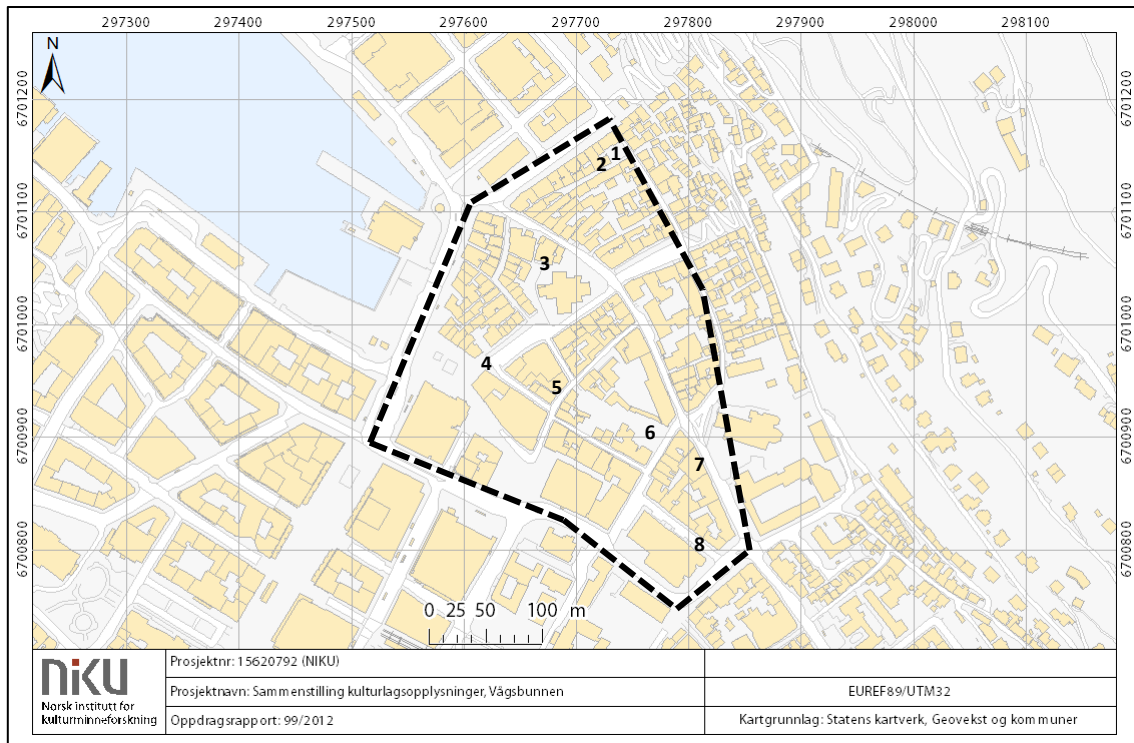
For best mulig å kunne vurdere om automatisk fredete kulturlag fra middelalderen rammes av setningene og grunnvannsendringene som er avdekket i området, ønsker Riksantikvaren en arkivgjennomgang av tilgjengelig data fra arkeologiske undersøkelser i Vågsbunnen. Vi ønsker en sammenstilling med alle tilgjengelige opplysninger om dybde, tykkelse, alder, bevaringstilstand og -forhold i den grad dette er registrert for kulturlag, samt grunnvannsforhold. Aktuelt område er avgrenset av Fisketorget og Vetrilidsallmenningen, Lille Øvregate/Domkirkeplassen/Kong Oscars gate, Nygaten og Allehelgens gate/Småstrandgaten. [*forf.: se Figur 1.*]

Arbeidet skal munne ut i en rapport som sammenfatter den arkeologiske kunnskapen vi har om kulturlag innenfor det aktuelle området, og som viser skadeomfanget på kulturlag, og hvor mye som har forsvunnet av kulturlag fra middelalderen i den grad det er registrert sammenlignbare data for dette.»

Oppdraget skulle gjøres innenfor en ramme av 50 timer (men dette ble utvidet noe senere), og det har fått NIKU prosjektnummer 15620792. Sammenstillingen er utført av A. R. Dunlop med bidrag fra K. Lorvik, begge to fagkonsulenter/arkeologer ved NIKU distriktskontor Bergen.

Denne gjennomgangen redegjør for et utvalg av arkeologiske undersøkelser utført innenfor bydelen Vågsbunnen, Bergen. Undersøkelserapportene er blitt oversendt Riksantikvaren i pdf-format eller finnes i utskrift i lokalt arkiv ved NIKU distriktskontor Bergen/Riksantikvaren Distriktskontor Vest; samtlige har status som arkivrapporter og de er ikke trykket.

Det presiseres allerede nå at sammenstillingen vil trekke størst veksels på undersøkelser utført etter 2007, da de nyeste metodene for arkeologisk bedømmelse av aspekter som bevaringstilstanden til kulturlag ble tatt i bruk, som nedfelt i «The Monitoring Manual» (Riksantikvaren/NIKU 2008) og Norsk Standard NS9451 (Standard Norge 2009). Det finnes arkeologiske opplysninger om bevaringstilstand fra eldre undersøkelser, men det vil være vanskelig og tidkrevende å omarbeide disse dataene til en brukbar form. De eldre undersøkelsene vil da måtte betraktes som sekundære kilder – og blir redegjort for i et eget kapittel – mens de yngre gis status som primære kilder. Tabeller 3.2 og 3.3 gir en oversikt av de aktuelle undersøkelsene.

Figur 1. Oversiktskart med det aktuelle området avmerket; for forklaring av numrene, se tabell 3.2 og 3.3.

2 Metoder

Vurdering av aspekter som bevaringstilstanden til kulturlag bygger på prinsipper og metoder nedfelt «The Monitoring Manual» (Riksantikvaren/NIKU 2008) og Norsk Standard NS9451:2009 *Kulturminner. Krav til miljøovervåking og -undersøkelse av kulturlag* (Standard Norge 2009).

Når man skal vurdere bevaringstilstanden til den enkelte arkeologiske konteksten – et jordlag eller en del av en konstruksjon – finnes det en rekke anvendelige indikatorer, som følger:

- Lukt
 - for organiske kulturlag: tilstedeværelse av "råttent egg" lukt – jo sterkere lukt, jo bedre bevaring;
 - for tre: tilstedeværelse og styrke av "ferskt kuttet" tre lukt – jo sterkere og friskere lukt, jo bedre bevaring
- Farge/fargeforandring
 - jo klarere jordens farge er når den først blir eksponert for luft/oksygen og jo raskere fargeforandring fra lys til mørk inntreter etter eksponering, jo bedre bevaring – et lag som oksiderer hurtig vil ha vært deponert og tildekket ganske fort, slik at de organiske komponentene ikke ble mye utsatt for oksidering under eller etter deponering
- Mekanisk styrke
 - kraften som kreves for å knekke trestykker – jo mer kraft jo bedre bevaring (til dette formålet skal relativt tynne trefliser eller pinner velges, ikke naturlige harde trestykker som knast);
 - kraften som kreves for å dra en stengel med mose i to stykker;
 - svampereaksjon i en jordklump; mykheten av trestykker; elastisiteten i en mosestengel eller hår/pels/fiber
- Helhetsinntrykk
 - generelt utseende til organiske komponenter som er synlige med det blotte øyet (farge, synlighet av den opprinnelige strukturen)
 - tilstedeværelse/fravær av skjøre ting som insektvinger, blader osv.
 - erfaring!

Ved hjelp av disse indikatorene kan den enkelte konteksten da tildeles en bevaringsgrad i henhold til bevaringsskalaen vist i Figur 2. Gradene stiger fra 0 (uten organisk materiale) til 5 (utmerket bevaringstilstand – det organiske materialet ser nærmest ut til å ha vært avsatt dagen i forveien). Bokstavene A, B og C betegner kontekstens beliggenhet i forhold til grunnvannsnivået, dersom kjent, mens bokstaven D brukes kun for moderne fyllmasser.

BEVARINGSSKALA		BEVARINGSGRAD						
		NULL-VERDI	ELEN-DIG	DÅR-LIG	MID-DELS	BRA	UTMER-KET	
		0	1	2	3	4	5	
FORHOLD TIL GRUNNVANNSNIVÅ	OVER	A0	A1	A2	A3	A4	A5	A
	OVER/I	B0	B1	B2	B3	B4	B5	B
	I	C0	C1	C2	C3	C4	C5	C
Fyllmasser etter ca1900		D0	D1	D2	D3	D4	D5	D

Figur 2. Bevaringsskala (SOPS).

Skjemaet i Figur 3 viser hvordan kontekstregistrering så ut hos NIKUs distriktskontorer tidlig på 2010-tallet.

The screenshot shows a web-based form titled 'Konteksttabell' and 'niKU FELTDOKUMENTASJONSDATABASE (FDB) 0.93 Beta'. The form is divided into several sections for data entry:

- Generell info:** Includes fields for 'Lag/tyll', 'MOV-skjema', 'Funn og prøver', and 'Treværk/Tegl/Stein'.
- FYSISKE EGENSKAPER:** Fields for 'Farge' (Gul/brun), 'Lukttype' (Råtten egg), 'Homogenitet' (Flekomp. v.s.), 'Munsell', 'Luktstyrke' (Middels), 'Fargeskifte' (Lys til mørk), 'Overflate' (Blok), 'Fargeskiftehastighet' (Middels (minutt)), 'Limes', 'Elastisitet', and 'Markert reaksjon'.
- BOTANISKE KOMPONENTER:** Fields for 'Proporsjoner' (95), 'Bevaring' (>75%), 'Inklinasjon' (>75% parallell), 'Utbredelse' (Ikke-uniform), and 'Mek. faktorer' (Ubestemtlig).
- ZOOLOGISKE KOMPONENTER:** Fields for 'Proporsjoner' (1), 'Bevaring' (Fragmenter), 'Inklinasjon' (Ubestemtlig), 'Utbredelse' (Ubestemtlig), and 'Mek. faktorer' (Krust).
- MINERALSKE KOMPONENTER:** Fields for 'Proporsjoner' (3), 'Inklinasjon' (Ubestemtlig), 'Utbredelse' (Uniform), 'Mek. faktorer' (Innvasket), and 'Menge' for various materials like Stein > 5cm, Stein 2-5cm, Grus 2mm-2cm, Sand 1-2mm, Sand 0,2-1mm, Sand 0,06-0,2mm, Silt 0,002-0,06mm, Leire <0,002mm, and Kalk.
- GJENSTANDER:** Fields for 'Proporsjoner' (1), 'Inklinasjon' (Ubestemtlig), 'Utbredelse' (Enkeltvis), and 'Mek. faktorer' (Ubestemtlig).
- LAGETS/KONTEKSTENS EGENSKAPER:** Fields for 'Avlesning nr.', 'Verdi', 'Hvor målt', 'Jordartsinnstilling', 'Akkumulasjonshastighet' (Fort), 'Mekaniske faktorer' (Fravær), and 'Karakter' (Utleivning).
- TILSTAND I KULTURLAGET:** A dropdown menu for 'Bevaringsskala' set to 'C5'.
- SPESIFISERING AV KOMPONENTER:** A grid of dropdown menus for 'Menge' and 'Bev' for various materials like Treflis, Natteskall, Blad, Bark, Never, Gressatrest, Komatrest, Urteatrest, Mose, Turla, Humus, Aske, Møkk, Ekakremer, and Tre (ubearb).

Figur 3. Kontekstregistreringsskjema (miljøovervåkingsinformasjon), NIKU.

3 Undersøkelsene

3.1 Generelt

For hver undersøkelse er det gitt en stikkordsbeskrivelse av diverse forhold, og det er gjort en sammenfatning av fremgangsmåte og resultater for undersøkelsen.

I tabellene som presenterer resultatene fra undersøkelser hvor det ble brukt grunnboring, er det benyttet betegnelsen «sjikt» som den stratigrafiske enheten. Kolonnen med overskriften "PC" angir sjiktets bevaringstilstand. Forkortelsen "moh" står for "meter over havet". Nivåer under havoverflaten er angitt med minustegn foran.

3.2 Nyere undersøkelser

Tabell 3.2. Oversikt over nyere undersøkelser.

Lokalitet (NIKU prosjektnr.)	År	Nummer på Figur 1	Type undersøkelse	Kilde status	Anmerkninger
Kong Oscars gate (15620749)	2012	Se Figur 4	Grunnboring	Primær	9 miljøbrønner nedsatt; sensorer i 5 av brønnene
Domkirkegaten 6 (15620215-1)	2012	Se Figur 5	Grunnboring	Primær	2 miljøbrønner nedsatt
Nedre Hambur- gersmau 8 (1563132)	2010	2	Utgravning (etterundersøkelse)	Primær	Ikke representativ
Nedre Korskirkeallm. (156351701)	2010	Se Figur 6	Grunnboring	Primær	4 miljøbrønner nedsatt
Nedre Korskirkeallm. 2 (15620124)	2010	Se Figur 6	Grunnboring	Primær	1 miljøbrønn nedsatt
Kong Oscars gate 7 (1563438)	2009	Se Figur 6	Grunnboring	Primær	Ikke helt representativ; 2 miljøbrønner nedsatt
Allehelgens gate (1562607)	2007- 08	-	Grøfterregistrering	-	Lite brukbar informasjon
Kong Oscars gate 25 (1562603)	2007	7	Grunnboring	Primær	1 miljøbrønn nedsatt

3.2.1 Kong Oscars gate

Utført: 2012

Type undersøkelse: forundersøkelse i forbindelse med prosjektering for gateoppustning

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av naverboringer

Utført av: K. Lorvik og A. R. Dunlop, NIKU distriktskontor Bergen

Rapport (hoved): Bergersen, O. & Lorvik, K. 2013

Innmåling: Euref 89 UTM Sone N32

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet 26 naverboringer fra overflaten og ned til undergrunnen; boringene var spredt langs hele Kong Oscars gate fra Vetrilidsallmenning til Byporten. Kulturlag ble truffet i flesteparten av boringene innenfor Domkirkegaten. Det ble anlagt ni miljøbrønner, og i fem av disse vil det bli installert sensorer for måling av geokjemiske parametere. Etterarbeidet pågår ennå, slik at man vil måtte supplere sammenstillingen med opplysningene fra denne undersøkelsen på et senere tidspunkt.

Bare de boringene som faller innenfor det aktuelle området presenteres her.

Figur 4. Oversiktskart Kong Oscars gate 2012. (Kart: Statens vegvesen/Multiconsult ASA)

KOGT1 (borepunktet ligger i krysset Vetrlidsallmenningen/Kong Oscars gate på siden mot Vågen)

BOREPUNKTNR.	KOGT1	TERRENG (moh)	2,4
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	0,65 til -1,1
DATO	9.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	1,75 - 3,5
X-koordinat	6701105,908	GRUNNFJELL (moh)	-2,0
Y-koordinat	297621,906	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,4	0,65	1-1				Mod	D0	Grus og sand: avrettingsmasser for vei
0,65	0,4	1-2		Jordprøve KOGT-60: 0,65 til 0,0 moh		Mod ?	-	Humusblandet grus uten funn, sitter løst på bor; hovedsakelig minerogent
0,4	-0,05	1-3		Jordprøve KOGT-01: 0,2 til -0,05 moh		Mid?	C2	Middels kompakte, sandholdige masser med litt humus, noe småstein, spredte treflis og hasselnøttskall (ganske få); hovedsakelig minerogent Dårlig bevaring

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstrnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
-0,05	-0,9	1-4		Jordprøve KOGT-02: 0,05 til -0,6 moh		Mid?	-	Middels kompakt sand med noe humus, finere og tettere struktur enn sjikt 3, og ingen tydelig variasjon i kornstørrelse; enkelte, små og spredte trekullbiter, enkelte spredte treflis, noen få hasselnøttskall og litt bark En bit oppsmuldret kleberstein v/ -0,10 moh Bosetningsavfall
-0,9	-1,1	1-5		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: -0,95 moh AD 1020-1040 Jordprøve KOGT-03: -0,9 til -1,05 moh	BRM 972/3	Mid	C3	Mer organiske og løsere masser enn over: kvister, huggflis, mindre trebiter, hasselnøttskall; tynne sjikt av sand flere steder; mye av materialet ligger vannrett Noe knekkmotstand i treflis Ingen merkbar H ₂ S-lukt Bosetningsavfall, utfylling i sjø Middels bevaring
-1,1	-1,15	1-6				Mid	-	Sand iblandet litt organisk materiale, som i sjikt 5 Bit av knust keramisk avløpsrør på -1,1 moh (innblanding) Bosetningsavfall, utfylling i sjø Overgang til sjøbunn Toppene av undergrunnen
-1,15	-1,4	1-7		Jordprøve KOGT-61: -1,2 til -1,3 moh		Mid	-	Stort sett homogen sand, noe småstein, noen spredte flekker med oppløst tre/organisk materiale
-1,4	-1,45	1-8				-	-	Sand med skjell Sjøbunn
-1,45	-2,0	1-9				-	-	Morene, sand (Mye masser er dratt med fra høyere nivå, bl.a. bit av knust keramisk avløpsrør)
-2,0		1-10				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 1,75 m. Kulturlag er registrert fra 1,75 m dybde; overgangen til middelalderiske kulturlag trolig ligger ved ca. 2,0-2,5 m dybde. Sjiktene representerer utfylling,

bosetnings- og byggeaktiviteter. Sjøktene fra 1-5 er avfall fra denne type aktivitet deponert i vann. ¹⁴C-datering av prøve fra sjikt 1-5 ga resultatet AD 1020-1040; dette er noe tidligere enn forventet.

Bevaringstilstanden i det eneste organiske kulturlaget fra middelalderen, sjikt 1-5, er bedømt til middels god.

KOGT2 (borepunktet ligger i krysset Vetrlidsallmenningen/Kong Oscars gate, på siden mot Fløibanen)

BOREPUNKTNR.	KOGT2	TERRENG (moh)	3,1
MILJØBRØNN	KOGTMB2	KULTURLAG NIVÅ (moh)	2,6 til -0,1
Brønnfilter (moh)	0,63 til -0,37	KULTURLAG DYBDE (m)	0,5-3,2
DATO	13.2.2012	GRUNNFJELL (moh)	-
X-koordinat	6701111,309	GRUNNVANN (moh)	0,89*
Y-koordinat	297636,96	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Plassering av brønnfilteret vises med grålig sjattering.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
3,1	2,6	2-1				Mod	D0	Betong, grus og sand: avretting/stabilisering
2,6	2,1	2-2				Mod / nye-re tid	-	Sandholdige masser, en del stein, mye humus, moderne innhold, litt spredt rødtegl og en enkelt glassbit, enkelte dårlig bevarte trebiter Bosetningsavfall/rivningsmasser, utjevning
2,1	1,5	2-3		Jordprøve KOGT-16: 1,7 til 1,55 moh		Nye-re tid/ etter-ref.	-	Ligner massene rett over, men noe tettere og med noe mindre moderne materiale; noen biter med rødtegl Bosetningsavfall/rivningsmasser, utjevning
1,5	1,45	2-4				Etter-ref. / mid?	A2 / A3	Gråbrune, sandholdige masser med noen steiner, noe humus og treflis (treflisene bløte, men med litt knekkmotstand) Bare jord-lukt Bosetningsavfall
1,45	1,3	2-5				Mid?	-	Tette, humusholdige masser, litt sand Massene er iblandet flis fra det som trolig er en stakk; flisene er konsentrert ved ca.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvek- stnr. (BRM)	Peri- ode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								1,4 moh (treverket er svært oppbløtt) (Stokker fantes i samme nivå i borepunkt KOGT3)
1,3	0,65	2-6		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 0,85 moh AD 1305-1400 Jordprøve KOGT-17: 0,95 til 0,8 moh	BRM 972/5	Mid	B4	Tette, svært organiske masser med noen kvister, mye små huggflis, trebiter, hasselnøttskall, enkelte dyrebein, noen lærbiter (noen horisontale komponenter) Noe H ₂ S-lukt Sakte fargeskift fra klar brun til mørkebrun Bosetningsavfall
0,65	0,5	2-7		Jordprøve KOGT-18: 0,65 til 0,5 moh		Mid	-	Gråbrun sand med en del humus, mer sandblandet enn rett over, og mye bløtere, løsere masser; noen hasselnøttskall, huggflis og kvister
0,5	0,4	2-8				Mid	-	Hovedsakelig sand, enkelte hasselnøttskall
0,4	0,3	2-9				Mid	C3	Trestokk: del av konstruksjon benyttet ved utfylling/utbygging av området?
0,3	0,1	2-10		Jordprøve KOGT-19: 0,3 til 0,1 moh		Mid	C2	Sandholdige masser med noe humus og noen steiner, noen få, spredte treflis og hasselnøttskall Bosetningsavfall
0,1	-0,1	2-11		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: -0,1 moh AD 1245-1285 Jordprøve KOGT-67: 0,1 til -0,1 moh	BRM 972/7	Mid	C2 / C3	Gråbrune, mer organiske masser enn rett over, men sandblandet, hasselnøttskall og treflis, lite humus; treflis med litt knekkmotstand Ikke merkbar H ₂ S Bosetningsavfall
-0,1	-0,55	2-12				Mid	-	Stort sett helt ren sand; en nesten oppløst treflis på -0,5 moh Toppen av undergrunnen
-0,55	-9,9	2-13					-	Morenesand
-9,9		2-14						Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 2,7 m. Kulturlag er registrert i 0,5 m dybde (sjikt 2-2), og øverste sikkert daterte nivå for middelalderske kulturlag ligger på dybde 1,8 m (sjikt 2-6). Sjiktene representerer utjevning av området i nyere tid, utfylling- og bosetnings- og byggeaktivitet i middelalderen. Stokkene i sjikt 2-5 (ca. 1,5 m dybde) og 2-9 (ca. 2,5 m dybde) kan være deler av tømmerkonstruksjoner benyttet ved utfylling av området. Lignende situasjon er funnet i borepunkt KOGT3 og borepunkt KOGT4. Kulturlagene under, fra sjikt 2-11, er deponert i vann. Sjikt 2-11 er datert AD 1245-1285. Sjiktet ligger like over undergrunnen og er det eldste kulturlaget dokumentert i boresøylen. Stokkekonstruksjonen(e) er oppført etter dette. Det samme gjelder for det laveste stokkenivået i borepunkt KOGT3.

Laveste registrerte grunnvannsstand målt i 2012 er 0,89 moh. Dette ligger omkring overgangen til middelalderske kulturlag.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra dårlig til god med best bevaring i organiske kulturlag i overgang til mettete sone.

KOGT3 (Borepunktet ligger like øst for krysset Kong Oscars gate/Hollendergaten)

BOREPUNKTNR.	KOGT3	TERRENG (moh)	3,6
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	2,1-0,2
DATO	9.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,7-3,4
X-koordinat	6701088,754	GRUNNFJELL (moh)	-2,4
Y-koordinat	297650,563	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
3,6	3,4	3-1				Mod	D0	Pukk og grus
3,4	2,9	3-2				Mod	D0	Gulbrun sand med enkelte steiner, den største ca. 5 cm: avrettingsmasser for vei
2,9	2,6	3-3				Mod	-	Brunlig, noe humusblandet sand, småstein, enkelte små røde teglbiter
2,6	2,1	3-4				Mod / etter-ref.	-	Grus, sand og stein, noe humusholdig, med teglbiter Massene sitter løst på boret, en del masser kan ha falt av Bosetningsavfall, utjevning
2,1	1,7	3-5		Jordprøve KOGT-62: 1,9 til 1,7 moh		Etter-ref. / mid?	A1 / A2	Mørkebrune, sterkt humusholdige masser med noe sand, trekull, dyrebein (dårlig bevart) Massene sitter løst på boret og er bløte, vasstrukne Bosetningsavfall, utjevning

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
1,7	1,4	3-6				Mid?	B2	Trestokk, oppfliset: del av tømmerkonstruksjon? (Samme nivå som for stokk i borepunkt KOGT2)
1,4	1,3	3-7	4-6?	¹⁴ C-prøve, brent trebit (furu): 1,4 moh AD 1250-1285	BRM 972/8	Mid	-	Brannmasser: trekull og rødbrent sand Trolig in situ brannlag, anslagsvis 1248-brannen
1,3	1,1	3-8		Jordprøve KOGT-04: 1,3 til 1,1 moh		Mid	C2	Tettere og svært organiske masser, med humus, litt sand, en del hasselnøttskall og huggflis, noen kvister og spon, enkelte dyrebein Ulike inklinasjonsvinkler Noe H ₂ S lukt Sakte fargeskifte fra klar brun til mørk brun Dårlig bevaring.
1,1	0,9	3-9		Jordprøve KOGT-05: 1,1 til 1,0 moh		Mid	C2	Som sjikt 8, men løsere og noe mer sandblandet; noe dyrebein og fiskebein (dårlig bevart), noe større andel spon og små flis enn over Noe H ₂ S lukt Bosetningsavfall
0,9	0,5	3-10		-		Mid	-	Sand med steiner, noe humus og noen spredte treflis Bosetningsavfall
0,5	0,4	3-11		Jordprøve KOGT-06: 0,5 til 0,4 moh		Mid	C3	Tette, i hovedsak organiske masser med mye mose og noe spon, frø, hasselnøttskall, kvist og huggflis, litt sand; mest små komponenter, de fleste med horisontal vinkling Noe H ₂ S lukt Fargeskift fra klar brun til mørk brun Bosetningsavfall, avsatt på stedet
0,4	0,2	3-12		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 0,3 moh	BRM 972/11	Mid	-	Mørkegrå/-brun, humusholdig sand med noe organiske innhold, treflis og hasselnøttskall,

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
				AD 1245-1285 Jordprøve KOGT-07: 0,3 til 0,2 moh				men noe økende sandinnhold med dybden Vannavsatt
0,2	-0,4	3-13					-	Flere sjikt med vekselvis grå og oransjebrun sand, trolig jernutfelling; et par trebiter/bark Toppen av undergrunnen
-0,4	-2,4	3-14					-	Morenesand
-2,4	-	3-15					-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 2,3 m. Kulturlag er registrert på 0,7 m dybde (sjikt 3-3); middelalderse kulturlag er sikkert datert i 2,2 m dybde (sjikt 3-7), men sjikt 3-5 og 3-6 kan også være førreformatoriske. Sjiktene representerer utjevning av området i nyere tid og bosetnings- og byggeaktivitet. Stokken 3-6 på 1,7 moh (1,9 m dybde) kan være deler av en trekonstruksjon benyttet ved utfylling av området, tilsvarende som i borepunkt KOGT2 og borepunkt KOGT4. Sjikt 3-7 (2,2 m dybde) er trolig et in situ brannlag, sannsynligvis 1248-brannen. Samme brannlag kan være registrert som sjikt 4-6 i borepunkt KOGT4. Under 3-7 følger flere sjikt med bosetnings- og byggeavfall av middelalderstype, noe av dette trolig redeponert utfylling i middelalder. Sjiktene 3-11 og 3-12 er av samme karakter; sjikt 3-11 er trolig avsatt på stedet, og 3-12 fra 0,4 moh (3,2 m dybde) er trolig avsatt i vann. Datering av sjikt 3-12 ligger innenfor tidsrommet AD 1245-1285. Sjiktet ligger like på undergrunnen. De to dateringene fra boresøylen ligger nært i tid. Dette kan tolkes som at det har vært intensiv aktivitet på stedet i perioden like forut for 1248-brannen.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra elendig/dårlig til middels, bedret med dybden.

KOGT4 (borepunktet ligger i Kong Oscars gate ved Korskirkeveiten)

BOREPUNKTNR.	KOGT4	TERRENG (moh)	4,5
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	3,8-0,75
DATO	10.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,7-3,75
X-koordinat	6701079,802	GRUNNFJELL (moh)	-0,3
Y-koordinat	297664,5	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,5	3,8	4-1		-		Mod	D0	Sand og grus: avrettingsmasser for vei
3,8	2,75	4-2		Jordprøve KOGT-63: 3,75 til 3,65 moh KOGT-64: 2,9 til		Mod / nyere tid	-	Mørkebrun humusholdig sand, en del rødteglbiter (noen med sot), litt murpuss/kalkpuss, noen treflis, spredt trekull, en en-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
				2,8 moh Krittpestilk, fajanse 2,9 moh (ikke tatt inn)				kelt lærbit, en del småstein Massene er bløte og har falt av noen steder, sitter ellers godt på boret Sterk diesellukt fra lekkasje i nærområdet Rivningsmasser og omrotede kulturlagsmasser
2,75	2,25	4-3		Jordprøve KOGT-08: 2,5 til 2,3 moh		Nyere tid / etter-ref.	C1 / C2	Mørkebrune til gråsvarte masser, sandholdige med noe humus, noe mer treflis enn over, spredt rødtegl; treflisene er bløte og lett å klemme utover Veldig sterk diesellukt Dårlig bevaring Bosetningsavfall
2,25	1,95	4-4				Mid?	C4	Trestokk; litt seigt tre, fersk farge Del av bolverk? Sterk diesellukt
1,95	1,7	4-5		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 1,8 moh AD 1245-1285 Jordprøve KOGT-09: 1,9 til 1,8 moh	BRM 972/12	Mid	C3	Mer kompakte masser enn over, plastiske Svært organisk, humusholdig med treflis (mye småflis), hasselnøttskall, spon, kvist, dyrebain og lærbiter; treflisene litt seigere enn over Merkbar H ₂ S, men dekket av sterk diesellukt Fargeskifte fra klar brun til mørk brun på et par minutter Bosetningsavfall
1,7	1,5	4-6	3-7	Jordprøve KOGT-65: 1,6 til 1,5 moh		Mid	-	Noe humusblandete brente og sotete masser med innslag av sand; mye kullbiter (ligger i samme nivå som lignende sjikt i borepunkt KOGT3) Mulig brannlag
1,5	1,2	4-7		Jordprøve KOGT-10: 1,35 moh		Mid	C2 / C3	Svært organiske masser med noe humus, hasselnøttskall, tett med huggflis (litt større biter enn over) og trebiter

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Massene er klebrige og litt løse enn over og ikke brente; en del horisontale komponenter Bosetningsavfall, avsatt på stedet
1,2	1,15	4-8				Mid	-	Sandlinse
1,15	1,1	4-9				Mid	-	Tynt sjikt med organiske masser, humus, huggflis med horisontal vinkling, noe sand Bosetnings-/byggeavfall, avsatt på stedet
1,1	0,85	4-10				Mid	-	Sand med litt spredt treflis Bosetningsavfall
0,85	0,75	4-11		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 0,8 moh AD 1030-1160 Jordprøve KOGT-11: 0,85 til 0,75 moh	BRM 972/15	Mid	C3	Svært organiske masser med humus, bark, tettpakket huggflis (ulike størrelser) og spon, hasselnøttskall; horisontaltliggende organiske komponenter Bosetningsavfall/byggeavfall, avsatt på stedet
0,75	0,5	4-12				Mid	-	Sand med noe organisk materiale Toppene av undergrunnen
0,5	-0,15	4-13				-	-	Morenemasser
-0,3	-	4-14				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 3,05 m. Kulturlag er registrert på 0,7 m dybde (sjikt 4-2); middelalderske kulturlag er datert ved 2,55 m dybde (sjikt 4-5), men nivået kan ligge litt høyere. Sjiktene representerer utjevning av området i nyere tid og bosetnings- og byggeaktivitet og lærbearbeiding som kan knyttes til skomakervirksomheten i området i middelalderen. Stokkene i sjikt 4-4 (2,25 m dybde) kan være deler av en trekonstruksjon benyttet ved utfylling av området, tilsvarende som i borepunkt KOGT2 og borepunkt KOGT3. Konstruksjonen er oppført etter AD 1245-1285. Sjikt 4-5 og 4-6 er bosetningsavfall og blandete brannmasser. Sjikt 4-7 er avfallsmasser, trolig avsatt opprinnelig på stedet. Sjiktene fra 4-8 (3,3 m dybde) er skiftevis sand og sjikt med innvaskede organiske avfallsmasser som er deponert i vann. Den eldste dateringen i boresøylen er AD 1030-1160 for sjikt 4-11 like over undergrunnen.

Massene på stedet er sterkt forurensede.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer mellom elendig og middels. Den bedres med økende dybde og er best i mettet sone. Trestokken er bedre bevart enn mindre organiske komponenter.

KOGT5 (borepunktet ligger i Kong Oscars gate like nord for Korskirken)

BOREPUNKTNR.	KOGT5
MILJØBRØNN	-
DATO	13.2.2012
X-koordinat	6701056,733
Y-koordinat	297705,416

TERRENG (moh)	5,2
KULTURLAG NIVÅ (moh)	5-0,7
KULTURLAG DYBDE (m)	0,2-4,5
GRUNNFJELL (moh)	-2
GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvek- stnr. (BRM)	Peri- ode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,2	4,2	5-1		Jordprøve KOGT-66: 4,7 til 4,5 moh		Mod	D0	(De øverste 0,2 m falt av boret) Brune humus- og sandholdige masser med kalkpuss, rødtegl, jernspiker, røtter, sandflekker, oppsmuldret bein: utjevning- og stabiliseringsmasser for vei
4,2	3,6	5-2		Jordprøve KOGT-12: 3,7 til 3,6 moh		Nye- re tid / etter -ref.	-	Humusholdig sand med en del stein, små rødteglbiter, røtter Usikker tolkning – blandet bosetningsavfall med brannmasser
3,6	2,55	5-3				Nye- re tid / etter -ref.	-	Sand, grus og stein, ikke organisk; noe skjørbrent stein og sot fra 3,2-2,7 moh Kirkegårdsjord?
2,55	2,4	5-4				Mid?	C2	Brun sand med mye humus og en del svært oppløst treflis, noe mose? Noe H ₂ S-lukt Bosetningsavfall
2,4	2,4	5-5				Mid	C2	Tynn linse med tettpakket treflis (noen horisontale) Bosetnings-/byggeavfall
2,4	1,95	5-6		¹⁴ C-prøve, bein: 2,3 moh AD 1230-1280 Jordprøve KOGT-13: 2,4 til 2,2 moh	BRM 972/16	Mid	C2 / C3	Brun, humusholdig, ligner sjikt 4, men med en del mose og planterester, noe gjødsel, litt dyrehår Noe H ₂ S-lukt Skifter farge gradvis Dårlig til middels bevaring Avfall etter dyrehold, skomakervirksomhet
1,95	1,7	5-7		Jordprøve KOGT-14: 1,9 til 1,75 moh		Mid	C2 / C3	Middels faste til bløtere masser, sitter løst på boret; grus

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								og sand, småstein med noe humus og litt treflis og hasselnøttskall; en oppfliset trebit er mulig kisterest Middelaldersk kirkegårdsflag
1,7	0,7	5-8		¹⁴ C-prøve, lærbit: 0,75 moh AD 1040-1165 Jordprøve KOGT-15: 0,8 til 0,7 moh	BRM 972/18	Mid	-	Som sjikt 7, grus og sand, ikke organiske komponenter, men noe humusholdig Bosetningsavfall?
0,7	0,2	5-9				-	-	Vannmettet sand som sitter godt på boret; litt brunaktig, noe humus? Trolig toppen av undergrunnen
0,2	-0,6	5-10				-	-	Utvasket sand
-0,6	-2,0	5-11				-	-	Morene
-2,0	-	5-12				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 4,3 meter. Kulturlag er registrert fra 0,2 m dybde (sjikt 5-1); overgangen til middelalderske kulturlag ligger ved ca. 2,8 m dybde (sjikt 5-5). Sjiktene representerer kirkegårdsflag, bygge- og bosetningsavfall og avfall etter skomakervirksomhet. Sjikt 5-3, (3,6-2,55 moh) er trolig et etterreformatorisk kirkegårdsflag. Under dette nivå ligger flere sjikt med organisk bosetningsavfall, med treflis, planterester og gjødsel/dyrehår. Sjikt 5-7 i nivå 1,95 moh (3,25 m dybde) er trolig et middelaldersk kirkegårdsflag, mens sjikt 5-8 er enten en eldre kirkegårdsfase eller annen uavklart aktivitet på stedet datert AD 1040-1165. Utnyttelsen av området tenkes å være som følger: som kirkegård i middelalderen, deretter i en bosetningsfase frem til eller inn i etterreformatorisk tid, og så i en ny kirkegårdsfase; samsvarer med funn gjort ved tidligere undersøkelser på stedet (Dunlop & Lorvik 2010).

Terrengbearbeiding ved gjenetablering av kirkegård på stedet i etterreformatorisk tid har medført skade på middelalderske kulturlag. Derfor ligger disse noe dypere enn forventet i dette punktet. En må derfor også regne med at bosetningsperioden i forkant av den nye kirkegårdsfasen har vært lengre enn mengden kulturlag skulle tilsi.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra dårlig til middels, med en svak bedring med økende dybde. Tidligere målinger på stedet viser at grunnvannsstanden ligger omkring 2,0-2,3 moh. Det er best bevaring i mettet sone. Dette samsvarer omtrentlig med overgang til middelalderske kulturlag.

KOGT6 (borepunktet ligger på hjørnet Kong Oscars gate/Øvre Korskirkeallmenningen)

BOREPUNKTNR.	KOGT6	TERRENG (moh)	5,4
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	4,9-2
DATO	14.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,5-3,4
X-koordinat	6701047,017	GRUNNFJELL (moh)	-6,4
Y-koordinat	297731,635	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,4	4,9	6-1					D0	Grus og stein: bærelag for vei
4,9	4,2	6-2		Jordprøve KOGT-68: 4,6 til 4,4 moh		Etter-ref.	-	Brun til gråbrun, humusholdig sand og noen spredte biter med oppløst treverk; mest minerogent Bosetningsavfall
4,2	4,1	6-3		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 4,15 moh AD 1295-1380	BRM 972/19	Mid	-	Rødbrent sand og trekull Brannlag
4,1	3,2	6-4		Jordprøve KOGT-20: 3,6 til 3,4 moh		Mid	C3	Tette, sterkt humusholdige masser med spredte organiske komponenter som huggflis, trebiter, lærbiter og dyrebein Noe H ₂ S-lukt Fargeskifte fra klar brun til mørk brun Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
3,2	3	6-5		Jordprøve KOGT-21: 3,2 til 3,1 moh		Mid	C3	Klarere brunfarge enn over, tette, svært organiske masser med noe humus, treflis (noen større), noe lær og noe mose Større og raskere fargeskift enn over Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
3	2,6	6-6		¹⁴ C-prøve, lærbit: 2,7 moh AD 1190-1240 Jordprøve KOGT-22: 2,8 til 2,65 moh	BRM 972/22	Mid	C3 / C4	Brune humusholdige masser med noe mer treflis og trebiter enn over – komponentene er også litt større og sitter løsere på boret – kvister (seige, med fersk farge), noe gjødselsaktig masse, og tett-pakket mose Massene er jevnt over tørre

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								og kompakte Det er ikke lagt merke til særlig H ₂ S lukt eller fargeendring Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
2,6	2,4	6-7				Mid	C3 / C4	Som sjikt 6-6, men med noen hasselnøttskall Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
2,4	2,0	6-8		Jordprøve KOGT-23: 2,4 til 2,2 moh			-	Sand og stein Toppa av undergrunnen
2,0	1,85	6-9					-	Naturlig sand
1,85	1,2	6-10					-	Grå sand, noe finere enn over med noe stein; utfellingssjikt
1,2	-2,9	6-11					-	Sand og stein
-2,9	-6,3	6-12					-	Morene
-6,3	-	6-13					-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 2,9 m. Kulturlagene representerer brann, bosetnings- og byggeaktivitet og skomakervirksomhet. Kulturlag er registrert fra 0,5 m dybde (sjikt 6-2); overgangen til middelalderiske kulturlag ligger ved ca. 1,2 m dybde (sjikt 6-3). Sjikt 6-3 er et brannlag datert til AD 1295-1380. Sjiktene fra 6-4 på 4,1 moh (1,3 m dybde) og nedover er bosetnings- og byggeavfall, med innhold av lær, dyrebein og gjødsel som knytter avfallet til skomakeraktiviteter i området i middelalderen. Lignende situasjon er funnet ved borepunkt KOGT27 og borepunkt KOGT28, der bosetningslagene har en tykkelse på ca. 1,3 m.

KOGT7 (borepunktet ligger i den nedre halvdel av Øvre Korskirkeallmenningen)

BOREPUNKTNR.	KOGT7	TERRENG (moh)	5,9
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	5,6-2,2
DATO	17.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,3-3,7
X-koordinat	6701052,94	GRUNNFJELL (moh)	-5
Y-koordinat	297750,046	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,9	5,6	7-1					-	Omrotet ved boring
5,6	4,9	7-2				?	-	Plastisk, humusholdig sand med en del småstein, spredte rødteglbiter, litt dyrebein og noen småbiter og knust skjørbrent stein, litt oppløst

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								kleber Bosetningsavfall, utjevning
4,9	4,15	7-3					-	Sand, grus og steiner med noe humus, spredte teglbiter, noe brent masse, litt oppløst tre øverst; steinene gjør at massene faller lett av boret Bosetningsavfall
4,15	3,7	7-4		Jordprøve KOGT-41: 4,1 til 3,8 moh		Etter-ref.	C2	Sterkt humusholdig sand med småstein og litt oppløst tre, enkelte hasselnøttskall, litt huggflis Litt H ₂ S-lukt Bosetningsavfall/byggeavfall
3,7	3,6	7-5				Etter-ref.	C3 / C4	Trestokk Fersk farge
3,6	3,4	7-6		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 3,5moh AD 1185-1245 Jordprøve KOGT-42: 3,45 til 3,35 moh	BRM 972/24	Etter-ref.	C3 / C4	Sterkt organiske, tette masser med litt humus, litt sand, en del huggflis, noe kvist, spredt trekull, en del hasselnøttskall, noe planterester (laminerte); noen komponenter med horisontal vinkling Tydelig H ₂ S-lukt Tydelig fargeskift fra klar til mørk brun Bosetningsavfall Må inneholde noe redeponert middelaldersk materiale
3,4	3,25	7-7		Keramikk (1600-talls) 3,15 moh	BRM97 2/52	Etter-ref.	-	Sand, varmpåvirket? Noen flekker rødbrunt sand Representerer en av brannene på 16-/1700-tallet?
3,25	2,7	7-8		Jordprøve KOGT-43: 3,25 til 3,1 moh Funn: etter-ref. keramikk (ikke tatt inn)		Etter-ref.	-	Kompakte sand- og humusholdige masser med stein, treflis med ulik vinkling, noe dyrebein og spredt trekull Bosetningsavfall
2,7	2,45	7-9		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 2,65moh AD 1060-1215	BRM 972/26	Mid	C4 / C5	Tette, svært organiske masser med noe humus, mye mose, små kvister, insekttagg/-krop-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
				Jordprøve KOGT-44: 2,7 til 2,45 moh				per, hasselnøttskall H ₂ S-lukt som forsvinner raskt Tydelig fargeskifte Til dels svært god bevaring Bosetningsavfall, latrine/gjødsel, skomakervirksomhet?
2,45	2,3	7-10		Jordprøve KOGT-45: 2,45 til 2,25 moh		Mid	C2 / C3	Tette, mer homogene masser enn sjikt 8, klar brun, men overgang til mørkere farge; mosen virker mer nedbrutt enn over, men ennå tydelig struktur Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
2,3	2,2	7-11				Mid	-	Stort sett homogent humuslag med små treflis, mulig noe oppmalt bark og mosefiber H ₂ S-lukt Noe fargeforandring fra brun-oransje til mørkere brun, men etter lang tid Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
2,2	1,9	7-12					-	Sand Toppene av undergrunnen
1,9	-5,0	7-13					-	Morene
-5,0	-	7-14					-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 3,4 m. Kulturlag er registrert fra 0,3 m dybde (sjikt 7-2). Sikkert daterte middelalderse kulturlag ligger på 3,2 m dybde (sjikt 7-9). Kulturlagene representerer bosetnings- og byggeaktivitet. Ved ca. 2,0 m dybde (sjikt 7-5) er det registrert en stokk med ukjent funksjon; det samme er tilfellet for både borepunkt KOGT27 og borepunkt KOGT28. Stokken sjikt 7-5 er etterreformatorisk. Sjiktene 7-6 til 7-8 fra nivå 3,6 moh (2,3 m dybde) er bosetnings- og byggeavfall fra etter-reformatorisk tid. Sjiktene fra 7-9 i nivå 2,7 moh er fra middelalder og inneholder byggeavfall og oppmalt bark som trolig kan knyttes til skomakeraktiviteter i området.

Datering til middelalder av hasselnøttskall i sjikt 7-6 indikerer at massene er redeponerte middelalderse kulturlag. At middelalderse lag er fjernet ved senere aktivitet underbygges av at det er et stort sprang i tid fra det nederste etterreformatoriske sjiktet, sjikt 7-8, til sjikt 7-9, som har datering AD 1060-1215.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra dårlig til god/utmerket, med best bevaring i det øverste høyorganiske sjiktet datert til middelalder (7-9).

KOGT8 (borepunktet ligger like nord for krysset Kong Oscars gate/Skostredet)

BOREPUNKTNR.	KOGT8	TERRENG (moh)	5,4
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	4,4-1,2
DATO	14.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	1-4,2
X-koordinat	6701056,231	GRUNNFJELL (moh)	-7,5
Y-koordinat	297765,399	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstrnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,3	4,4	8-1					D0	Sand, grus, stein, noe humus: bærelag for vei
4,4	3,8	8-2		Jordprøve KOGT-69: 4,1 til 3,9 moh		Etter-ref.	A2 / A3	Humusholdige og sandblandete, omrotede masser, noe huggflis, noen sjikt med sand og stein, blandede brannmasser (ikke enhetlig lag, ligger på 1,55 m dybde), noe rødtegl, lær, brent sand og brent leire Vann strømmer inn på ca. 1 m dybde (grunnvann?) Bosetningsavfall, redeponert
3,8	3,4	8-3		Jordprøve KOGT-24: 3,55 til 3,4 moh		Etter-ref.	A3	Noe mer gråbrune, finere og homogene humusholdige masser iblandet noe brent materiale (en konsentrasjon ligger ved 3,6 moh), noen spredt treflis, noen dyrebein Svak H ₂ S-lukt Middels bevaring Bosetningsavfall
3,4	2,9	8-4		Jordprøve KOGT-25: 3,1 til 2,9 moh		Etter-ref.	A2	Middels kompakte, mørkebrune, humusholdige masser med noe sand, trebiter, litt stein og spredte små biter av rødtegl Bosetningsavfall
2,9	-	8-5				Etter-ref.	-	Trolig stokk, lite sitter på bor
2,9	2,4	8-6		Jordprøve KOGT-26: 2,5 til 2,35 moh		Etter-ref.	C2	Sterkt sandholdige masser med noe humus, noen få trebiter, hasselnøttskall Mye bløtere enn massene over, men sitter godt på boret

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Stor rødteglbit som sitter godt fast på 2,6 m dybde Bosetningsavfall
2,4	2,0	8-7		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 2,05 moh AD 1045-1185 Jordprøve KOGT-27: 2,1 til 1,95 moh	BRM 972/30	Mid	C3	Humusholdige masser med stort organisk innslag og noe sand, en del hasselnøttskall og huggflis, planterester og bark Varierende vinkling Noe H ₂ S-lukt Gradvis fargeskifte fra klar til mørk brun Bosetningsavfall
2,0	1,4	8-8		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 1,6 moh AD 1045-1175 Jordprøve KOGT-28: 1,65 til 1,5 moh	BRM 972/31	Mid	C3 / C4	Blandet organiske og humusholdige masser, lite mineralogent materiale, mye treflis (god knekkmotstand), mye bark, noe mose Noe H ₂ S-lukt Tydelig fargeskifte fra klar brun til mørk brun Noen komponenter med horisontal vinkling
1,4	1,2	8-9					-	Løs og bløt, humusholdig sand Mye er falt av boret Ikke tydelige organiske komponenter
1,2	-1,2	8-10					-	Sand og stein, middels kompakt Toppene av undergrunnen
-1,2	-7,5	8-11					-	Morene
-7,5	-	8-12					-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 3,2 m. Kulturlag er registrert fra 0,9 m dybde (sjikt 8-2); overgangen til middelalderse kulturlag ligger ved 2,9 m dybde (sjikt 8-7). Kulturlagene representerer bosetnings- og byggeaktivitet. Sjiktene over 8-7 er avfallsmasser som er redeponert i etterreformatorisk tid. På 2,9 moh (2,4 m dybde) ligger en mulig stokk, sjikt 8-5, med ukjent funksjon. Stokken ligger i samme nivå som den øverste stokken i borepunkt KOGT9. Derfra, ved nivå 2,4 moh (2,9 m dybde) følger bosetnings- og byggeavfall fra middelalder, de laveste sjiktene trolig avsatt på stedet. Det er stort tidsspenn i overgangen mellom det øverste middelalderse laget og etterreformatorisk nivå. Dette indikerer at yngre middelalderse avsetninger kan være fjernet ved senere aktivitet. Dette har medført at nivået for middelalderse kulturlag ligger dypere enn forventet i denne boresøylen (gjelder også for borepunkt KOGT9).

De middelalderske dateringsresultatene i søylen er tidlige, og kulturlagenes tykkelse indikerer at det kan ha foregått aktiviteter av en viss intensitet på stedet i tidlig-/høymiddelalder.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer mellom dårlig og middels/god, med best bevaring i de dypestliggende lagene fra middelalder.

KOGT9 (borepunktet ligger like sør for krysset Kong Oscars gate/Skostredet)

BOREPUNKTNR.	KOGT9	TERRENG (moh)	5,5
MILJØBRØNN	KOGTMB3	KULTURLAG NIVÅ (moh)	4,8-1,4
Brønnfilter (moh)	1-0	KULTURLAG DYBDE (m)	0,7-4,1
DATO	15.2.2012	GRUNNFJELL (moh)	-1,4
X-koordinat	6700989,013	GRUNNVANN (moh)	3,31*
Y-koordinat	297770,062	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Plassering av brønnfilteret vises med grålig sjattering.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvek- stnr. (BRM)	Peri- ode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,5	4,8	9-1				Mod	DO	Sand, grus og stein: avretingsmasser for vei
4,8	4,05	9-2				Nye- re tid / etter -ref.	-	Middels gråbrun sand, grus og stein med noe humus og gule teglbiter
4,05	3,4	9-3		Jordprøve KOGT-29: 3,8 til 3,3 moh		Etter -ref.	-	Mørkegråbrun, humusblandet sand; mer humus enn i sjikt 1; oppløst tre, rødtegl og en bit av keramisk ovnskakel Omrotet kulturlag
3,4	3,2	9-4				Etter -ref.	-	Noe usikkert (omrotet av bor), humusholdige masser, mørkebrune, med bit av kleberstein og mulig rødtegl
3,2		9-5				?	-	Trestokk: stokk 1 Usikker funksjon
3,2	2,7	9-6				?	B2 / B3	Plastisk, middels tette, sterkt humusholdige og noe torvaktige masser, litt never, trebiter og opprevete flis (noen er nok så store og ser ut som avrevet fra større trebit eller stokk), hasselnøttskall, kleberbit Noe H ₂ S-lukt (mest nedre del, noe fuktigere masser mot

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								nedre del – grunnvann?) Bosetnings- og byggeavfall
2,7	2,6	9-7				?	C3	Trestokk: stokk 2 Veldig stor motstand under boring Fersk farge Usikker funksjon
2,6	2,1	9-8		Jordprøve KOGT-30: 2,8 til 2,5 moh		?	C2 / C3	Som sjikt 6 Bosetnings- og byggeavfall
2,1	2,0	9-9				?	C3	Trestokk: stokk 3 Fast; fersk farge Usikker funksjon
2,0	1,75	9-10		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 1,8 moh AD 1400-1415 Jordprøve KOGT-31: 2,0 til 1,75 moh	BRM 972/33	Mid	C3	Sterkt organiske masser med mye humus, og hasselnøttskall, mange trebiter og huggflis, planterester (noe laminering) Noe H ₂ S-lukt Fargeskifte fra klar til mørk brun Tydelige organiske komponenter som ser ferske ut, men er forholdsvis bløte uten stor knekkmotstand Ligner masser i sjikt 6 og 8, likevel bedre bevaring enn sjikt 6 og 8 Bosetnings- og byggeavfall deponert rundt bolverk
1,75	1,4	9-11		Jordprøve KOGT-32: 1,7 til 1,5 moh		Mid	C2	Plastisk, mørkegråbrune, mer sand- og steinholdige masser enn over, med færre organiske komponenter og mye mer humus; trebiter/større huggflis, oppbløtte og delvis oppløste Bosetnings- og byggeavfall
1,4	-1,4	9-12					-	Morene, tett sand Toppen av undergrunnen
-1,4	-	9-13						Fjell

Samlet kulturlagstykkelse er 3,4 m. Kulturlag er registrert på 0,7 m dybde (sjikt 9-2); overgangen til middelalderiske kulturlag er usikker, men øverste sikkert daterte sjikt ligger 3,5 m under terreng (sjikt 9-10). Kulturlagene representerer bosetnings- og byggeaktivitet og utfylling. Sjiktene 9-5, 9-7 og 9-9, med øverste nivå 3,2 moh (2,3 m dybde) og innenfor en høyde på 1,3 m kan være deler av samme tømmerkonstruksjon. Det er en avstand på ca. 0,5 m mellom hver av stokkene, det er derfor usikker om det er en brønn. Sjikt 9-6 og 9-8 er masser deponert i/rundt denne trekonstruksjonen og er i hovedsak byggeavfall. Noe materiale kan ha blitt ført ned langs konstruksjonen, og trenger ikke være in situ. Sjikt 9-10 og 9-11, fra nivå 2 moh (3,5 m dybde) er bygge- og bosetningsavfall avsatt før bygging av tømmerkonstruksjonen. Den er bygget etter AD 1400-1415.

Kulturlagenes bevaringstilstand er dårlig til middels, med best bevaring i sjikt 9-10, som også er det høyeste sikkert daterte nivå for middelalderiske avsetninger.

KOGT10 (borepunktet ligger i Kong Oscars gate ved Tanks videregående skole)

BOREPUNKTNR.	KOGT10	TERRENG (moh)	5,6
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	5,1-2,3
DATO	15.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,5-3,3
X-koordinat	6700969,175	GRUNNFJELL (moh)	-0,1
Y-koordinat	297775,409	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,6	5,4	10-1				Mod	D0	Betong, grus: moderne vei
5,4	5,1	10-2				Nyere/etterref.	-	Dels usikker, noe blandete jordmasser, grus og stein
5,1	3,9	10-3				Nyere tid / etterref.	-	Noe mer humusholdig sand enn over; småstein, noen spredte, små rødteglbiter, noen trebiter Omrotet ved boring Bosetningsavfall, utjevning
3,9	3,5	10-4		Jordprøve KOGT-33: 3,8 til 3,5 moh Funn: lærbit 3,8 moh (ikke tatt inn)		Etterref.	-	Mellombrun til grå sand med noe humus, steiner, noen trebiter, litt spredt rødtegl, litt never og litt lærbiter Litt knekkmotstand i treet, noe plastiske masser, men faller lett av boret Bosetningsavfall, omrotet
3,5	3,3	10-5				?	-	Mørkegrå, sandholdige masser med noe humus og stein Noe mer humusholdig enn over, ikke synlige organiske

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								komponenter Utjevning
3,3	2,95	10-6		Jordprøve KOGT-34: 3,25 til 3,05 moh		Mid ?	C2	Sterkere humusholdig sand, mer gråbrun enn over, litt bark, huggflis, noe stein Treflisene er bløte og smuldrer lett Svak H ₂ S-lukt Bosetningsavfall, byggeavfall
2,95	2,7	10-7		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 2,8 moh AD 1215-1265 Jordprøve KOGT-35: 2,85 til 2,7 moh	BRM 972/35	Mid	C3	Brune til rødbrune, kompakte og sterkere humusholdige masser enn over; noen nøt- teskall og trebiter (noe knekk- motstand), litt spredt trekull Oppmalt bark? Noe H ₂ S-lukt Svak fargeendring Bosetningsavfall, avfall etter skomakervirksomhet?
2,7	2,3	10-8				Mid	-	Blandet sand og grus (elve- grus) og humus; bløte masser, i hovedsak ren sand Bosetningsavfall Toppene av undergrunnen
2,3	1,95	10-9				-	-	Sand
1,95	0,4	10-10				-	-	Morene
0,4	-0,1	10-11				-	-	Bløtt fjell/forvittringshorisont?
-0,1	-	10-12				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 2,8 m. Kulturlag er registrert fra 0,5 m dybde (sjikt 10-3); overgangen til middelalderske kulturlag trolig ligger ved ca. 2,0-2,5 m dybde (sjikt 10-5/sjikt 10-6). Kulturlagene representerer utjevning, bosetning og byggeaktivitet. Sjikt 10-6 i 2,3 m dybde inneholder i hovedsak byggeavfall. Sjikt 10-7 inneholder bosetningsavfall og avfall etter skomakervirksomhet og er datert AD 1215-1265. Sjikt 10-8, i nivå 2,7 moh (2,9 m dybde) er avsatt i vann, et mulig elveløp. Kulturlagenes bevaringstilstand ligger på dårlig og middels og bedres med dybden. Vurdering har vært mulig kun for sjikt 10-6 og 10-7, som begge trolig er datert til middelalder.

KOGT12 (borepunktet ligger i krysset Kong Oscars gate/Domkirkegaten)

BOREPUNKTNR.	KOGT12	TERRENG (moh)	5,8
MILJØBRØNN	KOGTMB4	KULTURLAG NIVÅ (moh)	5,2-3,6
Brønnfilter (moh)	3-2	KULTURLAG DYBDE (m)	0,6-2,2
DATO	16.2.2012	GRUNNFJELL (moh)	1,8

X-koordinat	6700915,53	GRUNNVANN (moh)	3,66*
Y-koordinat	297792,388	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Brønnfilteret står nede i antatt naturlige masser.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvek- stnr. (BRM)	Peri- ode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,8	5,2	12-1				Mod	D0	Ren grå sand, grus og stein: moderne vei
5,2	4,5	12-2				Nye- re tid	-	Gråbrun sand med noe stein, litt humus, spredte, små tegl- steinsbiter Omrotet på boret Rivningsmasser, utjevning
4,5	4,2	12-3				Nye- re tid	-	Som over, men bløtere og vått Rivningsmasser, utjevning
4,2	3,95	12-4				Nye- re tid/ etter -ref.	-	Grå sand, noe stein, ikke synlig humus eller organiske kompo- nenter; litt rødtegl Bosetningsavfall, utjevning
3,95	3,6	12-5		Jordprøve KOGT-36: 3,95 til 3,75 moh		Nye- re tid/ etter -ref.	-	Humusblandet sand med noen spredte trekullbiter, litt rød- tegl nederst på boret Bosetningsavfall
3,6	2,8	12-6				-	-	Grus, sand og småstein opp til 3 cm store Antatt undergrunnen
2,8	1,8	12-7				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 1,6 m. Kulturlag er registrert fra 0,6 m dybde (sjikt 12-2). Kulturlagene representerer bosetningsaktivitet i nyere/etterreformatorisk tid. Det er ikke registrert kulturlag fra middelalder i boresøylen.

Det har ikke vært mulig å gjøre en vurdering av bevaringstilstand for sjiktene i boresøylen, grunnet fravær av organisk materiale.

KOGT13 (borepunktet ligger i Domkirkegaten ved nr. 6A)

BOREPUNKTNR.	KOGT13	TERRENG (moh)	4,9
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	4,6-0,55
DATO	21.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,3
X-koordinat	6700889,829	GRUNNFJELL (moh)	-1,9
Y-koordinat	297772,376	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,9	4,6	13-1		-		-	-	All jord falt av boret
4,6	4,0	13-2		Jordprøve KOGT-37: 4,1 til 4,0 moh		Mod	-	Gråbrune, sterkt sandholdige og noe humusblandete masser med stein; noen rødteglbiter, leireflekker, trekullbiter, noen sandflekker, og en kvist Redeponert bosetningsavfall, utjevning
4,0	3,3	13-3				Mod	-	Gulaktig sand med stein: trolig grøftefyllmasser
3,3	2,55	13-4		¹⁴ C-prøve, lærbit: 3 moh Jordprøve KOGT-38: 3,3 til 3,0 moh	BRM 972/37 AD 1520- 1645	Etter -ref.	A3	Rødbrune, fullstendig organiske masser; oppløst treverk, oppmalt bark, litt skjellbiter, noen lærbiter, klumper med dyrehår, huggflis Noe knekkmotstand i treflis Massene er tørre og kompakte Fargeskift fra sterk rødbrun til brun Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
2,55	2,1	13-5		Jordprøve KOGT-39: 2,35 til 2,15 moh		Mid	C2 / C3	Brune til gråbrune, sterkt organiske masser med en del humus; never, nokså mye huggflis, en del hasselnøttskall, klatter med huggflis og mose/-planterester; småstein, skiferbiter, litt sand Fargeskifte fra klar brun til mørkere Litt løsere (bløtere/våtere) masser enn sjikt 4, klebrig/-plastisk Bosetningsavfall, utjevning
2,1	1,8	13-6				Mid	C2 / C3	Litt lysere brunfarge enn sjikt 5, sandlinser og treflis Bosetningsavfall, skomakervirksomhet
1,8	1,55	13-7				Mid	C2 / C3	Tette, forholdsvis tørre og sterkt organiske masser med noe humus, huggflis (noen små), trebiter, en del hassel-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								nøttskall, spredt trekull, stein, lærbiter Fargeskift fra lysere brun til brun Bosetningsavfall, bygging, skomakervirksomhet
1,55	1,0	13-8		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 1,1 moh AD 1040-1170 Jordprøve KOGT-40: 1,25 til 1,1 moh	BRM 972/39	Mid	C4	Høyorganiske masser, svært lite til ingen humus, noen tynne sandlinser, mange hasselnøttskall og huggflis, mange små, organiske komponenter (bittesmå kvister), men også noen større Litt fuktige masser, men fast på boret H ₂ S-lukt Bosetningsavfall, bygging
1,0	0,55	13-9		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 0,6 moh AD 1165-1225 Jordprøve KOGT-70: 0,65 til 0,55 moh	BRM 972/41	Mid	-	Sand, stein og spredte treflisbiter, noe humus Massene sitter løst på boret Bosetningsavfall
0,55	0,1	13-10				-	-	Grå, vannmettet sand Toppen av undergrunnen
0,1	-1,9	13-12				-	-	Morene
-1,9	-	13-13				-	-	Fast grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 4,05 m. Kulturlag er registrert fra 0,3 m dybde (sjikt 13-2). Overgangen til middelalderiske kulturlag ligger trolig ved 2,35 m dybde (sjikt 13-5). Kulturlagene representerer bosetnings- og byggeaktivitet og garveri/skomakervirksomhet. Sjiktene fra 13-4 til 13-9, fra 3,3 moh (1,6 m dybde) og i en tykkelse på 2,3 m, er høyorganiske avsatt i flere faser over en tidsperiode på flere hundre år. De tidligste sjiktene 13-8 og 13-9 inneholder mye byggeavfall og vitner om en sterk utbygging av det omkringliggende området i løpet av 11-/1200-tallet. Senere viser innholdet i kulturlagene betydelige spor etter garveri- og skomakeraktivitet, som spenner over den resterende delen av middelalderen og inn i etterreformatorisk tid. Observasjonene stemmer med data fra tidligere undersøkelser på stedet.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra dårlig/middels til god og er best ved nivå 1,55-1,0 moh (sjikt 13-8; det dypestliggende høyorganiske sjiktet i mettet sone, og med datering til middelalder). Grunnvannsnivå like NØ for borepunktet (PZ1) er målt til 2,5 moh. På eiendommen Domkirkegaten 6

er grunnvannsnivå i miljøbrønnene DKBR1 og DKBR2 målt til hhv 1,7 og 1,4 moh. Begge målinger er utført i 2012. Det er ikke utført slike målinger for dette borepunktet.

KOGT14 (borepunktet ligger i Lille Øvregaten ved Domkirken)

BOREPUNKTNR.	KOGT14	TERRENG (moh)	8
MILJØBRØNN	KOGTMB5	KULTURLAG NIVÅ (moh)	7,6-6,9
Brønnfilter (moh)	6-5	KULTURLAG DYBDE (m)	0,4-1,1
DATO	23.2.2012	GRUNNFJELL (moh)	2,5
X-koordinat	6700938,373	GRUNNVANN (moh)	6,03*
Y-koordinat	297827,742	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Brønnfilteret står nede i antatt naturlige masser.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvek- stnr. (BRM)	Peri- ode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
8	7,6	14-1				Mod	D0	Grus, sand: avrettingsmasser for vei
7,6	7,2	14-2		Jordprøve KOGT-49: 7,4 til 7,2 moh		?	-	Sterkt humusholdig sand, stein (størrelse opptil ca. 3 cm), små spredte sandflekker, spredte, små biter rødtegl Lette og noe klebrige masser Bosetningsavfall, redeponert
7,2	6,9	14-3				?	-	Klebrig, humusholdig sand, bløtere enn over Grunnvann til stede?
6,9	5,9	14-4				-	-	Sand Toppen av undergrunnen
5,9	4,0	14-5				-	-	Sand, grus og stein
4,0	2,5	14-6				-	-	Hard morene
2,5	-	14-7				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 0,7 m. Kulturlag er registrert fra 0,4 m dybde (sjikt 14-2). Sjikt 14-2 er redeponert bosetningsavfall. Det er ikke registrert kulturlag med middelaldersk datering. Disse er trolig fjernet ved senere aktivitet på stedet.

Det har ikke vært mulig å vurdere bevaringstilstanden til sjiktene i boresøylen, grunnet fravær av organisk materiale.

KOGT15 (borepunktet ligger i Kong Oscars gate ved avkjørsel til Lille Øvregaten)

BOREPUNKTNR.	KOGT15	TERRENG (moh)	6,5
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	5,4
DATO	23.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	1,1
X-koordinat	6700886,247	GRUNNFJELL (moh)	Ca. 2,4
Y-koordinat	297816,042	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
6,4	5,9	15-1				Mod	DO	Asfalt, betong, stor stein
5,9	5,4	15-2				Mod	-	Sand, grus og stor stein
5,4	5,05	15-3		¹⁴ C-prøve, tre-kull: 5,2 moh AD 1395-1415 Jordprøve KOGT-50: 5,4 til 5,05 moh	BRM 972/42	Mid	-	Sand, grus og stein, noen brannmasser/trekull Utjevning, utfylling
5,05	4,0	15-4					-	Naturlig grus og stein (elvegrus?); noe vannrullesteiner Toppen av undergrunnen
4,0	2,4	15-5					-	Morene
2,4	-	15-6					-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 0,35 m. Kulturlag er registrert fra 1,0 m dybde (sjikt 15-3). Dette sjiktet representerer blandete utjevningmasser/utfylling og er deponert etter AD 1395-1415; opphavet til sjiktet er usikkert.

Det har ikke vært mulig å vurdere bevaringstilstand for sjiktene i boresøylen, grunnet fravær av organisk materiale.

KOGT16 (borepunktet ligger i Kong Oscars gate mellom Domkirken og Katedralskolen)

BOREPUNKTNR.	KOGT16	TERRENG (moh)	6,9
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	6,4
DATO	22.2.2012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,5
X-koordinat	6700857,093	GRUNNFJELL (moh)	Ca. 3,6
Y-koordinat	297832,33	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
6,9	6,4	16-1				Mod	DO	Sand, grus, stein: avrettingsmasser for vei
6,4	6,0	16-2		Jordprøve KOGT-51: 6,15 til 6,05 moh		?	-	Brun, litt humusholdig sand, grus, stein, spredte stykker rødtegl, litt trekull, sterkt sandblandet Redeponert/utjevning
6,0	5,15	16-3		Jordprøve KOGT-52: 5,5 til 5,3 moh		Mid ?	-	Humusblandet sand (mer humus enn i sjikt 2), middelsgrå til brun farge, ikke brente masser eller trekull, ikke rødtegl Muligens kirkegårdsjord

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,15	4,8	16-4		¹⁴ C-prøve, trebit, furu (kiste-tre?): 5,05 moh AD 1030-1160 Jordprøve KOGT-53: 5,15 til 4,9 moh	BRM 972/43	Mid	-	Sand, trebiter (kiste?), stein Sannsynlig kirkegårdsjord
4,8	3,5	16-5				-	-	Morene Toppen av undergrunnen
3,5	-	16-6				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 1,6 m. Kulturlag er registrert fra 0,5 m dybde (sjikt 16-2). Kulturlagene representerer utfyllingsmasser og kirkegårds lag. Sannsynlige kirkegårds masser er registrert fra 5,15 moh (1,75 m dybde) til undergrunnen. Treverk i massene kan være rester etter kiste og har datering AD 1030-1160.

Det har ikke vært mulig å vurdere bevaringstilstand for sjiktene i boresøylen, grunnet fravær av organisk materiale.

KOGT17 (borepunktet ligger i Kong Oscars gate foran Katedralskolen)

BOREPUNKTNR.	KOGT17	TERRENG (moh)	7,2
MILJØBRØNN	KOGTMB6	KULTURLAG NIVÅ (moh)	7,05-5,1
Brønnfilter (moh)	5,8-4,8	KULTURLAG DYBDE (m)	0,15-2,1
DATO	22.2.2012	GRUNNFJELL (moh)	0,7
X-koordinat	6700829,824	GRUNNVANN (moh)	5,27*
Y-koordinat	297848,559	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Plassering av brønnfilteret vises med grålig sjattering.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
7,2	7,05	17-1				Mod	DO	Grus, sand, stein
7,05	5,55	17-2		Jordprøve KOGT-72: 6,5 til 6,35 moh		Nye-re tid/ etter-ref.	-	Mørkebrun, sterkt humusholdig, nokså tett sand med stein, trebiter, rødtegl, og dyrebein (ett) Bosetningsavfall
5,55	5,1	17-3				Nye-re tid/ etter-ref.	-	Mørkebrun, humusblandet sand og grus med mange rødteglbiter (massene sitter løsere på boret enn over) Bosetningsavfall

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,1	4,8	17-4				-	-	Sand Toppen av undergrunnen (Lite materiale igjen på boret)
4,8	0,7	17-5				-	-	Morene
0,7		17-6				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 1,95 m. Kulturlag er registrert fra 0,15 m dybde (sjikt 17-2). Sjiktene representerer bosetningsaktivitet, men som redeponert avfall/utfylling, f.o.m. sjikt 17-2 (7,05 moh). Det er ikke registrert middelalderske kulturlag i boresøylen.

Det har ikke vært mulig å vurdere bevaringstilstand for sjiktene i boresøylen, grunnet fravær av organisk materiale.

KOGT18 (borepunktet ligger i Nygaten mot Kong Oscars gate)

BOREPUNKTNR.	KOGT18	TERRENG (moh)	7,1
MILJØBRØNN	-	KULTURLAG NIVÅ (moh)	6,2-5,1
DATO	22.2.21012	KULTURLAG DYBDE (m)	0,9-2
X-koordinat	6700787,158	GRUNNFJELL (moh)	1,9
Y-koordinat	297840,26	GRUNNVANN (moh)	-

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
7,1	6,2	18-1				Mod	D0	Sand, grus og stein: avrettingsmasser for vei
6,2	5,5	18-2				Nyere/etter-ref.	-	Brun, humusblandet grov sand/grus med steiner og en del røde og gule teglstykker Bosetningsavfall
5,5	5,1	18-3		¹⁴ C-prøve, trebit (bjørk) BC 510-400 Jordprøve KOGT-54: 5,35 til 5,2 moh	BRM 972/49	Forhist	C2	Mørkebrune, tette, tørre, torvaktige masser (litt svampaktige), tettpakket mose, svært tette og laminerte planterester, noe tre (bløtt, løses lett opp); en dyretann Litt H ₂ S-lukt
5,1	4,5	18-4				-	-	Grus, sand, stein Toppen av undergrunnen
4,5	1,9	18-5				-	-	Morene
1,9	-	18-6				-	-	Grunnfjell

Samlet kulturlagstykkelse er 1,1 m. Kulturlag er registrert fra 0,9 m dybde (sjikt 18-2). Sjikt 18-2 representerer bosetningsaktivitet, som redeponert etterreformatisk avfall/utjevning. Sjikt 18-3 fra

1,6 m dybde er derimot fra forhistorisk tid – en kvist i laget er datert til før-romersk jernalder. Lagets opphav er uavklart.

Kulturlagets bevaringstilstand er vurdert til dårlig.

KOGT27 (borepunktet ligger i den lille plassen like ved Øvre Korskirkesmauet)

BOREPUNKTNR.	KOGT27	TERRENG (moh)	7,2
MILJØBRØNN	KOGTMB9	KULTURLAG NIVÅ (moh)	7,0-3,4
Brønnfilter (moh)	4,55-3,55 moh	KULTURLAG DYBDE (m)	0,2-3,8
DATO	22.3.2012	GRUNNFJELL (moh)	-
X-koordinat	6701085,50	GRUNNVANN (moh)	3,47*
Y-koordinat	297733,50	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Plassering av brønnfilteret vises med grålig sjattering.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
7,2	7,0	27-1				Mod	DO	Asfalt, bærelag
7,0	5,7	27-2		Jordprøve KOGT-73: 6,9 til 6,8 moh Jordprøve KOGT-74: 6,4 til 6,3 moh		Nye-re tid	-	Rivningsmasser, mye rød tegl og sand, grus, stein (noen nevestore), en del mørtel/kalk (mange små flekker), noen skår keramikk og glass (etter 1800 tidligst), et par fiskebein, spredte flekker av trekull og aske Blir mer klebrig fra 0,7 m og ned, mørkegrå (brun), løs blokk Bare jordluft Bosetningsavfall og rivningsmasser
5,7	5,35	27-3		Jordprøve KOGT-75: 5,7 til 5,35 moh		Etter-ref. (?)	-	Mørkegrå, klebrig, litt våt og siltig humus, med fin til grov sand, grus, småstein, litt rødtegl, et par fiskebein, en nevestor stein, og et par små stykker trekull Bare jordluft Blokk Bosetningsavfall
5,35	5,3	27-4				?	A2	Trestokk, dårlig bevart
5,3	5,2	27-5		Jordprøve KOGT-76: 5,3 til 5,2 moh		Mid?	A3	Homogent, fast, klebrig, brun (noe rødlig) masse, ekskrement/humus, litt mose

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Noe «varm» H ₂ S-lukt Bosetningsavfall
5,2	5,1	27-6				Mid ?	A0	Løs, våt sand og grus (ikke mye på boret)
5,1	4,6	27-7		Jordprøve KOGT-77: 4,95 til 4,85 moh		Mid ?	A4	Rød-brun-oransje oppmalt bark, noen få ferskeflis, litt nauthår, noen lærstrimler, vannrette komponenter Løs blokk, smuldrer lett Middels H ₂ S-lukt Sakte mørkning Bra bevaring Avfall: bosetning, skomaker-virksomhet
4,6	4,5	27-8		Jordprøve KOGT-78: 4,6 til 4,5 moh		Mid	A4 /5	Dyremøkk, brun/gul, kompakt, homogen, litt gress, litt pels Middels H ₂ S-lukt Ikke mørkning Bra/utmerket bevaring Avfall: bosetning, skomaker-virksomhet
4,5	4,35	27-9		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 4,4 moh AD 1025-1160	BRM 972/47	Mid	A0	Gråsvart ustrukturert kalk, trekull/aske, litt tre og nøtt, halvkompakt Litt sur H ₂ S-lukt Ubestembar bevaring Avfall: bosetning, skomaker-virksomhet
4,35	4,0	27-10		¹⁴ C-prøve, hasselnøttskall: 4,0 moh AD 1040-1165 Jordprøve KOGT-79: 4,1 til 4,0 moh	BRM 972/48	Mid	-	Grå/brun humus og treflis, noe sandig, ekskrementholdig (ikke mye på boret) Middels H ₂ S-lukt Ikke mørkning Avfall etter bosetning og skomakervirksomhet?
4,0	3,85	27-11				Mid	-	Grå/svart aske/trekull/kalk
3,85	3,6	27-12		Jordprøve KOGT-80: 3,7 til 3,6 moh		Mid	B4	Brun humus, mye flis, noen hasselnøttskall og neverstykker, litt stein (avrundet, mest vannrullet), linse med aske osv. på ca. 3,7 moh Middels H ₂ S-lukt

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/ funn/prøver	Tilvek- stnr. (BRM)	Peri- ode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Sakte mørkning Bra bevaring Bosetningsavfall
3,6	3,4	27-13		¹⁴ C-prøve, haselnøttskall: 3,5 moh AD 1020-1150 Jordprøve KOGT-81: 3,6 til 3,4 moh	BRM 972/51	Mid	B4 / B5	Laminert mose, litt humus, litt annet plantemateriale, noen haselnøttskall Middels H ₂ S-lukt Middels mørkning Bra/utmerket bevaring, god farge Bosetningsavfall, avsatt på stedet
3,4	-	27-14				-	-	Mørkegrå morene, hard, steinete Toppen av undergrunnen

Samlet kulturlagstykkelse er 3,6 m. Kulturlag er registrert fra 0,2 m dybde (sjikt 27-2). Sjiktene representerer bosetningsaktivitet og skomakervirksomhet. Sjikt 27-4, i nivå 5,35 moh (1,85 m dybde), er en trestokk. Stokker er også funnet i borepunkt KOGT28 i nivå 4,7 moh, og i borepunkt KOGT7 i nivå 3,7 moh, alle ca. 2 m under terreng. Stokkene har uavklart funksjon. Fra sjikt 27-5, i nivå 5,3 moh (1,8 m dybde), kan massene være middelalderske. Stokken ligger da i overgangen til middelalderske kulturlag; det samme kan være tilfelle for stokkene i borepunkt KOGT28 og borepunkt KOGT7. Middelalderske kulturlag med tydelige spor etter skomakeraktivitet har en samlet tykkelse på 1,7 m. Dateringene, som er fra de dypeste lagene i denne sekvensen, viser dessuten at det har foregått en rask akkumulering av kulturlag på stedet fra begynnelsen av. Det eldste dateringsintervallet ligger innenfor AD 1020-1150, og er kanskje noe tidligere enn man ville forventet.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra dårlig til bra/utmerket, med bedre bevaring med dybde. Bra bevaring er registrert i middelalderske kulturlag både i umettet og mettet sone, spesielt sjiktene 27-7, -8, -12 og -13.

KOGT28 (borepunktet ligger på Øvre Korskirkeallmenningen, nedenfor Lille Øvregaten)

BOREPUNKTNR.	KOGT28	TERRENG (moh)	6,9
MILJØBRØNN	KOGTMB1	KULTURLAG NIVÅ (moh)	6,6-3,5
Brønnfilter	5,16-4,16 moh	KULTURLAG DYBDE (m)	0,3-3,4
DATO	13.2.2012	GRUNNFJELL (moh)	-
X-koordinat	6701056,231	GRUNNVANN (moh)	4,42*
Y-koordinat	297765,399	*laveste registrert nivå 2012, ref. Multiconsult	

Plassering av brønnfilteret vises med grålig sjattering.

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr. (BRM)	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
6,9	6,6	28-1				Mod	D0	Sand, grus og stein: avrettingsmasser for vei (løs: mesteparten falt av boret)
6,6	6,4	28-2				Etterref.	-	Humusholdig sand, mye rødtegl nederst på boret Bosetningsavfall
6,4	5,7	28-3				Etterref.	-	Tett, humusholdig sand, røde teglbiter Brent masse (omrotet) spesielt konsentrert rundt 1,2 m dybde Bosetningsavfall
5,7	5,5	28-4		Jordprøve KOGT-46: 5,7 til 5,5 moh			A2	Middelskompakt, humusholdig sand med noe organisk innslag, treflis, små trestykker og bark Bosetningsavfall
5,5	5,25	28-5					-	Sandholdige masser, noen steiner, litt humus
5,25	4,9	28-6		Jordprøve KOGT-71: 5,15 til 4,9 moh		Etterref.	-	Sand, grus, stein, noe humus, noe oppløst treverk Rødtegl funnet ned til bunnen av sjiktet
4,9	4,7	28-7					-	Mørkebrun, sterkt humusholdig sand, trebiter, en del større og mindre treflis, dyrebein (ubrent og brent), litt trekull
4,7	4,4	28-8				Etterref.?	-	Oppfliset trestokk
4,4	3,9	28-9		Jordprøve KOGT-47: 4,35 til 4,15 moh		Mid?	-	Som sjikt 7, men med noen hasselnøttskall
3,9	3,5	28-10		Jordprøve KOGT-48: 3,7 til 3,5 moh		Mid?	C3	Nokså bløte organiske masser med noe humus, spredte treflis, noen få steiner, flere hasselnøttskall En del materiale falt av boret H ₂ S-lukt Ikke synlig fargeskift Bosetningsavfall
3,5	-	28-11				-	-	Morene Toppene av undergrunnen

Samlet kulturlagstykkelse er 3,1 m. Kulturlag er registrert fra 0,3 m dybde (sjikt 28-2). Sjiktene representerer bosetningsaktivitet, skomakervirksomhet og bygging. Sjikt 28-8, i nivå 4,7 moh (1,2 m dybde), er en trestokk. Stokker er også funnet i borepunkt KOGT27 og borepunkt KOGT7 i ca. 2 m dybde. Stokken ligger trolig i overgangen til middelalderske kulturlag. Den har uavklart funksjon. Fra sjikt 28-6, i nivå 4,9 moh (2 m dybde), er massene trolig middelalderske. Dateringer fra boresøylen mangler.

Observasjonene og prøvetakingen kan ha blitt påvirket av dårlig vær- og lysforhold med mye nedbør. Det rant mye vann ned i borehullet.

Kulturlagenes bevaringstilstand varierer fra dårlig til middels, med best tilstand i det dypestliggende kulturlagssjiktet (28-10), med sannsynlig datering til middelalder. Sjiktet ligger i mettet sone.

3.2.2 Domkirkegaten 6

Utført: 2012

Type undersøkelse: forundersøkelse i forkant av peling for nybygg

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av naverboringer

Utført av: K. Lorvik, NIKU distriktskontor Bergen

Rapporter: under utarbeidelse

Innmåling: Euref 89 UTM Sone N32

Sammenfatning av resultater

Det ble foretatt arkeologisk dokumentasjon av fem naverboringer på den tidligere utgravde (1987) tomten Domkirkegaten 6, Bergen (Komber et al. 1993). Dokumentasjonen besto i registrering av stratigrafiske forhold i kulturlagene på stedet og en vurdering av deres bevaringstilstand. Det ble satt ned én piezometer og to miljøbrønner på tomten; disse er merket PZ1, BR1 og BR2, og de ligger ved borepunkter hhv. 12, 3 og 5 (se Figur 5).

Terrengnivået på tomten ligger mellom 5,6 og 2,4 moh. Ved boringene er det påvist organiske kulturlag med en tykkelse på mellom 1,5 og 2,7 m. Øvre nivå for gjenværende kulturlag er 3,3 moh. Overflaten på middelalderske kulturlag ligger på ca. 2 moh. Topp- og bunn-nivåene for middelalderske kulturlag inntil det ikke-utgravede området under betongdekket tilhørende Domkirkegaten 6A er hhv. 1,8 og 0 moh.

Grunnvannstanden ligger mellom 2,7 og 1,4 moh og faller fra nordøst mot sørvest. Dette sammenfaller med topografien i området.

Borepunkt 3

Grunnvannsbrønn BR1

Terreng: 3,3 moh

Grunnfjell: -2,8 moh

Grunnvannstand: 1,7 moh

Kulturlag: 2,7 til 0,05 moh

Middelalderkulturlag: 1,8 til 0,05 moh

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
3,3	2,7	1				Mod	D0	Påfylt grus og sand Avrettingslag

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,7	2,3	2				Mod/ Etterref.	-	Omrotet, humusholdig sand og grus; trebit
2,3	1,8	3				Etterref./ Mid.	-	Mørk brune, humusholdige masser med noe grus og steiner, noen røde teglstykker, lærbit, ellers homogene
1,8	1,3	4				Mid.	B/C2	Tette, sterkt organiske masser med noe stein og grus, men mindre enn over, og minkende med dybden; treflis, nesten helt oppløst, nøtteskall
1,3	0,7	5				Mid.	C3	Ligner masser like over, men er noe tettere og tørrere Humusholdig, nøtteskall, spon, bark, kvister, mose, lærbiter Raskt fargeskifte (ca. 30 sek.) fra gyllen brun til mørk gråbrun Svak H ₂ S-lukt
0,7	0,3	6			-	Mid.	-	Lite materiale på boret, usikkert sjikt, ingen beskrivelse mulig
0,3	0,05	7				Mid.	C2	Overgang til sjøbunn Blandete humusholdige masser og silt/sand; noen spredte trebiter
0,05	?	8					-	Morenemasser, sand/silt Sjøbunn
?	-2,8	9					-	Faste morenemasser
-2,8								Grunnfjell

Borepunkt 7

Terreng: 3,3 moh

Grunnfjell: -1 moh

Grunnvannstand: -

Kulturlag: 2,7 til 0,8 moh

Middelalderkulturlag: 2,1(?) til 0,8 moh

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
3,3	3,1	1				Mod	D0	Påfylt grus, sand og stein Avrettingslag
3,1	2,9	2				Mod	D1	Omrotede, humusholdige masser Noe sandblandet med bark, trebiter, ellers homogent Utjevningsslag
2,9	2,7	3				Mod	-	Gul sand, noe humusblandet Utjevningsslag

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,7	2,5	4				Etterref.	-	Humusholdige masser, noen steiner og brent tre
2,5	2,3	5				Etterref.?	B/C?	Trestokk
2,3	2,1	6				Etterref.?	-	Brente kulturlagsmasser
2,1	1,9	7				Mid.?	C0	Stein og leire, kan være del av f. eks. et ildsted eller en mur/hellelag?
1,9	1,5	8				Mid.	C2	Tette, organiske masser med en del humus, delvis oppløst treverk, nøtteskall, mindre trebiter Fargeendring skjer fra brun til mørk gråbrun i løpet av et par minutter Svak H ₂ S-lukt
1,5	1,0	9				Mid.	C3	Massene er tette og fuktige, organisk kulturlag med laminerte planterester, spon, spredt trekull, kvister, små biter av bark Trebiter har fersk farge, men er oppbløtne og lett å rive fra hverandre Svak H ₂ S-lukt
1,0	0,8	10				Mid.	-	Våt prøve Overgang til undergrunnen Humusholdig sand/silt
0,8	-1,0	11					-	Morenemasser, sand/silt
-1,0								Grunnfjell

Borepunkt 12**PZ1**

Terreng: 5,3 moh

Grunnfjell: -1,1 moh

Grunnvannstand: 2,5 moh

Kulturlag: 3,3 til 1,55 moh

Middelalderkulturlag: 1,9 til 1,55 moh

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
5,3	3,3	1				Mod.	D0	Påfylt grus/pukk: oppbygging for nedkjøring
3,3	2,05	2				Etterref.	-	Løse, mørk gråbrune, noe humusholdige masser med mye sand og småstein iblandet brente masser med trekull; ubrente lærbiter Mye materiale falt av boret Svak H ₂ S-lukt

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,05	1,95	3				Etterref.?	C0	Lys grå, fin sand
1,95	1,9	4				Etterref.?	C2	Sand/silt med noe organisk materiale
1,9	1,65	5				Mid.	C3	Brune, middels kompakte organiske masser med noe humus, treflis, lærbiter Gradvis, men ikke rask fargeendring fra klar brun til mørk grå-brun Plastiske trebiter Middels H ₂ S-lukt
1,65	1,55	6				Mid.	C3	Løse masser enn over og større organiske komponenter, noe silt iblandet, noe humus, ellers trebiter, treflis, bark, nøtteskall Litt knekkmotstand i treflis Svak H ₂ S-lukt Ikke merkbart fargeskift
1,55	1,3	7				-	-	Fin sand, silt og steiner Sjøbunn
1,3	-1,1	8				-	-	Rene morenemasser
-1,1							-	Grunnfjell

Borepunkt 2

Terreng: 3,8 moh

Grunnfjell: -1,8 moh

Grunnvannstand: -

Kulturlag: 2,8 til 0,4 moh

Middelalderkulturlag: 1,45(?) til 0,4 moh

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
3,8	3,3					Mod.	D0	Stein
3,3	2,8					Mod.	D0	Sand og stein, murpuss, rød tegl, noe humus Massene satt løst på boret
2,8	1,9					Mod./Etterref.	-	Omrotede kulturlagsmasser, rød tegl i hele dybden, noe humus OBS! Skille med noe mer sand, småsteinblandet ved 2,3-1,9
1,9	1,45					Etterref./Mid.	A2	Brune, tørre, humusholdige masser med noe treflis, sand og grus
1,45	1,05					Mid.?	C3	Humusholdige masser med sand og småstein, plastiske, homogene, uten flere identifiserbare organiske komponenter

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Raskt fargeskifte fra klar brun til mørk brun Svak H ₂ S-lukt
1,05	0,5					Mid.	C3	Tette, tørre, humusholdige masser med mye treflis, nøtteskall, spon, kvist, bark, planterester Middels H ₂ S-lukt Veldig raskt fargeskifte fra klar brun til mørk gråbrun (sekunder) Bløte treflis, lite knekkmotstand
0,5	0,4					Mid.	-	Overgang til morene, enkelte organiske komponenter
0,4	-1,8						-	Morenesand
-1,8							-	Grunnfjell

Borepunkt 5**Grunnvannsbrønn BR2**

Terreng: 2,4 moh

Grunnfjell: -2,2 moh

Grunnvannstand: 1,4 moh

Kulturlag: 1,8 til -0,2 moh

Middelalderkulturlag: 1,8 til -0,2 moh

Moh		Sjikt nr.	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,4	2,1	1				Mod.	D0	Grus og sand – påførte masser
2,1	1,8	2				Mod.	D0	Humusholdige masser med mange steiner Utjevningsslag
1,8	1,25	3				Mid.	B/C 2	Tette, tørre, humusholdige masser Organisk innhold er nesten helt nedbrutt, eventuelt veldig små komponenter; nøtteskall, treflis, bark Svak H ₂ S-lukt Fargeskifte fra klar brun til mørk gråbrun
1,25	0,7	4				Mid.	C2	Tette, tørre, sterkt organiske masser, flere identifiserbare komponenter enn over; treflis, mindre trebiter, spon, nøtteskall, never, bark Middels H ₂ S-lukt Sakte fargeskifte til mørkere brun Trebiter er bløte og klemmes lett i stykker
0,7	-0,2	5				Mid.	-	Overgang til sjøbunn: sand/silt, noen organiske deler vasket inn

3.2.3 Nedre Hamburgersmau 8

Utført: 2010

Type undersøkelse: utgravning

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av utgravningsfelt

Utført av: A. R. Dunlop og K. Lorvik, NIKU distriktskontor Bergen

Rapport: under utarbeidelse

Innmåling: Euref 89 UTM Sone N32

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: uaktuelt

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderske kulturlag: uaktuelt

Sommeren 2010 ble flesteparten av de gjenværende kulturlagene under eiendommens daværende kjellergulv gravd ut. Anleggelsen av den opprinnelige kjelleren samt ledningsgrøftene under kjellergulvet hadde medført fjerning av mye kulturlagsmasser, slik at den samlede tykkelsen til de resterende kulturlagene – som var fra tidlig middelalder og forhistorisk tid (bl.a. dyrkningslag) – var på mindre enn 1 meter. Og bevaringstilstanden til de organiske kulturlagene hadde blitt negativt påvirket som følge av kjellerens anleggelse og bruk.

Bevaringstilstanden til kulturlagene på eiendommen Nedre Hamburgersmau 8 anses derfor ikke som representativ for nærområdet. Dermed blir det ikke aktuelt å bruke opplysningene herfra.

3.2.4 Nedre Korskirkeallmenning

Utført: 2010

Type undersøkelse: forundersøkelse i forkant av fornying av ledninger

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av naverboringer

Utført av: A. R. Dunlop og K. Lorvik, NIKU distriktskontor Bergen

Rapport (hoved): Bergersen, O. & Dunlop, A.R. 2011a

Innmåling: Euref 89 UTM Sone N32

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet 12 naverboringer fra overflaten og ned til undergrunnen; det ble anlagt fire miljøbrønner (se Figur 6). Kulturlag ble påtruffet i alle de tolv grunnboringene, og de arkeologiske sekvensene ble dokumentert i detalj, spesielt i forhold til det enkelte sjiktets bevaringstilstand. De mer organisk rike avsetningene befant seg stort sett i den nedre delen av sekvensene, og de nederste sjiktene kan med stor sikkerhet dateres til middelalderen. Akkumulering av det underliggende gytjelaget må være begynt i løpet av yngre jernalder, om ikke enda tidligere.

Kulturhistorisk sett har man å gjøre med to soner, som stort sett er sammenfallende med de to sonene angitt tidligere. Sone 1 er da karakterisert av tørrlandslevninger, med bebyggelse og bosetningslag – noen åpenbart fra et veldig tidlig tidspunkt – av mer primær karakter (det vil si, deponert in situ), noe byggeavfall, trolig fra aktiviteter forbundet med Korskirken, kanskje spor etter ferdsel, og – i området vest og sør for kirken – ganske sikre påvisning av Korskirkens middelalderske og etterreformatoriske kirkegård.

Sone 2, derimot, er karakterisert mer av havnebassengsaktiviteter. Opplysningene fra undersøkelsen bekrefter det eksisterende bildet om den gradvise utfyllingen av denne delen av Vågens indre vik. Utfyllingen tenkes å ha foregått i to "etapper". Den første etappen – som fant sted hovedsakelig i middelaldersk og tidlig etterreformatorisk tid – omfattet mer tilfeldig avsetning, hvor materiale kastet i Vågen andre steder ble ført hit med strømmen. Det var imidlertid mindre enn forventet av materiale som kunne knyttes direkte til skomaker-/garverivirksomhet (sånn som sjiktet med oppmalt bark).

Den andre, påfølgende etappen besto av mer bevisst utfylling, gjerne sammen med bolverk i en eller annen form. Imidlertid viser tilstedeværelsen av skjellstykker forholdsvis høyt oppe i jordmassene at området må ha vært åpent til oversvømmelser fra sjøen lenge. Ut fra kartmaterialet og skriftlige kilder ser det ut til at det tidligere omtalte Dybesund ikke ble fullstendig gjenfylt før nærmere 1646.

Kulturlagstykkelsen i området varierer en god del, ganske som forventet i henhold til det tidligere utarbeidete kartet over kulturlagstykkelser i Bergen sentrum. Det er varierende mektighet av naturlige masser (sjøbunn og morene) over grunnfjell.

NKPR1

Punkt NKPR1 ble anlagt like ved krysset med Kong Oscars gate. Dets koordinater ble innmålt til X6701028,70/Y297731,10 og dagens overflate lå 4,75 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,75	4,30	NKPR1-01				Mod	D0	Brostein og bærelag
4,30	3,85	NKPR1-02				Mod?	?0	Trolig rivingsmasser/-byggeavfall
3,85	3,70	NKPR1-03				Etterref.	-	Ganske kompakt, in situ brannlag 1702-brannen?
3,70	3,20	NKPR1-04	NKMB1-04?			Etterref.	-	Mørkegrå, kompakt, ganske ensartet humus, litt tegl og trekull, noe sand, grus, småstein og mindre steiner, noen få veldig nedbrutte dyrebein og små treflis Sjiktet blir noe lysere under 3,30 moh, og kanskje mer sandholdig Muligens "hagejord" – ligner ikke så mye på kirkegårdsjord
3,20	3,00	NKPR1-05				Mid?	A2	Lite hang fast på boret Trolig myk, mørkebrun humus med nedbrutt tre Mulig bosetningslag
3,00	2,70	NKPR1-06				Mid.	A3	Stokk (eller kanskje to, den ene oppå den andre, muligens adskilt av mørkegrå humus med treflis) Bevaringsgrad varierer fra dårlig (ytterved) til bra (kjerneved) Forholdsvis frisk lukt av nykuttet furu
2,70	2,52	NKPR1-07				Mid.	A3	Kompakt, laminert, veldig ensartet/homogent sjikt med treflis og sagflis, med veldig lite humus og et par småstein Middels H ₂ S lukt

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Sakte mørkning Sikkert fra tømmerbearbeiding Middels bevaringstilstand
2,52	2,45	NKPR1-08				Mid.	-	Kleberstein (knust) Trolig byggeavfall fra kirken
2,45	2,25	NKPR1-09				Mid.	A/B 3	Stokk Middels bevaring
2,25	1,90	NKPR1-10				Mid.	C2	Løs, grå, grov sand, grus, småstein og mindre steiner med 25 % humus og en del dårligbevarte treflis (mest små) samt enkelte hasselnøttskall Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring Sjiktet virker omrørt
1,90	1,90	NKPR1-11				Mid.	-	Tynn linse med grå finsand
1,90	1,55	NKPR1-12	NKMB1-09	¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra 1,85 moh AD 985-1020	937/1	Mid.	-	Mest mineralsk med mange grove komponenter samt enkelte små treflis og hasselnøttskall Sjiktet blir mer og mer mineralsk med dybde Overgang til naturlige masser
1,55	-2,45	NKPR1-13					-	Toppen av undergrunnen Grå finsand/silt med noen småstein og enkelte mindre steiner Sjiktet blir noe lagdelt nedover, vekslende mellom fine og noe grovere partikler
								Naverboring avsluttet ved 0,75 moh
-2,45	-3,55	NKPR1-14					-	Morene (fra totalsondering)
-3,55	-3,95	NKPR1-15						Hard morene (fra totalsondering)
-3,95								Fjell

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 2,75 meter, og de fleste sjiktene representerer bosetnings- og byggeaktiviteter i en eller annen form, med bl.a. et tynt sjikt med knust kleberstein som gjerne kan stamme fra Korskirken. Sjiktet NKPR1-04 skilte seg noe ut; det kan være en slags hagejord, men en annen mulighet er at det er rester etter selve allmenningen før den fikk steinlegging. Et tilsvarende sjikt finnes også i NKMB1.

NKPR2

Punkt NKPR2 ble anlagt i plassen vest for Korskirkenes tårn, og har koordinater X6701045,25- /Y297660,60. Dagens overflate lå 3,70 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
3,70	3,55	NKPR2-01				Mod	D0	Brostein og bærelag
3,55	3,40	NKPR2-02				Etterref.	A0	Løs, hvit/grå byggeavfall (tegl, mørtel, sand)
3,40	2,55	NKPR2-03	NKPR14-05 (trolig)			Etterref.	-	Mørkegrå, løs, veldig sandholdig jord med litt humus, stedvis en god del tegl (også gul) og småstein, litt trekull Mulig kisterest (vannrett tre, veldig nedbrutt) v/ 3,28 moh Mulig større kisterest (vannrett tre, veldig nedbrutt) v/ 3,00-2,95 moh Stykke menneskebein v/ 3,35 moh Stykke menneskebein (større) v/ 2,80 moh Bare jordluft Ingen fargeskift Ubestembar bevaring Kirkegårdsjord
2,55	2,45	NKPR2-04				Etterref.	A1	Mulig større rest av kiste (vannrett tre, veldig nedbrutt) med muligens smuldret menneskebein (eller metall, eller tjære) oppå
2,45	2,30	NKPR2-05	NKPR14-06			Etterref.	-	Løs, lysegrå/-gul sand (mest fin) med noen små røde teglstykker og enkelte veldig nedbrutte små treflis Ubestembar bevaring
2,30	1,75	NKPR2-06	NKPR14-07			Mid.?	-	Kompakt, mørkegrå/svart, sandholdig jord med en del humus, litt rød tegl Flere og flere steiner med økende dybde, særlig fra 2,00 moh Bare jordluft Ingen fargeskift Ubestembar bevaring Kirkegårdsjord
1,75	1,55	NKPR2-07				Mid.?	-	Stor stein
1,55	0,95	NKPR2-08				Mid.	-	Av og til vanskelig å se på grunn av at den overliggende

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								steinen fjernet noe av jorden under opptrekk Det meste av sjiktet besto av grov sand, grus og småstein, men med noen små, vannrett avleiret linser med småflis og enkelte hasselnøttskall; veldig få skjell Ubestembar bevaring
0,95	0,90	NKPR2-09		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra 0,95 moh AD 1045-1185	937/5	Mid.	A4	Kompakt, brunt, høyorganisk sjikt med mye laminert mose og småflis, en del hasselnøttskall og ett dyrebein Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Bra bevaringstilstand
0,90	-1,65	NKPR2-10					-	Morene
								Naverboring avsluttet ved 0,50 moh
-1,65								Fjell (fra totalsondering)

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 2,65 meter, og de fleste sjiktene i den øvre delen representerer enten kirkegårdsjord eller avfall fra kirkebygging. Nederst var det to sjikt med avfall fra bosetning, kanskje avsatt før Korskirken ble reist.

NKPR3

Punkt NKPR3 ble anlagt i gaten like ved sørhjørnet til Korskirkens området, og har koordinater X6700996,20/Y297674,50. Dagens overflate lå 2,90 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,90	2,60	NKPR3-01				Mod.	D0	Brostein og bærelag
2,60	2,50	NKPR3-02				Mod.	D0	Lysegul/brun finsand, noen stykker rød tegl, noen små stykker trekull
2,50	2,30	NKPR3-03				Etterref.	-	Ganske løs, veldig mørtel- og teglholdig jord med noe veldig sandholdig humus og enkelte stykker trekull Trolig byggeavfall, kanskje fra Korskirken
								Lengdene fra 2,1 til 0,5 moh var veldig ødelagt av røtter fra treet ved hjørnet til området ved Korskirken, og generelt var det lite materiale som hang fast på boret

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,30	1,95	NKPR3-04				Mid.?	-	Halvkompakt, grå finsand, et par nedbrutte treflis, noen stykker trekull og blåskjell Ubestembar bevaring
1,95	1,70	NKPR3-05				Mid.	-	In situ brannlag
1,70	1,60	NKPR3-06				Mid.	A/B ?0	Grå finsand
1,60	1,45	NKPR3-07				Mid.	-	In situ brannlag
1,45	1,20	NKPR3-08				Mid.	A/B ?1	Veldig nedbrutt treverk, veldig angrepet av røtter
1,20	1,00	NKPR3-09				Mid.	A/B ?2	Grå, klebrig finsand og noe humus, noen få nedbrutte treflis og kanskje noen små stykker rød tegl Bare jordluft
1,00	0,85	NKPR3-10				Mid.	-	Mørkegrå, homogen, veldig klebrig, siltholdig humus Mulig kirkegårdsjord Bare jordluft
0,85	0,60	NKPR3-11				Mid.	-	??? Grov sand, grus, småstein og litt klebrig humus ??? (Veldig usikkert sjikt)
0,60	-0,40	NKPR3-12					-	Trolig Bergensleire
								Naverboring avsluttet v/ 0,50 moh
-0,40								Fjell (fra totalsondering)

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 2,00 meter, og sjiktene i den øvre delen (til og med sjikt NKPR3-09) representerer trolig bosetning – med blant annet spor av to brannlag – mens nederst var det muligens kirkegårdsjord.

NKPR5

NKPR5 ble anlagt ikke langt fra inngangen til Hollendergaten, og har koordinater X6700996,05-/Y297655,10. Dagens overflate lå 2,60 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,60	1,85	NKPR5-01				Mod.	D0	Brostein, bærelag og veifyllmasser
1,85	1,05	NKPR5-02				Etterref.?	-	Løs, brungul finsand med en god del steiner, mange stykker rød tegl (andel øker med dybde), noen gule teglstykker og mørtel, og et par stykker trekull Byggeavfall/rivingsmasser

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
1,05	0,20	NKPR5-03				Etterref.	A/B ?0	Veldig løs, brungul fin til grov sand med en god del grus, småstein og steiner, enkelte stykker rød tegl og trekull, og et stykke dyrebein
0,20	-0,15	NKPR5-04				Mid.?	-	Lite hang fast på boret på grunn av en kilt stein Trolig grå, halvkompakt grå finsand
-0,15	-0,80	NKPR5-05		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra -0,70 moh AD 1010-1035	937/6	Mid.	C3	Vekslede tynnere linser med ganske løs, lysegrå, skjellholdig finsand (med et par små treflis og hasselnøttskall) og noe laminert, rødbrun, oppmalt bark med noen dårlig bevarte treflis (god farge, men knakk lett), noen hasselnøttskall, et par store stykker lær, enkelte dyre- og fiskebein, noen skjellbiter og litt finsand Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
-0,80	-1,10	NKPR5-06					-	Tørt, halvkompakt, lysegrå- (brun) finsand og blåskjellbiter, et par mindre steiner, og et par nedbrutte små treflis Overgang til undergrunnen
-1,10	-2,05	NKPR5-07						Løs, forholdsvis våt, grå, moreneaktig blanding med en god del steiner
-2,05								Fjell

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 2,65 meter. Sjiktene i den øvre delen inneholdt lite av organisk materiale og representerer ulike former for utjevningsslag, med bl.a. rivingsmasser. Sjiktene i den nedre delen (fra og med NKPR5-05) representerer utfyllingslag i et område som var åpent til sjøen. Det kan her nevnes at det historisk-omtalte Dybesund – en kile av Vågen som strakk seg opp langs den nåværende Nedre Korskirkeallmennings nordvestre side i retning mot Korskirken – ikke ble fullstendig gjenfylt før nærmere 1646.

NKPR6

Punkt NKPR6 ble anlagt utenfor skillet mellom Nedre Korskirkeallmenning nr. 1 og nr. 1a, og har koordinater X6700978,05/Y297648,10. Dagens overflate lå 2,15 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,15	1,55	NKPR6-01				Mod.	D0	Brostein, bærelag og veldig sandholdige veifyllmasser med en god del tegl nederst
1,55	1,20	NKPR6-02				Etterref.?	-	Kompakt, tørt, grå sand med lite humus, noen nedbrutte treflis (liggende på vilkårlige inklinasjonsvinkler), et par skår rødgoods (ikke beholdt), et par små dyrebeinsstykker, et stykke lær og enkelte stykker rød tegl Bare jord lukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaring
1,20	0,80	NKPR6-03				Etterref.	A4	Godt bevart stokk Sterk lukt av nykuttet furu
0,80	0,50	NKPR6-04				Etterref.?	A/B ?3	Halvkompakt, brun, høyorganisk sjikt bestående mest av vannrette, middelsbevarte små treflis og sagflis, noen neverflak og hasselnøttskall, og noe veldig klebrig humus Ingen synlig tegl Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
0,50	0,10	NKPR6-05				Etterref.?	B/C? 2	Løs, brungrå, høyorganisk sjikt bestående mest av vannrette, dårlig bevarte små treflis (få med frisk farge) og sagflis, noen neverflak og hasselnøttskall, noen små dyrebeinsstykker, noen stykker lær, mye fin-/middelsfin sand og noen småstein Ingen synlig tegl Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring alt i alt
0,10	0,00	NKPR6-06				Mid.?	-	Løs, grå, grov sand, grus og mindre steiner med noen skjellbiter og veldig lite organisk materiale
0,00	-0,55	NKPR6-07		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt)	937/7	Mid.	C2	Løs, brungrå, høyorganisk sjikt bestående mest av vann-

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
				fra -0,55 moh AD 1395-1420				rette, dårlig bevarte små treflis (få med frisk farge) og sagflis, noen neverflak og hasselnøttskall, noen små dyrebeinsstykker, noen stykker lær, mye fin-/middelsfin sand og noen småstein Konsentrasjon med lærstykker fra -0,35 til -0,55 moh Ingen synlig tegl Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring alt i alt
-0,55	-1,10	NKPR6-08				Mid.	-	(Mye materiale ble vasket av og erstattet da boret ble trukket opp) Løs, grå, finsand/silt med en del skjellbiter og noen små treflis, hasselnøttskall og neverstykker Bare jord luktskift Ubestembar bevaring Ingen farge
-1,10	-1,35	NKPR6-09				Mid.	C3	Halvkompakt, ikke laminert, 50 % rødbrun oppmalt bark og 50 % lysegrå finsand Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-1,35	-1,75	NKPR6-10				Mid.	C3	Kompakt, noe laminert, rødbrun oppmalt bark med middelsbevarte, vannrette, større og mindre treflis, en god del hasselnøttskall, noen røtter og neverstykker, et par dyrebeinsstykker, og litt finsand Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
-1,75	-2,15	NKPR6-11				Mid.	C3	Halvkompakt, brun, høyorganisk sjikt med mange vannrette, middelsbevarte treflis (god farge) Et stykke lær Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
-2,15	-2,35	NKPR6-12				Mid.	C3	Kompakt, mørkegrå gytje med noen middelsbevarte treflis, noen hasselnøttskall, et valnøttskall, et par dyrebensstykker, noen skjellbiter og et par steiner Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-2,35	-2,45	NKPR6-13				Mid.	C3	Kompakt, homogen, brun gytje med noen skjellbiter Sterk H ₂ S lukt Rask mørkning Middels bevaring
-2,45	↓	NKPR6-14					-	Lysegrå finsand med noen skjellbiter Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet v/ -2,65 moh

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 4,00 meter, og sjiktene i den øvre delen representerer for det meste avfall fra bosetning, mens sjiktene i den nedre delen (fra og med sjikt NKPR6-08) representerer ulike typer utfyllingslag i et område som var åpent til sjøen.

NKPR7

Punkt NKPR7 ble anlagt utenfor skillet mellom Nedre Korskirkeallmenning nr. 4 og nr. 6, og har koordinater X6700985,40/Y297639,30. Dagens overflate lå 2,05 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,05	1,50	NKPR7-01				Mod.	D0	Brostein, bærelag og veifyllmasser
1,50	0,85	NKPR7-02				Etterref.?	-	Kompakte rivingsmasser med noe veldig sandholdig, mørkegrå humus og noen større trestykker
0,85	0,75	NKPR7-03				Etterref.	A/B ?2	Kompakt, mørkegrå, litt sandholdig humus, en del vannrette, dårligbevarte treflis (mest små og med dårlig farge), enkelte hasselnøttskall og noen få steiner Olje lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring
0,75	0,45	NKPR7-04				Etterref.	A/B ?4	Stokk, godt bevart Olje lukt
0,45	0,30	NKPR7-05				Etterref.	A/B ?2	Kompakt, mørkegrå, litt sandholdig humus, en del vann-

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								rette, dårligbevarte treflis (mest små og med dårlig farge), enkelte hasselnøttskall og noen få steiner Olje lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring
0,30	0,05	NKPR7-06				Etterref.	C4	Stokk, godt bevart Middels lukt av nykuttet furu
0,05	-0,10	NKPR7-07				Etterref.	C2	Halvkompakt, mørkegrå, grov sand og grus med noe humus med noen dårligbevarte treflis (mest små, liggende på vilkårlige inklinasjonsvinkler), noen hasselnøttskall, et par dyrebeinsstykker, og enkelte stykker rød tegl Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,10	-0,25	NKPR7-08				Etterref. trolig	C4	Stokk, godt bevart Middels lukt av nykuttet furu
-0,25	-0,95	NKPR7-09				Etterref. (trolig)	C2	Løs, halvvt, grå, fin til grov sand med en god del skjellbiter, noen mindre, dårligbevarte treflis, noen hasselnøttskall og dyrebeinsstykker, enkelte fiskebein, og 3-4 små flintknoll Ingen synlig tegl Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring alt i alt
-0,95	-1,25	NKPR7-10				Etterref. (trolig)	C3	Løs, halvvt, grå, fin til grov sand med mange skjellbiter, noen mindre, dårligbevarte treflis, noen hasselnøttskall og dyrebeinsstykker, enkelte fiskebein, og 3-4 små flintknoll Ingen synlig tegl Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring alt i alt
-1,25	-1,50	NKPR7-11				Mid.	C3	Kompakt, halvvt, noe laminert, brun, oppmalt tre/bark med noen vannrette, mid-

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								delsbevarte treflis, en del hasselnøttskall, enkelte neverstykker og kvister, og et visst innslag av finsand/silt Middels H ₂ S lukt (noe "oljeaktig") Sakte mørkning Middels bevaring
-1,50	-1,95	NKPR7-12		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra -1,75 moh AD 1025-1155	937/8	Mid.	C3	Kompakt, ganske tørt, noe laminert, brun, oppmalt tre/bark med noen vannrette, middelsbevarte treflis, en del hasselnøttskall, enkelte neverstykker og kvister, og et visst innslag av finsand/silt En tynn linse med planterester (inkl. blad) v/ ca. -1,65 moh Middels H ₂ S lukt (noe "oljeaktig") Sakte mørkning Middels bevaring
-1,95	-2,30	NKPR7-13				Mid.	C3	Halvkompakt, våt, noe laminert, brun, høyorganisk sjikt med mange vannrette, middelsbevarte, større og mindre treflis, en god del hasselnøttskall, noen neverstykker, noe oppmalt tre/bark, og noe silt/-finsand Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
-2,30	-2,60	NKPR7-14		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra -2,35 moh AD 1020-1150	937/9	Mid.	C3	Kompakt, halv våt, finsand/silt med noe brun humus og spredte treflis (de fleste opptil fyrstikk lengde) Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
-2,60	-2,75	NKPR7-15				Mid.	C3	Kompakt, halv våt, klebrig, lysegrå finsand/silt med noe humus, veldig få treflis, noen slitesterke røtter (nederst i sjiktet), og en del skjellbiter Bare jord lukt Ingen fargeskift Middels bevaring

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
-2,75	-2,95							Ses bort fra: det var materiale på boret, men i all sannsynlighet var det fra sjikt som lå høyere oppe i søylen
-2,95	-3,35	NKPR7-16				Mid./forh.	C3	Halvkompakt, tørt, brun/grå-brun gytje med noen skjellbiter Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,35	↓	NKPR7-17					-	Skjellsand/sjøbunn med en god del skjellbiter (jevnt fordelt, de fleste små) Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet v/-3,55 moh

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 3,85 meter. Sjiktene i den øvre delen av sekvensen representerer avfall deponert inne i et tømmerfundament eller bolverk – her var det tre lag med stokker. Sjiktene i den nedre delen (fra og med NKPR7-09) representerer ulike typer utfyllingslag i et område som var åpent til sjøen. Det kan her nevnes at det historisk-omtalte Dybesund – en kile av Vågen som strakk seg opp langs den nåværende Nedre Korskirkeallmenningens nordvestre side i retning mot Korskirken – ikke ble fullstendig gjenfylt før nærmere 1646. Nederst finnes et sjikt med gytje, som må være akkumulert i nokså stillestående vann i denne indre delen av det opprinnelige havnebassenget.

NKPR8

Punkt NKPR8 ble anlagt ved allmenningens sørvestre ende like ved inngangen til Bankgaten, og har koordinater X6700964,40/Y297630,95. Dagens overflate lå 1,70 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
1,70	1,25	NKPR8-01				Mod.	D0	Brostein, bærelag og veifyllmasser
1,25	0,70	NKPR8-02				Etterref.?	-	(Lite jord hang fast på boret) Rivingsmasser med noe veldig sandholdig, mørkegrå humus
0,70	0,50	NKPR8-03				Etterref.	A/B ?3	Halvkompakt, mørkegrå, veldig finsandholdig jord med litt humus og en god del større, middelsbevarte trestykker (liggende på vilkårlige inklinasjonsvinkler; fra knust stokk?) Bare jord lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
0,50	0,30	NKPR8-04				Etterref.	-	Knust skiferstein

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
0,30	-0,30	NKPR8-05				Etterref.	C3	Halvkompakt, noe våt, mørkegrå humus med noen halvrotne treflis (mest små, liggende på vilkårlige inklinasjonsvinkler), et par mosestengler, et par neverstykker, et par dyrebeinsstykker, enkelte stykker rød tegl, noe grov sand og småstein Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,30	-0,50	NKPR8-06				Etterref.	-	Løs, noe våt, mørkegrå humus med noen halvrotne treflis (mest små, liggende på vilkårlige inklinasjonsvinkler), et par mosestengler, et par neverstykker, et par dyrebeinsstykker, et par små skår etterreformatorisk rødgods, ganske mange stykker rød tegl, en god del grov sand, grus og småstein Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,50	-1,05	NKPR8-07				Etterref.	C3	Halvkompakt, våt, mørkegrå humus med noen halvrotne treflis (mest små, liggende på vilkårlige inklinasjonsvinkler), et par neverstykker, et par dyrebeinsstykker, enkelte stykker rød tegl, noe grov sand og småstein Et stykke lær v/ -0,60 moh Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-1,05	-1,90	NKPR8-08				Etterref.	C3	Løs, grå finsand/silt med noen skjellbiter, noen middelsbevarte treflis og hasselnøtt-skall, enkelte dyrebeinsstykker Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-1,90	-2,45	NKPR8-09				Mid.	C4	Kompakt, laminert, rødbrun oppmalt bark med noen

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								vannrette, middels- til brabevarde treflis, en del hasselnøttskall og enkelte neverflak Sterk H ₂ S lukt Sakte mørkning Bra bevaring
-2,45	-2,90	NKPR8-10		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra -2,70 moh AD 1005-1030	937/14	Mid.	C4	Kompakt, noe laminert, brun, høyorganisk sjikt med mange vannrette, middelsbevarte, større og mindre treflis, en god del hasselnøttskall, noen neverstykker, og ganske mange skjellbiter Sterk H ₂ S lukt Sakte mørkning Bra bevaring
-2,90	-3,30	NKPR8-11				Mid.	C3	Kompakt, mørkegrå gytje med noen middelsbevarte treflis og noen skjellbiter Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,30	-4,10	NKPR8-12		¹⁴ C-prøve (never) fra -3,60 moh AD 125-230	937/15	Mid.	C3	Kompakt, tørt, homogen, brun gytje med lite organisk materiale og noen skjellbiter En linse med mer grålig, finsandholdig gytje v/ ca. -3,55 til -3,60 moh Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
-4,10	↓	NKPR8-13					-	Skjellsand (forholdsvis grov, og med en god del større skjellbiter) Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet v/ -4,70 moh

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 5,35 meter, og sjiktene i den øvre delen representerer for det meste avfall fra bosetning, mens sjiktene i den nedre delen (fra og med sjikt NKPR8-08) representerer ulike typer utfyllingslag i et område som var åpent til sjøen.

NKPR14

Punkt NKPR14 – som opprinnelig ble tenkt å være NKMB2, men miljøbrønnen ble sløffet på grunn av manglende dybde – ble anlagt noen få meter nordøst for det østre hjørnet til Nedre Korskirke-allmenning 12b, og har koordinater X6701016,30/Y297665,80. Dagens overflate lå 3,20 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Lengden fra 3,20 til 2,40 moh må være noe omrota på grunn av en kilt stein
3,20	2,95	NKPR14-01				Mod	D0	Brostein og bærelag
2,95	2,80	NKPR14-02				Mod. ?	A0	Løs konsentrasjon med mørtel samt veldig sandholdig jord med steiner
2,80	2,40	NKPR14-03				Etterref.	-	Løs, mørkegrå, veldig sandholdig humus, en del større teglstykker og noen mørtelklumper; alt lå hulter til bulter Bare jordlukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaring Muligens kirkegårdsjord, men sjiktet virket veldig omrota og lignet lite på kirkegårdsjorden i NKPR2 Muligens grøftegjenfyllmasser
2,40	2,35	NKPR14-04				Etterref.	-	Grå(brun) fin/middelsfin sand
2,35	2,00	NKPR14-05	NKPR2-03 (trolig)			Etterref.	-	Mørkegrå, løs, veldig sandholdig jord med litt humus, stedvis en god del tegl (også gul) og småstein, litt trekull Mulig kisterest (vannrett tre, veldig nedbrutt) v/ 2,30 moh Bare jordlukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaring Kirkegårdsjord
2,00	1,95	NKPR14-06	NKPR2-05			Etterref.	-	Kompakt, mørkegrå/svart, sandholdig jord med en del humus, litt rød tegl Flere og flere steiner med økende dybde, særlig fra 2,00 moh Bare jordlukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaring Kirkegårdsjord

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
1,95	1,55	NKPR14-07	NKPR2-06			Mid.?	-	Kompakt, mørkegrå/svart, sandholdig jord med en del humus og noen stykker klederstein; usikkert om rød tegl var til stede Menneskebein (ribbe) v/ 1,85 moh Bare jordluft Ingen fargeskift Ubestembar bevaring Kirkegårdsjord
1,55	1,25	NKPR14-08		¹⁴ C-prøve (mose) fra 1,40 moh AD 1015-1110	941/1	Mid.	A3	Halvkompakt, forholdsvis vannrett avleiret, brungrå, høyorganisk sjikt bestående mest av små treflis/sagflis, et par hasselnøtskall og dyrebensstykker, en lærstrimmel, og en konsentrasjon med mose v/ 1,40 moh Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Flisene var for det meste dårlig bevart, mens mosen var middels til bra bevart Middels bevaring alt i alt
1,25	1,20	NKPR14-09					-	Grov sand og grus Toppen av undergrunnen
1,20								Fjell

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 1,70 meter, og de fleste sjiktene i den øvre delen representerer enten kirkegårdsjord eller avfall fra kirkebygging. Nederst var det et eneste sjikt med bosetningsavfall, kanskje avsatt før Korskirken ble reist.

NKMB1

Punkt NKMB1 ble boret utenfor skillet mellom Nedre Korskirkeallmenning nr. 7 og nr. 9, og har koordinater X6701016,55/Y297714,95. Dagens overflate lå 4,15 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,15	3,50	NKMB1-01				Mod.	D0	Brostein, bærelag og puk
3,50	3,00	NKMB1-02				Mod.	D0	Fin, lysegul/-grå sand, grus og småstein
3,00	2,85	NKMB1-03				Mod.	D0	Grøftegjenfyllmasser (inneholdt bl.a. keramisk avløpsrør)
2,85	2,50	NKMB1-04	NKPR1-04?	Et bukskår Humber keramikk	938/1	Mid.	-	Mørkegrå, kompakt, ganske ensartet humus, litt trekull, noe sand, grus, småstein og

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
				(middelalderisk) v/ 2,70 moh				mindre steiner, noen få veldig nedbrutte dyrebein og små treflis, nesten ingen teglstykker Flere mindre stykker kleberstein fra 2,75 til 2,65 moh Muligens "hagejord" – ligner ikke så mye på kirkegårdsjord Ubestembar bevaring
2,50	2,15	NKMB1-05				Mid.	A/B 3	Veldig kompakt, rødbrunt, høyorganisk sjikt bestående for det meste trolig av ekskrement samt noen vannrette, middelsbevarte treflis, enkelte neverstykker, enkelte småstein, og noen vannrette flis av kleber mot sjiktets bunn Middels H ₂ S lukt (med et "varmt" innslag) Mørkner raskt fra rødbrun til mørkebrun Middels bevaring
2,15	1,85	NKMB1-06				Mid.	A/B 3	Halvkompekt, brun humus (med litt rødlig skjær, kanskje fra ekskrement?) med mange vannrette, middelsbevarte treflis, en del hasselnøttskall, enkelte never- og dyrebeinstykker, litt grus, og flere vannrette steiner mot sjiktets bunn Middels H ₂ S lukt Middelsrask mørkning Middels bevaring Grunnvannstand målt til ca. 2,05 moh 20.1.2011
1,85	1,80	NKMB1-07				Mid.	C0	Grå, fin/middelsfin sand
1,80	1,70							Ingen jord hang fast på boret
1,70	1,45	NKMB1-08		¹⁴ C-prøve (mose) v/ 1,60 moh AD 1025-1135	938/2	Mid.	C4	Kompakt, laminert, brabevart mose med noe ekskrement og noen et par brabevarte trestykker, samt et stykke lær; litt grus og enkelte småstein, ellers organisk Skarp overgang til underliggende sjikt

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Svak H ₂ S lukt Rask mørkning
1,45	↓	NKMB1-09	NKPR1-12				-	Mest mineralsk med mange grove komponenter samt enkelte små treflis og hasselnøttskall Sjiktet blir mer og mer mineralsk med dybde Overgang til naturlige masser
								Naverboring avsluttet v/ 0,95 moh

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 2,40 meter, men det er klart at noe av den opprinnelige sekvensen er blitt fjernet øverst av en grøft. De fleste sjiktene representerer bosetnings- og byggeaktiviteter i en eller annen form, med bl.a. en mulig latrineavsetning. Sjiktet NKMB1-04 skilte seg noe ut; det kan være en slags hagejord, men en annen mulighet er at det er rester etter selve allmenningen før den fikk steinlegging. Et tilsvarende sjikt finnes også i NKPR1.

NKMB3

Punkt NKMB3 ble boret utenfor det nordre hjørnet til Nedre Korskirkeallmenning 1a, og har koordinater X6700986,55/Y297664,30. Dagens overflate lå 2,55 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,55	2,20	NKMB3-01				Mod.	D0	Brostein og bærelag
2,20	2,00	NKMB3-02				Mod.	D0	Løs, lysebrun/-gul finsand med noen stykker rød tegl
2,00	0,25	NKMB3-03				Mod.	D0	Grøftegienfyllsmasser: det kom opp store stykker av keramisk avløpsrør fra mellom 1,00 og 0,85 moh Ingen synlige trerøtter
0,25	0,05							Ingen jord hang fast på boret
0,05	-0,05	NKMB3-04				Mid.?	C3	En "utvasket" versjon av sjiktet med oppmalt bark Løs, bare brun (ikke rødbrun), ingen tydelig laminering Noen hasselnøttskall og middelsbevarte treflis Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,05	-0,40	NKMB3-05				Mid.?	-	(Lite jord hang fast på boret) Veldig løs, grå, grov sand, grus og småstein med enkelte små treflis og hasselnøttskall samt mange skjellbiter Svak H ₂ S lukt

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Ingen fargeskift Ubestembar bevaring
-0,40	-0,55	NKMB3-06				Mid.	C3	(Lite jord hang fast på boret) Mest mose og lysegrå finsand samt enkelte vannrette, dårligbevarte treflis Bare jordluft Ingen fargeskift Mosen var bra bevart Middels bevaring alt i alt
-0,55	↓	NKMB3-07					-	Skjellsand/sjøbunn Svak H ₂ S lukt, men sjiktet var uten synlig organisk materiale Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet ved -0,65 moh

Den samlede kulturlagstykkelsen var på bare ca. 0,50 meter, og det er klart at mye av den opprinnelige sekvensen er blitt fjernet øverst av en grøft. De intakte sjiktene nederst representerer antagelig utfyllingslag i strandsonen.

NKMB4

Punkt NKMB4 ble anlagt ved allmenningens sørvestre ende (og ikke mange meter fra miljøbrønnen NK2MB1 på tomten Nedre Korskirkeallmenning 2), og har koordinater X6700972,80/Y297622,50. Dagens overflate lå 1,55 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
1,55	1,00	NKMB4-01				Mod.	D0	Brostein, bærelag og veifyllmasser
1,00	0,60	NKMB4-02				Nyere tid/etterref.	A/B ?2	(Lite jord hang fast på boret) Mørkegrå, sandholdig humus med noen dårlig bevarte små treflis, en god del stykker rød tegl, et par dyrebeinsstykker, et par små skår etterreformatorisk rødgoods, et skår vindusglass Bare jord lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring
0,60	0,15	NKMB4-03		Et bukskår etterreformatorisk Raeren steingods v/ 0,20 moh	939/1	Etterref.	B/C? 3	Halvkompakt, grå, fin/middelsfin sand med noen dårlig/middelsbevarte små treflis, noen fiske- og dyrebeinsstykker, litt humus, enkelte stykker rød tegl, 5-6 skår etterreformatorisk rødgoods, et lite

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								skår av etterreformatorisk steingods, og en god del skjellbiter; de fleste komponentene lå vannrett Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring
0,15	-0,55	NKMB4-04	NK2MB1-04			Etterref.	C3	Løs, forholdsvis tørt, mørkegrå sand med mange treflis (både dårlig- og middelsbevarte, og liggende på vilkårlige vinkler), små røde teglstykker, noen hasselnøttskall og neverstykker, dyre- og fiskebeinstykker, enkelte skjellstykker, og et par småstein Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,55	-0,95	NKMB4-05		Et bukskår etterreformatorisk rødgods v/ -0,60 moh Et bukskår Köln steingods v/ -0,85 moh	939/3 939/2	Etterref.	-	Løs, grå, grov sand, grus, småstein og enkelte mindre steiner, noen neverstykker og mange skjellbiter (inkl. en hel halvdel av en blåskjell) Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaring
-0,95	-1,80	NKMB4-06	NK2MB1-05			Etterref.	C3	Løs, våt, grå finsand med en del treflis (de fleste små, vannrette og middelsbevarte), et par hasselnøttskall og neverstykker, en stengsel mulig røsslyng, en del skjellbiter, og 3-4 lærstykker Et par små linser med oppmalt bark Rød tegl til stede ned til -1,75 moh Stedvis sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-1,80	-2,00	NKMB4-07		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra -1,85 moh AD 1320-1410	939/4	Mid.	C3	Blandingshorisont mellom sjiktet over og sjiktet under (sjiktet med oppmalt bark) En god del vannrette, middelsbevarte treflis Noen skjellbiter

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-2,00	-2,25	NKMB4-08	NKMB5-12 NK2MB1-07			Mid.	C4	Kompakt, laminert, rødbrun oppmalt bark med noen vannrette, middels- til bra-bevarte treflis, en del hasselnøttskall og enkelte neverflak Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Bra bevaring
-2,25	-2,85	NKMB4-09	NK2MB1-08			Mid.	C4	Halvkompakt, brunt, høyorganisk avfallslag med en del treflis (de fleste på fyrstikkstørrelse, vannrette, brubevarte), en del hasselnøttskall og andre planterester (kvist, mose), mange små blåskjellstykker Sterk H ₂ S lukt Sakte mørkning Bra bevaring
-2,85	-3,20	NKMB4-10				Mid./forh.	C3	Kompakt, mørkegrå gytje med noen skjellbiter og lite organisk materiale Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,20	-3,70	NKMB4-11				Mid./forh.	C3	Kompakt, tørt, brun, homogen gytje med noen skjellbiter og lite organisk materiale Middels H ₂ S lukt Sakte mørkning Middels bevaring
-3,70	-3,80	NKMB4-12				Mid./forh.	-	Blanding av gytje og skjellsand
-3,80	↓	NKMB4-13					-	Skjellsand/sjøbunn (forholdsvis grov, og med en god del større skjellbiter) Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet v/-4,05 moh

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 4,80 meter. Bortsett fra det helt øverste sjiktet, representerer sjiktene ulike typer utfyllingslag i et område som var åpent til sjøen. Det kan her nevnes at det historisk-omtalte Dybesund – en kile av Vågen som strakk seg opp langs den nåværende Nedre Korskirkeallmennings nordvestre side i retning mot Korskirken – ikke ble fullstendig gjenfylt før nærmere 1646. Nederst finnes et tykt sjikt med gytje, som må være akkumulert i nokså stillestående vann i denne indre delen av det opprinnelige havnebassenget.

NKMB5

Punkt NKMB5 – som opprinnelig het NKPR9 - ble anlagt et stykke fra Bankgatens nordvestre ende, og har koordinater X6700949,85/Y297645,95. Dagens overflate lå 1,80 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
1,80	1,00	NKMB5-01				Mod.	D0	Asfalt og bærelag/rivingsmasser; omrotet
1,00	0,65	NKMB5-02				Mod. ?	-	Omrotede masser med mange teglstykker samt trekull og ubrent treverk; noe mørkebrun humusholdig sand
0,65	-0,10	NKMB5-03		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) v/ 0,40 moh (ikke brukt)	940/2	Etterref.	B/C? 3	Mørkebrun, sterkt humusholdig sand med noen treflis (frisk farge), kvist, hasselnøttskall, trekull, svart dyrebein og noen småstein; varierende vinkling Svak H ₂ S lukt blandet med lukten av ikke helt ferskt treverk Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,10	-0,15	NKMB5-04				Etterref.	C3	Myk, tørr linse med oppmalt bark, noen treflis og kvist samt svart organiske masser Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-0,15	-0,30	NKMB5-05				Etterref.	C3	Stokk
-0,30	-0,70	NKMB5-06				Etterref.	C2	(Lite materialet hang fast på boret) Løs, forholdsvis tørt, brunt, høyorganisk sjikt med oppmalt bark, små treflis, noen neverflak og kvist, ett dyrebein og noe finsand imellom Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring
-0,70	-1,05	NKMB5-07				Etterref.	C3	Stokk, noe vasstrukken Lukt av nykuttet furu, samt noe H ₂ S lukt Middels bevaring
-1,05	-1,25	NKMB5-08				Etterref.	C2	Løs, forholdsvis tørt, brunt, høyorganisk sjikt med oppmalt bark, små treflis, noen neverflak og kvist, ett dyrebein og noe fin til middelsfin sand imellom

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaring
-1,25	-1,60	NKMB5-09		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) v/ -1,60 moh AD 1310-1405	940/4	Mid.	C3	Løs/halvkompakt, våt, brun, humusholdig og sandblandet jord med større og mer spredte treflis (bløte) og små biter av tre, kvist (noe knekkmotstand), og skjellbiter Middels bevaring
-1,60	-1,83	NKMB5-10				Mid.	C3	Halvkompakt, brungrå, oppmalt bark, små treflis og en god del skjellbiter Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-1,83	-1,90	NKMB5-11				Mid.	C3	Mørkebrun, humusholdig sand med høy andel av organisk materiale: treflis, kvist, hasselnøttskall, strå (noe laminert) og røtter Både treflis og kvist var helt oppbløtt Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-1,90	-2,40	NKMB5-12	NKMB4-08 NK2MB1-07	¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) v/ -1,95 moh AD 1315-1405	940/5	Mid.	C3	Brun, fintoppmalt bark med noen hasselnøttskall Middels H ₂ S lukt Middels bevaring
-2,40	-3,00	NKMB5-13		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) v/ -2,85 moh AD 1215-1255	940/6	Mid.	C3	Løs/halvkompakt, noe grovt, høyorganisk sjikt med treflis (bøyelig), kvist (noe knekkmotstand), mange hasselnøttskall, noen lærbiter og planterester Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,00	-3,20							Ingen ting hang fast på boret
-3,20	-3,35	NKMB5-14				Mid.	C3	Overgang til gytje: kompakt, mørkebrune, homogene masser med bare lite organisk materiale (humus og noen planterøtter) Sterk H ₂ S lukt

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,35	-3,40	NKMB5-15				Mid.	C3	Fortsatt overgang til gytje: kompakt, mellombrune, homogene masser med silt/fin-sand og bare lite organisk materiale (humus og noen planterøtter) samt noen skjellbiter Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,40	-3,80	NKMB5-16				Mid./forh.	C3	Gytje: kompakt, tørr, skiftevis mellombrun og grå, fin, homogen masse med silt samt en del skjellbiter Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-3,80	-4,20	NKMB5-17				Mid./forh.	C3	Gytje: kompakt, tørr, mellombrun, fin, homogen masse med silt samt bare noen få skjellbiter Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaring
-4,20	-6,00	NKMB5-18					-	Sjøbunn: grå finsand/silt med mange skjellbiter Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet v/-4,60 moh
-6,00	-7,10	NKMB5-19					-	Morene (fra totalsondering)
-7,10								Fjell

Den samlede kulturlagstykkelsen var på ca. 5,20 meter. Bortsett fra det helt øverste sjiktet, representerer sjiktene ulike typer utfyllingslag i et område som lenge var åpent til sjøen. Nederst finnes et tykt sjikt med gytje, som må være akkumulert i nokså stillestående vann i denne indre delen av det opprinnelige havnebassenget.

3.2.5 Nedre Korskirkeallmenning 2

Utført: 2010

Type undersøkelse: forundersøkelse i forkant av peling for nybygg

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av naverboringer

Utført av: A. R. Dunlop, NIKU distriktskontor Bergen

Rapport (hoved): Bergersen, O. & Dunlop, A.R. 2011b

Innmåling: Euref 89 UTM Sone N32

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet fire naverboringer fra overflaten og ned til undergrunnen; i det ene borehullet ble det anlagt en miljøbrønn (se Figur 6). Kulturlag ble truffet i samtlige, og de arkeologiske sekvensene ble dokumentert i detalj, spesielt i forhold til det enkelte sjiktets bevaringstilstand. De mer organisk rike avsetningene befant seg for det meste i den nedre delen av sekvensene, og de nederste sjiktene kan med stor sikkerhet hevdes å være fra middelalderen – gytjelaget kan sågar være fra vikingtiden, om ikke enda tidligere.

Opplysningene fra undersøkelsen er i bra samsvar med det eksisterende bildet av områdets utvikling: at det meste dreier seg om den gradvise utfyllingen av denne delen av Vågens indre vik. Utfyllingen tenkes å ha foregått i to "etapper". Den første etappen – som fant sted hovedsakelig i middelaldersk og tidlig etterreformatorisk tid – omfattet mer tilfeldig avsetning, hvor materiale kastet i Vågen andre steder ble ført hit med strømmen. Det var imidlertid mindre enn forventet av materiale som kunne knyttes direkte til skomaker-/garverivirksomhet (sånn som laget med oppmalt bark).

Den andre, påfølgende etappen besto av mer bevisst utfylling, gjerne sammen med bolverk i en eller annen form. Imidlertid viser tilstedeværelsen av skjellstykker forholdsvis høyt oppe i jordmassene – helt oppe til 0,75 moh (1,45 m ned fra overflaten) i boring NK2PRI – at området må ha vært åpent til oversvømmelser fra sjøen lenge. Ut fra kartmaterialet ser det ut til at det historisk-omtalte Dybesund – en kile av Vågen som strakk seg opp langs den nåværende Nedre Korskirkeallmennings nordre side i retning mot Korskirken – ikke ble fullstendig gjenfylt før nærmere 1646. Det var i det hele tatt få spor av stokker, faktisk bare tre mulige tilfeller. Som forventet var det ikke tegn til in situ tømmer på nivåer langt under havoverflaten, hvor det har for det meste forekommet bare tilfeldig avsetning.

Kulturlagstykkelsen i området kommer på noe i overkant av fire meter (inkludert sjiktet med sannsynlige rivingsmasser øverst), ganske som forventet i henhold til det tidligere utarbeidete kartet over kulturlagstykkelser i Bergen sentrum. Det er forholdsvis stor mektighet av naturlige masser (sjøbunn og morene) over grunnfjell.

NK2PRI

Punkt NK2PRI ble anlagt opp mot tomtens nordre hjørne, og har koordinater X6700994,056/Y297613,101. Dagens overflate lå 2,20 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,20	1,55	NK2PRI-01	NK2PRII-01, NK2PRIII-02, NK2MB1-01			Mod	D0	Betong over fundamenteringsmasser med store steiner og tegl
1,55	0,95	NK2PRI-02	NK2PRII-02, NK2PRIII-02, NK2MB1-02			Mod?	A0	(Lite hang fast på boret) Veldig løs, mørkegrå sand, grus, stein og tegl med et par små trekullstykker Trolig rivingsmasser
0,95	0,75	NK2PRI-03				Nyere tid/etterref.	A2/B2	Halvkompakt, mørkegrå, veldig sandholdig humus med ganske mange dårlig bevarte treflis (flest små, og på alle

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								vinkler), et par små trekullstykker og noen små røde teglstykker Bare jordluft Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand
0,75	-0,10	NK2PRI-04				Nyere tid/etterref.	B3	Noe løs, middelsgrå, noe silt- holdig humus med mange middelsbevarte treflis (alle størrelser, god farge, de fles- te vannrette), noen hassel- nøttskall og flere dyrebein, noen små skjellstykker øver- st, og en liten lomme med trekull Ingen synlig teglstykker Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand Grunnvannsnivået ble målt til ca. 0,85 moh (25.1.2011)
-0,10	-0,20	NK2PRI-05				Etterref.	C0	Skjørbrrente steiner og finsand Ingen synlig teglstykker
								Hele prøvelengden fra -0,40 til -1,20 moh var veldig løs og våt, hvilket gjorde det van- skelig å bestemme sjiktene med sikkerhet
-0,20	-0,40						-	Ingen jord hang fast på boret Kan hende at det var en del av stokken observert i sjikt NK2PRI-06
-0,40	-0,60	NK2PRI-06				Etterref.	C4	Bravevarte trestykker med frisk furulukt – trolig liggende tømmer – med en del finsand og småstein, samt et lite rødt teglstykke og et lite lærstykke God bevaringstilstand
-0,60	-0,80	NK2PRI-07				Etterref.	-	(Lite hang fast på boret) Trolig løs, våt, sandholdig hu- mus med en del treflis, samt noen hasselnøttskall og små stykker av dyrebein og blå- skjell Svak H ₂ S lukt Ubestembar bevaringstilstand

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
-0,80	-1,40	NK2PRI-08				Etterref.	C2	Løs, våt, grå silt og finsand med en god del skjellstykker, en del treflis (de fleste vannrette, halvparten dårligbevar-te, halvparten middelsbevar-te), enkelte små dyrebeinstykker, hasselnøttskall og småstein Bare jordluft Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand (alt tatt i betraktning)
-1,40	-1,50	NK2PRI-09				Mid.?	C3	Noe løst, mørkebrunt, høyorganisk avfallslag med mange treflis (vannrette, middelsbevar-te), noen hasselnøttskall og kvist, litt never, litt finsand, og veldig lite humus Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-1,50	-1,80	NK2PRI-10	NK2PRII-11, NK2PRIII-14, NK2MB1-07	¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) AD 1010-1030	933/1	Mid.	C3	Halvkompakt, finfordelt, rødbrun oppmalt bark med et par treflis (vannrette, middelsbevar-te), enkelte hasselnøttskall, og et par små lærstykker Luktet mest kuttet tre til å begynne med, men etter en stund kom en svak H ₂ S lukt Mørknet middelsraskt Middels bevaringstilstand
-1,80	-2,20	NK2PRI-11	NK2PRII-12, NK2PRIII-16, NK2MB1-08			Mid.	C4	Noe løst, mørkebrunt, høyorganisk avfallslag med mange treflis (vannrette, både middelsbevar-te og brabevar-te), en del fintoppkuttet tre/sagflis, noen hasselnøttskall, mosestengler, kvist og skjellstykker, litt never, litt finsand, og veldig lite humus Middels H ₂ S lukt Mørknet sakte God bevaringstilstand
-2,20	-2,45	NK2PRI-12	NK2PRII-13, NK2PRIII-18,			Forh.	C3	Kompakt, mørkegrå/svart gytje med en del treflis (de fleste vannrette, brabevar-te), enkelte hasselnøttskall, en

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
			NK2MB1-09					del skjellstykker, et par små dyrebeinstykker, og to tynne linser med finsand Svak H ₂ S lukt og furulukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-2,45	-2,65	NK2PRI-13	NK2PRII-14, NK2PRIII-19				-	Lysegrå (med brunlige nyanse) finsand og silt, noen skjellstykker og enkelte små treflis Skjellsand/sjøbunn Toppen av undergrunnen
-2,65	↓	NK2PRI-14					-	Lysegrå finsand og silt, en god del skjellstykker og noen mindre steiner
								Naverboring avsluttet ved -2,80 moh
-7,85								Fjell (fra totalsondering midtveis mellom PRI og PRII)

NK2PRII

Punkt NK2PRII ble anlagt mot midten av tomtens nordre del, og har koordinater X6700987,539-/Y297611,107. Dagens overflate lå 2,15 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,15	1,65	NK2PRII-01	NK2PRI-01			Mod	D0	Betong over fundamenteringsmasser med store steiner og tegl
1,65	0,95	NK2PRII-02	NK2PRI-02			Mod?	A0	(Lite hang fast på boret) Veldig løs, mørkegrå sand, grus, stein og tegl med et par små trekullstykker Trolig rivingsmasser
0,95	0,80	NK2PRII-03				Nyere tid/etterref.	A2	Stokk Dårlig bevaringstilstand
0,80	0,70	NK2PRII-04				Nyere tid/etterref.	-	Halvkompakt, trekull, aske, noe leire og litt grå humus Bare jordlukt Ubestembar bevaringstilstand Trolig omrotet brannlag Grunnvannsnivået ble målt til ca. 0,85 moh (25.1.2011)
0,70	0,40	NK2PRII-05				Etterref.	B2	Halvkompakt, brun/grå sjikt nesten utelukkende av treflis

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								(de fleste små, dårlig farge, dårligbevarte), veldig ustrukturert og hulter til bulter; et par grus Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand
0,40	0,10	NK2PRII-06				Etterref.	B3	Noe løst sjikt av treflis (de fleste små, både dårlig og frisk farge, middelsbevarte, halvparten vannrette), noen hasselnøttskall og dyrebeinstykker, enkelt fiskebein, noe finsand, lite humus, to små lærstykker Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
0,10	-0,50	NK2PRII-07				Etterref.	B2	Løs, våt, grå silt og finsand med en del treflis (de fleste vannrette, halvparten dårligbevarte, halvparten middelsbevarte), noen hasselnøttskall og fiskebein, enkelte skjellstykker Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand (alt tatt i betraktning)
-0,50	-0,65	NK2PRII-08				Etterref.	-	Grå grov sand og grus, noen skjellstykker, enkelte treflis (dårligbevarte) og hasselnøttskall Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaringstilstand
-0,65	-0,75	NK2PRII-09				Etterref.	-	Rosaaktig tegl, ganske oppsmuldret
-0,75	-1,55	NK2PRII-10				Etterref.	C3	Veldig løs, våt, grå silt og finsand med mange skjellstykker, en del treflis (de fleste vannrette, halvparten dårligbevarte, halvparten middelsbevarte), noen hasselnøttskall og fiskebein Sjiktet ble mer kompakt og mindre våt mot bunnen, og

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								treflisene ble større og noe bedre bevarte Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-1,55	-1,95	NK2PRII-11	NK2PRI-10 NK2PRIII-14, NK2MB1-07			Mid.	C3	Halvkompakt, finfordelt, rødbrun oppmalt bark med en del treflis (vannrette, middelsbevarte), enkelte hasselnøttskall, og et par kvist Luktet mest kuttet tre til å begynne med, men etter en stund kom en kraftigere H ₂ S lukt Mørknet sakte Middels bevaringstilstand
-1,95	-2,30	NK2PRII-12	NK2PRI-11 NK2PRIII-16, NK2MB1-08			Mid.	C4	Noe løst, mørkebrunt, høyorganisk avfallslag med mange treflis (vannrette, både middelsbevarte og brabevarte), en del fintoppkuttet tre/sagflis, noen hasselnøttskall, mosestengler, kvist og skjellstykker, litt never, litt finsand, og veldig lite humus Et stort stykke furubark ved -2,00 moh Sterk H ₂ S lukt Mørknet sakte God bevaringstilstand
-2,30	-2,55	NK2PRII-13	NK2PRI-12 NK2PRIII-18, NK2MB1-09	¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) AD 1300-1395 – SES BORT FRA (passer ikke)!	933/2	Forh.	C3	Kompakt, mørkegrå/svart gytje med en del treflis (de fleste vannrette, brabevarte), enkelte hasselnøttskall, en del skjellstykker og et par små dyrebeinstykker Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-2,55	↓	NK2PRII-14	NK2PRI-13 NK2PRIII-19				-	Lysegrå (med brunlige nyanse) finsand og silt, noen skjellstykker og enkelte små treflis Skjellsand/sjøbunn Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet ved -2,65 moh

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
-7,85								Fjell (fra totalsondering midtveis mellom PRI og PRII)

NK2PRIII

Punkt NK2PRIII ble anlagt mot midten av sørvestsiden til tomtens søndre del, og har koordinater X6700980,164/Y297614,566. Dagens overflate lå 2,25 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,25	1,65 ca.	NK2PRIII-01	NK2PRI-01, NK2PRII-02, NK2MB1-01			Mod	D0	Betong over fundamenteringsmasser med store steiner og tegl
1,65 ca.	0,85	NK2PRIII-02	NK2PRI-02, NK2PRII-02, NK2MB1-02			Mod?	A0	Veldig løs, mørkegrå sand, grus, stein og tegl med et par små trekullstykker, og noe humus mot sjiktets bunn Trolig rivingsmasser
0,85	0,75	NK2PRIII-03				Nyere tid/etterref.	-	Lysegrå fin til grov sand med et par dårligbevarte treflis Ubestembar bevaringstilstand
0,75	0,65						-	Ingen jord hang fast på boret Grunnvannsnivået ble målt til ca. 0,85 moh (25.1.2011)
0,65	0,45	NK2PRIII-04			933/6	Etterref.	B2	Løs, mørkegrå sand og stein med små røde teglstykker, noen planterester og hasselnøttskall Bare jordluft Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand
0,45	0,30	NK2PRIII-05				Etterref.	B2	Stokk Dårlig bevaringstilstand
0,30	-0,15	NK2PRIII-06			933/7	Etterref.	B2	Løs, mørkegrå sand med en del treflis (dårligbevarte) Bare jordluft Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand
-0,15	-0,55	NK2PRIII-07				Etterref.	B2	Løs, våt, mørkegrå sand med en del treflis (de fleste vannrette, halvparten dårligbevarte, halvparten middelsbevarte), noen hasselnøttskall, en del planterester, kvist og

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								muligens røtter Sjiktet ble mer organisk mot bunnen Svak H ₂ S lukt samt noe oljelukt Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand (alt tatt i betraktning)
-0,55	-0,65	NK2PRIII-08				Etterref.	C3	Løs, våt, mørkegrå sand med en god del treflis (inkl. hoggflis, de fleste vannrette og middelsbevarte), noen hasselnøttskall, en del planterester, bark, kvist og muligens røtter, et skallstykke Svak H ₂ S lukt samt noe oljelukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-0,65	-0,95	NK2PRIII-09				Etterref.	C3	Løs, våt, grå finsand med en del treflis (de fleste vannrette og middelsbevarte), et dyrebinstykke og et skallstykke Svak H ₂ S lukt samt noe oljelukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-0,95	-1,05	-						Ingen jord hang fast på boret
-1,05	-1,20	NK2PRIII-10				Etterref.	-	Løs, våt, grå sand med enkelte treflis (de fleste vannrette), samt et stykke vannrett furubark på -1,15 moh Bare jordluft Ingen fargeskift Ubestembar bevaringstilstand
-1,20	-1,40	NK2PRIII-11				Etterref.	C3	Løs, mørkegrå finsand med en del treflis (de fleste små, middelsbevarte, og liggende på vilkårlige vinkler), noen hasselnøttskall og blåskjellstykker Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-1,40	-1,60	NK2PRIII-12				Etterref.	-	Løs, våt, grå finsand med enkelte treflis (de fleste grove,

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								og liggende på vilkårlige vinkler) Bare jordluft Ingen fargeskift Ubestembar bevaringstilstand
-1,60	-1,65 ca.	NK2PRIII-13				Mid.?	C0	Sand
-1,65 ca.	-1,90	NK2PRIII-14	NK2PRI-10, NK2PRII-11, NK2MB1-07			Mid.	C3	Halvkompakt, finfordelt, rødbrun oppmalt bark med en del treflis (de fleste små, vannrette, middelsbevarte), enkelte hasselnøttskall og et dyrebeinstykke Sterk H ₂ S lukt Mørknet sakte Middels bevaringstilstand
-1,90	-2,05	NK2PRIII-15		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) AD 1230-1280	933/3	Mid.	C4	Halvkompakt, brunoransje, høyorganisk avfallslag med mange treflis (vannrette, både middelsbevarte og brabevarte), en del fintoppkuttet tre/sagflis, noen hasselnøttskall, litt finsand Sterk H ₂ S lukt Mørknet sakte God bevaringstilstand
-2,05	-2,45	NK2PRIII-16	NK2PRI-11, NK2PRII-12, NK2MB1-08	¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) AD 1170-1230	933/4	Mid.	C4	Halvkompakt, brunt, høyorganisk avfallslag med en del treflis (de fleste på fyrstikkstørrelse, vannrette, brabevarte), en del hasselnøttskall og andre planterester (kvist, mose), enkelte trekullstykker Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift God bevaringstilstand
-2,45	-2,65	NK2PRIII-17				Mid.	C3	Halvkompakt, siltblandet treflis (de fleste på fyrstikkstørrelse, vannrette, middelsbevarte) Middels H ₂ S lukt Middels bevaringstilstand
-2,65	-2,87	NK2PRIII-18	NK2PRI-12 NK2PRII-13 NK2MB1			Forh.	C3	Kompakt, mørkegrå/svart gytje med en del treflis (de fleste vannrette, brabevarte), enkelte hasselnøttskall, en del skjellstykker

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
			-09					Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-2,87	↓	NK2PRIII-19	NK2PRI-13 NK2PRII-14				-	Lysegrå (med brunlige nyanse) finsand og silt, en del skjellstykker og enkelte små treflis Skjellsand/sjøbunn Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet ved -3,35 moh

NK2MB1

Dette punktet ble boret for å anlegge en miljøbrønn, som har fått betegnelsen NK2MB1. Det ligger nesten helt ut mot tomtens søndre hjørne (i det planlagte inngangspartiet), og har koordinater X6700977,767/Y297617,072. Dagens overflate lå 2,15 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,15	1,55	NK2MB1-01	NK2PRI-01, NK2PRII-01, NK2PRIII-01			Mod	D0	Betong over fundamenteringsmasser med store steiner og tegl
1,55	0,70	NK2MB1-02	NK2PRI-02, NK2PRII-02, NK2PRIII-02			Mod?	A0	Veldig løs, mørkegrå sand, grus, stein og tegl med et par små trekullstykker, og noe humus mot sjiktets bunn Trolig rivingsmasser, kanskje også grøftegjenfyllmasser
0,70	0,35	NK2MB1-03				Nyere tid/etterref.	-	Lite jord hang fast på boret Muligens treflis Ubestembar bevaringstilstand Grunnvannsnivået ble målt til ca. 0,85 moh (25.1.2011)
0,35	-0,80	NK2MB1-04				Etterref.	B2/ C2	Løs, forholdsvis tørt, mørkegrå sand med mange treflis (både dårlig- og middelsbevarte, og liggende på vilkårlige vinkler), små røde teglstykker, noen hasselnøtt-skall, neverstykker, dyre- og fiskebeinsstykker, enkelte skjellstykker, og et par tynne sandlinsjer Tegl til stede ned til 0,15 moh

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								Middels H ₂ S lukt Ingen fargeskift Dårlig bevaringstilstand
-0,80	-1,65	NK2MB1-05				Etterref.	C3	Halvkompakt, forholdsvis tørt, grå finsand med en del treflis (de fleste små, vannrette og middelsbevarte), et par hasselnøttskall og et enkelt lærstykke En større linse med mer konsentrert treflis og sagflis fra -1,50 til -1,55 moh Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-1,65	-1,85 ?	NK2MB1-06				Mid.?	C3	(Lite jord hang fast på boret) Trolig løs, brun sagflis og oppmalt bark med enkelte større treflis og hasselnøttskall Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
-1,85 ?	-2,00	NK2MB1-07	NK2PRI-10, NK2PRII-11, NK2PRIII-14			Mid.	C3	Halvkompakt, finfordelt, rødbrun oppmalt bark med en del treflis (de fleste små, vannrette, middelsbevarte), enkelte hasselnøttskall og et dyrebeinstykke Sjiktet var ikke helt så tydelig som i de andre boringene Middels H ₂ S lukt Mørknet sakte Middels bevaringstilstand
-2,00	-2,60	NK2MB1-08	NK2PRI-11, NK2PRII-12, NK2PRIII-16	¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra -2,50 moh AD 1050-1190	933/5	Mid.	C4	Halvkompakt, brunt, høyorganisk avfallslag med en del treflis (de fleste på fyrstikkstørrelse, vannrette, brabevarte), en del hasselnøttskall og andre planterester (kvist, mose), mange små blåskjellstykker Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift God bevaringstilstand
-2,60	↓	NK2MB1-09	NK2PRI-12, NK2PRII-			Forh.	C3	Kompakt, mørkegrå/svart gytje med en del treflis (de fleste vannrette, brabevarte),

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
			13, NK2PRIII-18					enkelte hasselnøttskall, en del skjellstykker Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Middels bevaringstilstand
								Naverboring avsluttet ved -2,65 moh for ikke å punktere det nederste kulturlaget (av hensyn til miljøbrønnen)

3.2.6 Kong Oscars gate 7

Utført: 2009

Type undersøkelse: forundersøkelse i forkant av peling for nybygg

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av naverboringer

Utført av: A. R. Dunlop og K. Lorvik, NIKU distriktskontor Bergen

Rapporter: Dunlop, A.R. & Lorvik, K. 2010; Bergersen, O. 2010

Innmåling: Euref 89 UTM Sone N32

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet fire naverboringer fra overflaten og ned til undergrunnen (se Figur 6: det er en feil i kartet – miljøbrønnen merket KO7MB2 som står ved bygningens sørøstre hjørne skulle egentlig ha betegnelsen KO7MB1). Kulturlag ble truffet i alle de fire grunnboringene, og de arkeologiske sekvensene ble dokumentert i detalj, spesielt i forhold til det enkelte sjiktets bevaringstilstand. Mesteparten av kulturlagene bestod av kirkegårdsjord fra både den middelalderiske og den etterreformatoriske kirkegården tilhørende Korskirken. Kulturlagstykkelsen i området er på litt i underkant av fire meter. I alle borepunktene er det varierende mektighet av naturlige masser over fjellet: fra opptil ca. 3,8 meter i KO7MB2 til ca. 2,0 meter i KO7MB1. Fjellnivåene indikerer at fjellet stiger opp mot Korskirken, hvis tårn angivelig skal stå på fjell som når en høyde på ca. 2,0 moh.

Bildet av utnyttelsen av området er – kanskje med unntak av den øvre delen av KO7MB2 – helt i tråd med det som ble dokumentert i forbindelse med utgravningen tilbake i 1984 (jf. rapportdel 3.3.6). Først var det en viss periode med deponering av hovedsakelig organiske masser, kanskje som en bevisst utfylling av området. Deretter ble området tatt i bruk som en del av Korskirken kirkegård, trolig på høymiddelalderen. Det kan ha vært et kortere opphold tidlig på etterreformatorisk tid da området ble brukt til uspesifisert verdslige formål, men det ble snart utlagt til kirkegård igjen, og som kirkegård har det fortsatt helt opp til i dag.

Som nevnt ovenfor bestod mesteparten av kulturlagene av kirkegårdsjord. Således er de ikke representative for det øvrige bebyggelsesområdet, og dette gjør det uaktuelt å bruke verdiene for bevaringstilstand i et sammenstillingsarbeid.

KO7MB2

Miljøbrønnen KO7MB2 ble anlagt i kanten av fortauet, omtrent midt på bygningens nordre fasade, og har koordinater X6701070,68/Y297687,68. Dagens overflate lå 4,75 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,75	4,20	KO7MB2-01				Mod	D0	Løse masser: sand, grus, stein, noe tegl (rød) Trolig oppbyggingsmasser for vei/fortau
4,20	3,75	KO7MB2-02				Mod?	-	Finere, bløte masser, noe mer silt; rød tegl Ingen lukt, ingen fargeskift Grøftegjenfyllsmasser? Ubestembar bevaringstilstand
3,75	3,45	KO7MB2-03				Mod?	-	Løse, vannholdige masser: sand og grus, noe humus Grøftegjenfyllsmasser? Ubestembar bevaringstilstand
3,45	2,15	KO7MB2-04				Nyere tid/ett-erref.	A3	Sand, grus, noe humus, småstein, bein, tegl, kvist, spredte trebiter (rødbrun i farge), og små stykker av menneskebein (ikke samlet inn) Treet var vasstrukket og med bløt konsistens Kirkegårdsjord med kisterester?
2,15	1,75	KO7MB2-05				Mid	B/C 3/4	Rødbrun, høyorganisk sjikt med hasselnøttskall, trebiter/-flis, mose, dyrebein (svart farge), trekull og noen flekker med brent sand Svak H ₂ S lukt Mørknet sakte Grunnvannsnivået ble målt til ca. 2,05 moh (2.2.2010)
1,75	1,15	KO7MB2-06		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra 1,25 moh AD 1030-1160	925/3	Mid	C4	Farge og innhold lignet sjiktet over, men nå med tydeligere laminering Middels H ₂ S lukt Mørknet sakte
1,15	0,95	KO7MB2-07		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) fra 1,00 moh AD 995-1020	925/4	Mid	C4	Grå/svarte kullholdige masser med trekull og brente/delvis brente trebiter, noe stein Svak H ₂ S lukt

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
0,95	↓	KO7MB2-08					-	Sand, grus og mye stein Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet ved 0,75 moh
-2,8								Fjell (fra totalsondering)

KO7PR3

Hullet for boring KO7PR3 ble anlagt omtrent midt på bygningens østre fasade, like ved overgangen mellom bygningens to halvdel, og har koordinater X6701060,70/Y297688,35. Dagens overflate lå 4,85 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,85	4,55	KO7PR3-01				Mod	-	Tele – ingen jord hang fast på boret
4,55	3,40	KO7PR3-02				Nyere tid/etterref.	-	Grå, sand- og grusholdig jord med mye byggeavfall (rød tegl, mørtel, steiner) og litt trekull, ellers veldig lite organisk materiale Mange røtter fra nærliggende tre Mer kompakt og større andel leire fra 3,60 til 3,40 moh Kirkegårdsjord Ubestembar bevaringstilstand
3,40	3,05	KO7PR3-03				Nyere tid/etterref.	-	Løs, lysebrun/-gul fin/middels-fin sand med litt humus og noen steiner Ubestembar bevaringstilstand
3,05	2,50	KO7PR3-04				Nyere tid/etterref.	-	Mørkegrå, sand- og grusholdig jord med mye byggeavfall (rød tegl, mørtel, steiner) og litt trekull, ellers veldig lite organisk materiale Kirkegårdsjord Ubestembar bevaringstilstand
2,50	2,30	KO7PR3-05				Etterref.	A1	Veldig løs, mørkebrunt, veldig nedbrutt treverk Ingen synlig tegl Mange røtter fra nærliggende tre Kisterester? Bare jord lukt Veldig dårlig bevaring

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,30	2,00	KO7PR3-06				Mid	-	Løs, gulbrun, mest mineralisk blanding av sand, grus og steiner, samt litt nedvasket humussyre Lite materiale hang fast på boret Ubestembar bevarings-tilstand
2,00	1,95	KO7PR3-07				Mid	B0 C0	Grå/svart sand, kanskje med aske/sot Merkbar brent lukt Brannlag?
1,95	1,80							Ingen ting hang fast på boret
1,80	1,65	KO7PR3-08				Mid	C3	Trolig stökk Fargen var frisk nok, men trevirket knekket forholdsvis lett Middels bevaring
1,65	↓	KO7PR3-09					-	Virket som veldig løs, våt grus/sand, men nesten alt materialet på boret var blitt erstattet av blandet jord fra sjiktene høyere oppe
								Naverboring avsluttet ved 0,85 moh
-1,9								Fjell (fra totalsondering)

KO7MB1

Hullet for boring KO7MB1 ble anlagt ved bygningens sørøstre hjørne, og har koordinater X6701054,87/Y297686,75. Dagens overflate lå 4,85 moh.

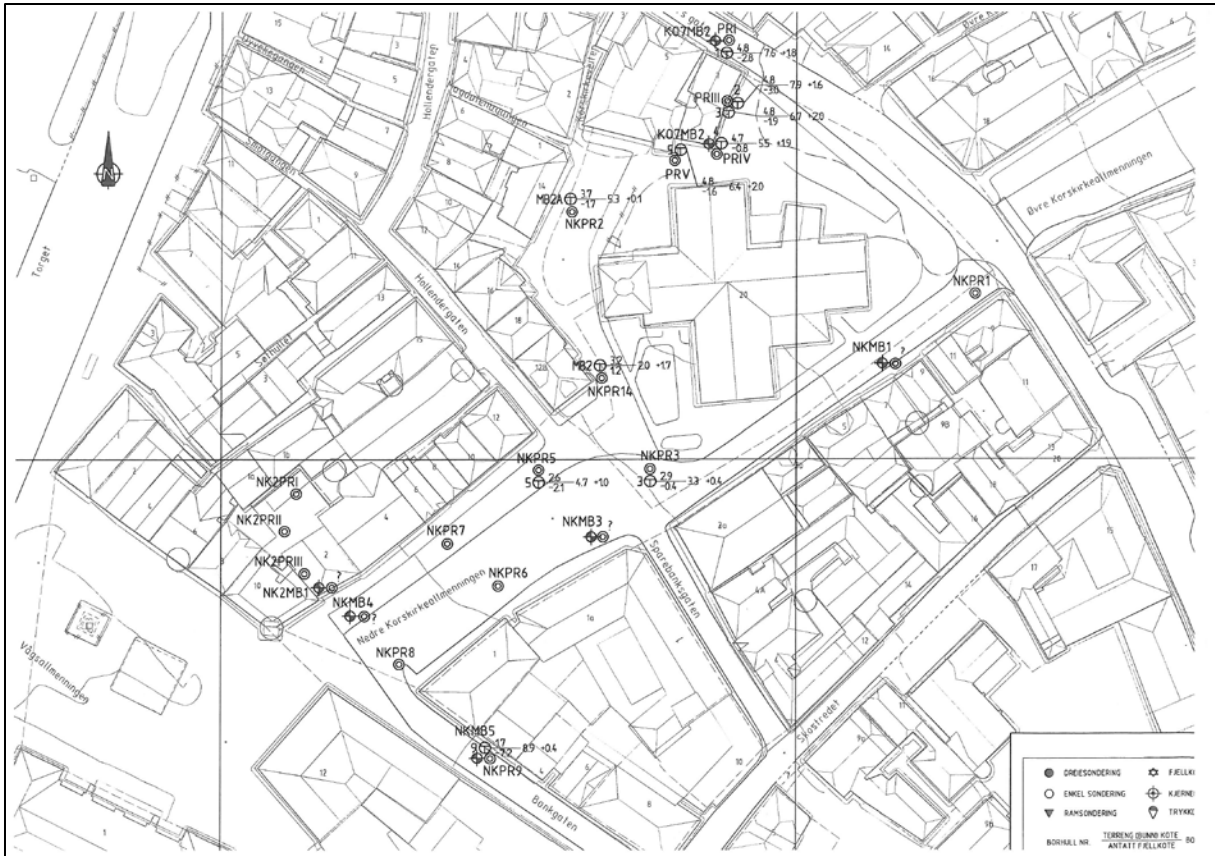
Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,85	4,55 (ca.)	KO7MB1-01				Mod	-	Gresstov (tele)
4,55 (ca.)	3,55	KO7MB1-02				Nyere tid/ett-erref.	-	Grå, sand- og grusholdig jord med mye byggeavfall (rød tegl, mørtel, steiner) og litt trekull, ellers veldig lite organisk materiale Kirkegårdsjord Ubestembar bevaringstilstand
3,55	3,50	KO7MB1-03				Nyere tid/ett-erref.	A0	Lysebrun fin sand
3,50	2,65 (ca.)	KO7MB1-04				Nyere tid/	-	Mørkegrå, sand- og grusholdig jord med mye byggeavfall

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
						ett-erref.		(rød tegl, mørtel, steiner) og litt trekull, ellers veldig lite organisk materiale Kirkegårdsjord Ubestembar bevaringstilstand
2,65 (ca.)	1,55	KO7MB1-05				Mid?	-	Veldig løs, mest mineralisk blanding av fin og grov sand, grus, småstein og steiner, samt litt humus Ingen synlig tegl Noen røtter fra nærliggende trær Kirkegårdsjord? Bare jord lukt Ingen fargeskift Ubestembar bevaringstilstand Grunnvannsnivået ble målt til ca. 2,05 moh (2.2.2010)
1,55	1,20	KO7MB1-06		¹⁴ C-prøve (hasselnøtt) AD 1020-1040	925/5	Mid	C3	Kompakt, noe laminert, høyorganisk sjikt med hovedsakelig små treflis (samt noen litt større), noen neverflak, noe mose, noen hasselnøttskall; ikke noe synlig humus eller sand Brunt med svak rødlig nyanse Middels H ₂ S lukt Mørknet sakte Middels-bra bevaring
1,20	↓	KO7MB1-07					-	Blå/grålig sand Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet ved 0,85 moh
-0,8								Fjell (fra totalsondering)

KO7PR5

Hullet for boring KO7PR5 ble anlagt ved bygningens sørvestre hjørne, og har koordinater X6701053,72/Y297679,70. Dagens overflate lå ca. 4,80 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
4,80	4,60	KO7PR5-01				Mod	-	Gresstovr (tele)
4,60	3,80	KO7PR5-02				Nyere tid/etterref.	A3	Fin, grå/brun sand med noe humus, tegl, mørtel og små biter av menneskebein Kirkegårdsjord
3,80	3,00	KO7PR5-03				Nyere tid/etterref.	A3	Mer kompakt sand enn sjiktet over, noe mer organisk, noe fettete preg; mindre tegl, mørtel og menneskebein Oppbløtt tre på 3,25-3,15 moh: mulig rest av kiste Kirkegårdsjord
3,00	2,50	KO7PR5-04				Etterref.	A3	Mørkegrå sand med noe humus, noen lysere gule sandflekker/-linser, noen trebiter, røtter (lite synlig plantemateriale ellers) og tegl (små biter)
2,50	1,60	KO7PR5-05				Mid?	A/B/C3	Sand, grus, stein, humus; mye tettpakket småstein (2-5 cm) Kirkegårdsjord
1,60	1,05	KO7PR5-06		¹⁴ C-prøver (hassel nøtt) fra ca. 1,40 moh AD 1020-1040 og 1,15 moh AD 1015-1030	925/1 925/2	Mid	C4	Høyorganisk, nøtteskall, trebiter (lyse, ferske), treflis (en del veldig små), furubark, læravfall (ikke tatt inn) Flere cm-tykke sand-/gruslinser bl.a. på 1,50 og 1,25 moh H ₂ S lukt (forsvant raskt) Ingen tydelig fargeendring (kanskje veldig sakte)
1,05	↓	KO7PR5-07						Løs grus og sand Toppen av undergrunnen
								Naverboring avsluttet ved 0,80 moh
-1,6								Fjell (fra totalsondering)

Figur 6. Lokalisering av borepunktene på Nedre Korskirkeallmenning, i Nedre Korskirkeallmenning 2, og ved Kong Oscarsgate 7. (Kart: Multiconsult ASA)

3.2.7 Kong Oscars gate 25

Utført: 2007

Type undersøkelse: forundersøkelse i forkant av peling for nybygg

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av naverboringer

Utført av: A. R. Dunlop, NIKU distriktskontor Bergen

Rapporter: Dunlop, A.R. 2007; Bergersen, O. & Hartnik, T. 2008

Innmåling: NGO

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet tre naverboringer (egentlig fire, men bare tre ble undersøkt arkeologisk) fra overflaten og ned til undergrunnen; i det ene borehullet ble det anlagt en miljøbrønn. Kulturlag ble truffet i alle de undersøkte grunnboringene. Jordsekvensene inneholdt organiske avsetninger bl.a. knyttet til garverivirksomhet – som gjerne kan settes i sammenheng med den høy/senmiddelalderse og tidlig etterreformatoriske *Skomakergården* i Vågsbunnen.

Den største kulturlagstykkelsen i området ser ut til å ha vært litt i overkant av tre meter – og da er rivingsmassene øverst i lagsekvensen medregnet. Tykke nyere fyllmasser på toppen av kulturlagene bidrar nok til å beskytte sistnevnte til i hvert fall en viss grad.

I alle tre borepunktene er det forholdsvis liten mektighet av naturlige masser over fjellet. Undergrunnens overflate ser ut til å skråne nedover mot vest og nordvest – som man ville forvente ut fra naturtopografien i dette området.

Boring 2 (KO2502)

Lagsekvensen ble undersøkt av arkeolog i felt. Hullet ble anlagt i det planlagte nybyggets nordvestlige halvdel, og har koordinater X66762,10/Y60198,00. Dagens overflate lå 6,3 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
6,30	5,15	KO2502-01	KO2503-01			Mod	E0	Asfalt over ca. 25-cm-tykt sand-/pukklag, over ca. 20-cm-tykt betongdekke, over nye sand-/pukkhaldige fyllmasser
5,15	4,70	KO2502-02	KO2503-02	Prøve 1 fra 5,00 til 4,70 moh	688/1	Nyere tid	-	Stedvis noe humusholdig, men trolig mest rivingsmasser med steiner, tegl og litt mør-tel, et par dyrebeinstykker Ikke mye materiale hang fast på boret Ingen lukt, ingen fargeskift Ubestembar bevaringstilstand
4,70	4,40	KO2502-03	KO2503-02			Nyere tid	-	Blå leire, ganske tørt, med en del småstein Er nok en del av samme rivningsmasse som sjikt KO2502-02 og KO2502-04 Ubestembar bevaringstilstand
4,40	4,10	KO2502-04	KO2503-02			Nyere tid	-	Knust skjørbrent stein på toppen av grå, ganske våt sand/grus Ubestembar bevaringstilstand
4,10	3,65	KO2502-05	KO2503-03	Prøve 2 fra 4,00 til 3,85 moh	688/2	Etterref.	A2	Mørkegrå/-brun sandig humus med en god del dårlig bevarte og veldig dårlig bevarte treflis (lå på alle inklina-sjonsvinkler), fiskebeinsstykker gjennom hele sjiktet, og rød, ganske hardbrent tegl ned til ca. 3,90 moh Sterk H ₂ S lukt Ingen fargeskift Generelt dårlig bevaring
3,65	3,15	KO2502-06	Trolig in-tet mot-svarende sjikt i KO2503	Prøve 3 fra 3,50 til 3,35 moh	688/3	Mid?	A3	Middelsbrun humus med veldig mye treflis (dårlig bevarte; halvdel var ganske lys i fargen, men knekket lett) og enkelte fiskebeinsstykker; ingen synlige teglstykker Middels kompakt, og litt ten-

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
								dens til vannrett avleiring Minkende antall treflis fra ca. 3,50 moh og nedover, men ellers samme sjikt hele veien Middels H ₂ S lukt Mørknet middels fort Middels bevaring
3,15	2,95	KO2502-07	Trolig intet motsvarende sjikt i KO2503	Prøve 4 fra 3,10 til 2,95 moh	688/4	Mid?	A3	Rødbrun finmalt plantemateriale, kanskje bark til garving; få treflis (vannrette, frisk farge, men dårlig bevarte), enkelte hasselnøttskall Blokk smuldret lett Middels H ₂ S lukt Mørknet fort Middels bevaring
2,95	2,20 (?)	KO2502-08	KO2503-05?	Prøve 5 fra 2,80 til 2,65 moh	688/5	Mid	A2	Forholdsvis kompakt, mørkegrå/-brun siltig, sandig humus, noe klebrig, med en del dårlig bevarte treflis (lå på alle inklinasjonsvinkler; fargen var dårlig, knekket lett), enkelte neverstykker og hasselnøttskall, et enkelt stykke lær, og en del småstein (1 av kleber) Økende mengde sand/småstein ned mot sjiktets bunn Svak H ₂ S lukt Ingen fargeskift Generelt dårlig bevaring
2,20 (?)	2,00	KO2502-09	Intet motsvarende sjikt i KO2503	Prøve 6 fra 2,15 til 2,00 moh	688/6	Mid	A3	Middelsbrun humus med en del sand/grus/småstein samt en del små treflis (fargen var dårlig, knekket lett), et stykke never Blokk smuldret lett Middels H ₂ S lukt Mørknet middels fort Middels bevaring
2,00	1,55	KO2502-10					-	Grå, ustrukturert sand, grus og småstein Undergrunnen: trolig en form for utvasksavsetning
1,55	?	KO2502-11					-	Lysegrå/-gul silt/finsand med en del småstein Muligens sjøbunn?

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
0,30	↓							Naverboringstopp 1,30 moh Fjell (fra totalsondering)

Boring 3 (KO2503)

Lagsekvensen ble undersøkt av arkeolog i felt. Hullet ble anlagt i det planlagte nybyggets sørøstlige halvdel, og har koordinater X66754,60/Y60204,40. Dagens overflate lå 6,3 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
6,30	4,80 (ca.)	KO2503-01	KO2502-01			Mod	E0	Asfalt over ca. 25-cm-tykt sand-/pukkklag, over ca. 30-cm-tykt betongdekke, over nye sand-/pukkholdige fyllmasser Ikke mye materiale hang fast på boret
4,80 (ca.)	4,15	KO2503-02	KO2502-02, -03, -04			Nyere tid	-	Rivingsmasser med steiner, tegl (rød og gul) og grå/brunlig, sandig jord Ingen lukt, ingen fargeskift Ubestembar bevaringstilstand
4,15	3,70 (ca.)	KO2503-03	KO2502-05	Prøve 1 fra hele sjiktets lengde	688/7	Etterref.	A2	Mørkegrå/-brun sandig humus med en god del dårlig bevarte og veldig dårlig bevarte treflis (lå på alle inklina-sjonsvinkler), og rød, ganske hardbrent tegl ned til ca. 3,90 moh Bare jord lukt Ingen fargeskift Generelt dårlig bevaring Lite materiale på boret
3,70 (ca.)	3,30 (?)	KO2503-04	Trolig in-tet mot-svarende sjikt i KO2502	Prøve 2 fra 3,65 til 3,50 moh	688/8	Mid?	A3	Trolig mest mørkebrun fin-malt plantemateriale, kanskje bark til garving; veldig få treflis (små; knekket lett), et par større stykker never, med stedvis noe humus og litt grov sand og grus Blokk smuldret veldig lett Svak H ₂ S lukt Mørknet middels fort Middels bevaring
3,30 (?)	3,10							Ingen ting på boret
3,10	2,60	KO2503-05	KO2502-08?	Prøve 3 fra 3,00 til 2,85	688/9	Mid	A2	Middels kompakt, mørkegrå/-brun, siltig, sandig, noe kle-

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
				moh				<p>brig humus med en del dårlig bevarte treflis (lå på alle in-klinasjonsvinkler; fargen var dårlig, knekket lett), enkelte neverstykker og hasselnøtt-skall, et enkelt stykke lær, og en del småstein (1 av kleber)</p> <p>Økende mengde sand og småstein ned mot sjiktets bunn</p> <p>Sjiktet lignet for det meste på sjikt KO2502-08, men var noe mindre kompakt og inneholdt færre treflis enn KO2502-08</p> <p>Svak H₂S lukt</p> <p>Ingen fargeskift</p> <p>Generelt dårlig bevaring</p>
2,60	2,45	KO2503-06	Intet motsvarende sjikt i KO2502	Prøve 4 fra 2,60 til 2,45 moh	688/10	Mid	A3	<p>Trolig mest middels-rødbrun finmalt plantemateriale, kanskje bark til garving; en del større treflis (dårlig bevarte)</p> <p>Blokk smuldret lett</p> <p>Middels H₂S lukt</p> <p>Mørknet fort</p> <p>Middels bevaring, stort sett</p>
2,45	2,35	KO2503-07					-	<p>Lite materiale på boret, men trolig sand, grus og småstein, og trolig overgang til undergrunnen (stemte med borelederens data fra totalsonderingen som ble utført like ved)</p>
2,30	1,85						-	<p>Bare "forurensede" masser på boret (jord fra høyere sjikt som la seg på boret da det ble trukket opp igjen)</p>
1,85	0,60 (?)						-	<p>Blå/grålig leire/silt/finsand</p> <p>Muligens brehodeavsetning</p>
								Naverboring avsluttet ved 1,30 moh
0,50	↓							Fjell (fra totalsondering)

Boring 4 (MB1KO25)

Boringen har fått betegnelsen "MB1KO25" (MB for miljøbrønn). For tilgjengelighetens skyld ble hullet anlagt i gårdsrommet som kommer til å skille nybyggets to halvdelar ved gatenivå. Hullet har koordinater X66762,98/Y60205,30 og dagens overflate lå ca. 6,40 moh.

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
6,40	4,50	MB1KO25-01	KO2502-01 KO2503-01				D0	Ut fra observasjoner gjort under kroneboringen, var det betong øverst og pukk-/steinholdige masser under
4,50	4,05	MB1KO25-02	KO2503-04?	Prøve 1 (samlet fra hele sjikt)		Mid?	A3	Rødlig finmalt plantemateriale, kanskje bark til garving Kompakt blokk Middels H ₂ S lukt Mørknet middels-rask Middels bevaring
4,05	3,95	MB1KO25-03		Prøve 2 (samlet fra hele sjikt)		Mid?	A2	Noe våt, mørkegrå humus med trestimler og noen småsteiner Halvkompakt blokk Bare jordluft Intet fargeskift Dårlig bevaring
3,95	3,80	MB1KO25-04		Liten treprøve		Mid?	A3	Trolig liggende tømmerstokk Svak lukt av fersk-kuttet tre Middels bevaring
3,80	3,45	MB1KO25-05		Prøve 3 fra ca. 3,60 moh		Mid	A2	Våt, mørkegrå løs humus med en del dårlig bevarte treflis og noen neverstykker, samt en del småstein Ingen laminering Middels H ₂ S lukt Intet fargeskift Dårlig bevaring
3,45	3,00 ?	MB1KO25-06		Prøve 4 fra 3,30 moh		Mid	A3	Middelsbrun/-gra humus med enkelte treflis (middelsbra bevarte; ganske lys i fargen, men knekket forholdsvis lett) og noen hasselnøttskall, samt noen større grus og litt sand/silt Kompakt blokk Middels H ₂ S lukt Mørknet sakte Middels bevaring
3,00 ?	2,60 ca.							Bare omrørte jordmasser hang fast på boret (jorden hadde blitt skrudd oppover da borspissen roterte i morene)

Moh		Sjikt nummer	Samme som sjikt nr.	¹⁴ C-datering/funn/prøver	Tilvekstnr.	Periode	PC	Beskrivelse av innhold
Fra	Til							
2,60 ca.	↓	MB1KO25-07					-	Morene
								Naverboring avsluttet ved ca. 2,10 moh

3.3 Eldre undersøkelser

Tabell 3.3. Oversikt over eldre undersøkelser.

Lokalitet	År	Nummer på Figur 1	Type undersøkelse	Kilde status	Anmerkninger
Vågsallmenningen/ Nedre Korskirke- allmenningen	1998	4	Utgravning (forundersøkelse)	Sekundær	Ikke gravd til bunns
Lille Øvregate friområde	1994	1	Utgravning	Sekundær	Ikke helt representativ for området
Halfdan Kjerulfs gate	1993	8	Utgravning	Sekundær	Få ordentlig organiske avsetninger
Skostredet 10	1992- 93	5	Utgravning	Sekundær	Vanskelig å bruke info om bevaringstilstand
Domkirkegaten 6	1987	6	Utgravning	Sekundær	Vanskelig å bruke info om bevaringstilstand
Korskirken	1984	3	Utgravning	Sekundær	Ikke helt representativ for området

3.3.1 Vågsallmenningen/Nedre Korskirkeallmenningen

Utført: 1998

Type undersøkelse: forundersøkelse i forkant av fornying av ledninger

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av prøvehull

Utført av: J. Åstveit, NIKU distriktskontor Bergen

Rapport: Åstveit, J. 1999.

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: umulig å angi

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderske kulturlag: umulig å angi

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet manuell utgravning av to mindre felt like ved krysset Vågsallmenning/Nedre Korskirkeallmenning (markert som nr. 4 på Figur 1). Feltene ble ikke gravd til bunns, men i det større feltet (det sørvestre) ble det foretatt en grunnboring ned til undergrunnen, med opptak av jordsøyler og uttak av prøver til botanisk analyse. Lagregistreringsskjema ble benyttet til en viss grad.

Det følgende er tatt direkte fra innberetningen:

<Resultatene som ble fremskaffet under utgravningen gir grunnlag for ny informasjon om utviklingen i Vågsbunnen. Spesielt er det kanskje konstruksjonene som gir grunnlag for dette, men selvsagt også gjenstandsfunn og dateringer. Det første man kan spørre seg er når utfyllingen av Vågsbunnen startet og dette spørsmålet må besvares med bakgrunn i både de arkeologiske og de botaniske

resultatene. Det er vanskelig å avgjøre om det er en bevisst utfyllingsstrategi som ligger til grunn eller om den faste grunnen er et resultat av generell bossutfylling. Det som imidlertid synes å være sikkert er at det i Hjelles fase 6 skjer en svært rask utfylling av masser, som har en helt annen karakter enn den utfyllingen som skjer i fasene 7 og 8. Dateringen av fase 6 er dessverre ikke ferdig analysert ved sluttstilling av rapporten.

De middelalderlagene som er dokumentert er utelukkende basert på ¹⁴C-dateringer og kan ikke bekreftes med gjenstandsfunn. En del av dateringene regnes som noe usikre. Dateringen av lag 21 gav en tidsantydning til AD 1310–1435, men gjenstandsfunnene – som er av etterreformatorisk karakter – utelukker en slik alder. Dette laget var datert på kull som må ha vært redeponert. Rapportforfatteren regner dateringene som er basert på nøtteskall som mer troverdige “dateringsvitner” enn dem som er basert på kull. Slik avsetningshistorien er tolket ser det ut til å være større samtidighet i de redeponerte lagene, og lagene med rask og kontinuerlig akkumulasjon enn i de redeponerte brannlagene. Da det i mange av disse tilfellene er nøtteskall som er datert, regnes de for å representere en større samtidighet enn kulldeponeringene. At det i de omtalte tilfellene dreier seg om redeponering av eldre masser kan selvsagt ikke utelukkes, men dateringene synes i større grad å samstemme med gjenstandenes alder. Da sitter man igjen med dateringer fra felt I, som gir lag 36 dateringen AD 1295–1420 og lag 22 dateringen AD 1460–1635. Lag 36 ligger ca. 1,5 meter under middelvannstand mens lag 22 ligger ca. 40 cm under middelvannstand og vil altså tidvis ha vært tørrlagt. Det er videre antatt at lag 22 er redeponert etter anleggelsen av K9, som dessverre ikke lot seg datere dendrokronologisk. K9 er likevel tolket til å stamme fra slutten av 1400-tallet. Konklusjonen blir derfor at den innerste delen av undersøkelsesområdet var tørt land ved inngangen til 1500-tallet.

Videre mener rapportforfatteren at det er sannsynlig at K9, ved stakkene 14 og 15, representerer den ytterste grensen mot vannkanten i denne perioden. Dette baseres i hovedsak på at ingen andre konstruksjoner eller konstruksjonsdeler ble funnet i nordvestlig retning av dette. Da fundamentet bare kort tid senere blir ytterligere utvidet (representert ved stakk 8 og 13) befinner vi oss på nivå med middelvannstand. Det er derfor lite trolig at det på denne tiden har hatt fast bryggevirksomhet, da det fremdeles vil ligge under vann ved flomål.

Utfyllingen fortsetter imidlertid og på midten av 1600-tallet ser det ut til at en ny fase bolverkskar blir bygget og det er helt klart at denne har hatt et heldekkende plankedekke liggende over. Hva har dette vært? Er det spor etter brygge/torg eller er det spor etter en bygning? Uansett hva det var så brant det på et tidspunkt ned – antakelig i 1702. Senere undersøkelser viser at utstrekningen på brannlaget og plankedekket begrenser seg til felt I på utgravingsområdet. Dette kan tyde på at vi enten har med en bygning å gjøre eller med en “bryggehop”. Bygningen kan eventuelt ha hatt front mot sjøen – en detalj vi kjenner igjen fra Scholeus-stikket.

Der finnes få spor som kan klargjøre bruken av dette området. Vi har imidlertid en del funn som kan kaste lys over aktivitetene, men jeg minner om at de fleste lagene er tolket til å være resultat av redeponering og ikke nødvendigvis aktivitet på stedet. Ikke langt under bryggedekket fra midten av 1600-tallet finner vi svært mye av det dekorerte glasset. Første gang vi hører om vindusglass i Bergen, er i forbindelse med et testament av Eindride Simonsøn i 1335. Hans søster Elin skulle arve gården dersom hun fikk laget et vindu med hans skjold og plasserte det på nordveggen i koret i Mariakirken. Om det ble gjennomført, og hvem som eventuelt gjorde det, vet vi ikke. Glassmakerfaget som eget håndverk i Bergen hører vi imidlertid ikke om før i 1518, og da Christoffer Walckendorf opptegner en liste over alle håndverkere i byen i 1558, er der kun én glassmester registrert. Kanskje denne ene glassmakeren hadde tilhold i Vågsbunnen? En mindre spennende, men mer sannsynlig tolkning av glassbitene, er at de er ødelagte rester fra oppussingen av en av kirkene i nærheten – og da sannsynligvis Korskirken eller Domkirken. Dette er den mest sannsynlige årsaken, da flere av glassbitene har spor etter å ha stått i blyinnfatning.

Fundamenteringen er svært ulik i de to feltene. Mens vi i felt I får den "tradisjonelle" bolverksfundamenteringen, får vi en annen situasjon i felt II. I sistnevnte felt får vi en kraftig vegg, med spor etter innfelt plankedekke øverst. Det er grunn til å tro at konstruksjonene representerer ulik bruk. Mens konstruksjonen i felt I tolkes å tilhøre brygge eller eventuelt bygningsfundament, kan K3 tolkes til å ha vært en kaifront mot sjøen. Det er grunn til å tro at denne kaien var anlagt allerede på slutten av 1400-tallet. Det at denne fronten er på den sørøstlige siden av det som i dag er Vågsallmenning 10 kan tyde på at dette faktisk angir beliggenheten til det etter hvert så sagnomsuste Dybesund. Alternativt kan det representere deler av en såkalt "hop" som er en "innfelling" i bryggen for å skaffe større kaiplass.

En virkelig omfattende utbygging finner sted antakelig i løpet av siste halvdel av 1600-tallet, muligens første halvdel av 1700-tallet. Om denne utbyggingen finner sted i hele det området som i dag er nedre del av Vågsallmenningen eller om det dreier seg om en relativt brei kai/brygge, eventuelt torg, slik vi kjenner det fra Isaac van Geelkercks kart fra 1646, finnes der ikke grunnlag for å spekulere i.>

3.3.2 Lille Øvregate friområde

Utført: 1994

Type undersøkelse: utgravning i forkant av opparbeidelse av uteområdet

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av utgravningsfelt

Utført av: G. Hansen, Riksantikvaren utgravningskontor for Bergen

Rapport: Hansen, G. 1995.

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: umulig å angi

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderske kulturlag: umulig å angi

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet utgravning til bunns av to mindre felt på til sammen ca. 33 m² i forbindelse med opparbeidelsen av plassen. Det ble brukt samme lagregistreringsskjema som for Skostredet 10.

Det følgende er tatt direkte fra innberetningen:

<Den ældste konstruktion på Lille Øvregaten Friområde er fra slutningen af Bronzealderen eller begyndelsen af førromersk Jernalder. Konstruktionen i fase 2, er en noget diffus cirkulær grube (grop), det er vanskelig at tænke sig, hvad den har været brugt til, men den vidner, med sit indhold af keramik og trækulstykker om, at folk havde deres virke i området. Gruben repræsenterer ikke den ældste påviste aktivitet på stedet, den er gravet ned i et lag (fase 1), som også har et indhold af trækul. Dette lag har muligvis fået et indslag af kul, fordi folk har gået på fladen.

Vi skal op i middelalderen, før vi finder de næste spor af menneskelig aktivitet på tomten. To C 14 dateringer gør det sandsynligt, at fase 3 anlægges efter midten eller tredie fjerdedel af 1200-tallet. Her skærer en grøft tomten i to dele, grøften er mod nordøst kantet af planker. Den kan muligvis ses som en parcelgrøft, som markere grænsen mellem to ejendomme. Fig. 28 giver en idé om hvordan anlægget kan have taget sig ud. Nordøst for grøften finder vi tre stolpehul, som viser, at en trækonstruktion kan have udgjort en del af bebyggelsen på den nordligste ejendom. Vi har ikke genstandsfund fra brugstiden, så vi ved ikke stort om hvilke aktiviteter man syslede med, hverken nord for eller syd for grøften.

Da grøften og trækonstruktionen går ud af brug, sker der noget mærkeligt; et op til 15 cm. tykt silt-, ler- og sandlag med en del grus lægges ud, tilsyneladende over hele tomten (fase 4). Lagets funktion er ukendt, - måske man har ønsket, at slette alle spor efter tidligere ejendomsgrænser, eller strukturer? Spørgsmålet får desværre stå åbent.

I fase 5, ligeledes omkring midten eller i løbet af den trediefjerdedel af 1200-tallet bliver tomten bebygget igen. På den nederste del bygges der et træhus. Det konstrueres bl. a. ved, at man graver den nordøstlige væg ind i skråningen på den midterste del af tomten (fig. 29). På den øverste del af tomten viser meget fragmentariske rester, at der nok også har været en træbygning. Det er således muligt at vi har to bygninger på udgravningsområdet på dette tidspunkt. Træbygningerne ødelægges i en brand. Fundmaterialet afspejler den almindelige husholdningsaktivitet, som vi kan forvente, at finde hvor folk bor; keramik fra kokekar og kander fortæller om madlavning, bryner fortæller, at man måtte slibe en kniv af og til. En perle fortæller, at indbyggerne havde æstetisk sans og råd til at tænke på mere, end at brødføde sig, men fundmaterialet fortæller ikke om indbyggernes erhverv, - vi finder således ikke spor af håndværk eller af anden erhvervsrettet virksomhed.

I de efterfølgende faser frem til slutningen af 1200-tallet er strukturerne meget fragmentariske og vi finder kun bevarede kulturlag langs profilerne på den nederste del af tomten. Efter at træbebyggelsen ødelægges i branden af fase 5 ser det ud til at den nederste del af tomten blev brolagt og evt. stod som et åbent område et stykke tid (fase 6). Derefter blev der igen bygget en trækonstruktion (trædække/hus?) på tomten. Vi får to faser

med diffuse trækonstruksjoner før vi er oppe omkring slutningen af 1200-tallet (fase 7 og 8). Fundmaterialet fortæller som ovenfor under fase 5, om husholdningsaktivitet. Et stykke ben som muligvis kan være mundstykket på en lille fløjte fortæller, at man nok havde tid til andet, end at arbejde.

I fase 9 er vi oppe omkring slutningen af 1200-tallet og vi er igen på den øverste del af tomten. Et op til 15 cm tykt grov-sand- og gruslag bliver lagt ud over den øverste del af tomten måske som udplanering eller stabil sand for en planlagt bygning, derefter graves der et hul med en meter i diameter på pladsen. Hullet kan ikke sættes i forbindelse med andre strukturer på stedet, hvad hullet repræsenterer forbliver et åbent spørgsmål.

På slutningen af 1200-tallet, i fase 10 bygges der en sleppveggsbrønd på den nederste del af tomten. På de øverste del bygges der en trækonstruksjon, måske et hus, med jordgravede stolper.

Brønden og dette hus rives ned og erstattes af et stenhus i begyndelsen af 1300-tallet, i fase 11. Stenhuset er mindst 8X6m målt udvendigt og med vægge som er over en meter tykke. Murverket er opført i gotisk forbandt. På den nederste del af tomten er rester efter samtidig aktivitet forsvundet. Stenhuset gjennomlever to brugsfaser; i første omgang er der et hellelagt gulv i bygningen, dette erstattes senere af et trægulv. Genstandsmaterialet reflekterer muligvis vedligehold/repairation af bygning og husgeråd. Baksteheller, klæberkar og kogekar, kander og krus af lertøj afspejler også husholdningsaktivitet. En kam og en skakbrikke af tilskåret tak giver et lille indblik ind i tilværelse hvor personlig hygiene og velvære også spillede en rolle.

Stenhuset bliver skadet og går ud af brug i en brand, som muligvis kan være den historisk kendte brand i 1393 eller den i 1413. Bygningssten bliver plukket fra bygningen i løbet af 1400-tallet, i slutningen af fase 11 ser vi spor efter stilladsstolper, som var sat op under nedrivningsarbejdet. En del af stenene fra huset bliver liggende *insitu*, de genbruges i de følgende fasers bygninger.

I 1500-tallet, i fase 12 bygges der et nyt hus på Lille Øvregaten Friområde. Huset har stenfundamenter og genbruger, som set ovenfor sten fra 13-1400-tallets stenhus. Det nye hus har trægulv, det er ca. 6 m bredt og mere end 8 m langt. Sydvest for huset langs dagens Nedre Hamburgersmauet ligger der en brolægning op til bygningen. På tomtens nederste del, syd for huset er området sandsynligvis ubebygget og bruges som have. Huset blev ødelagt i en brand i begyndelsen af 1600-tallet, det arkæologiske materiale modsiger ikke en datering af branden til 1623, hvor Vågsbunnenområdet brændte ifølge skriftligt kildemateriale.

De næste ca. 250 år sker der få forandringer i bebyggelsesmønsteret; huset genopbygges efter branden i 1623 (fase 13), det brænder igen, muligvis i den historisk kendte brand i 1640.

Huset bygges op igen på de gamle fundamenter (fase 14). I fase 15 trækkes husets sydøstre væg (mod dagens Nedre Hamburgersmauet) ind, så bygningen bliver lidt smallere, men ellers er mønsteret det samme: Bygning med stenfundament og trægulv på den øverste og midterste del af tomten, samt muligvis have i den nederste del.

Da fase 15 går ud af brug, tilføres det store mængder affald på den øverste del af tomten, sandsynligvis for at fylde op området mellem de to stenfundamenter fra de foregående faser. Vi finder rester efter mørtelproduktion, men finder ikke bygningen som mørtelen blev brugt i.

Derefter bygges der endnu en udgave af huset med trægulv (fase 17), dimensionerne er de samme som tidligere i fase 15. Dette hus ødelægges i en brand, fundmaterialet modsiger ikke en datering af denne brand til 1702, hvor vi fra skriftlige kilder ved at en stor del af Bergen brændte.

Fundmaterialet i de yngste faser kan være tilført fra andre tomter og er således ikke en god kilde til aktivitet på tomten.

Det arkæologiske kildemateriale viser, at bygningen blev opført og brændte endnu to gange før tomten blev stående uden bebyggelse, som vi ser den på kortmateriale tilbage til slutningen af 1800-tallet.>

3.3.3 Halfdan Kjerulfs gate

Utført: 1993

Type undersøkelse: utgravning i forbindelse med fornying av ledninger og nedgravning av oljetank

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av utgravningsfelt

Utført av: A. R. Dunlop, Riksantikvaren utgravningskontor for Bergen

Rapport: Dunlop, A. R. (uferdig manus)

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: umulig å angi

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderse kulturlag: ingen kulturlag fra middelalderen

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet utgravning til bunns av et ca. 35-m²-stort området i forbindelse med anleggelsen av en stor oljetank for Politikammeret. Det ble ikke brukt noen kontekstregistreringsskjema ved denne undersøkelsen. Lagene er imidlertid ganske detaljert beskrevet i lagprotokollen, og på denne bakgrunn kan det anslås at i hvert fall en del av de lavereliggende organiske lagene har hatt middels til god bevaringstilstand.

Ingen spor av middelalderse levninger ble funnet på feltet. Området ser ut til å være tatt i bruk først i løpet av 1500-tallets andre halvdel, og ut fra funn av dyremøkk sentrerte bruken på dyrehold. Trolig

var dette et sted hvor dyr ble brakt før slakting, og etter slakting ble hudene gjerne fraktet bort til den nærliggende Skomakergården på den andre siden av dagens Domkirkegaten for garving.

Den eldste strukturen på feltet ble bygget først ca. 1640. Den var en mur av fem stokker som lå på tvers av Halfdan Kjerulfs gate. Hva for en funksjon muren hadde kunne ikke konstateres, men den var neppe noe forsvarsanlegg.

Etter dette kom det to merkelige faser, hvor man fant forholdsvis smale «stier» med sand og grus lagt ut i et rutemønster. «Stiene» er tolket til å være områder mellom en rekke firkantede beholdere – vi har da bare et avtrykk av beholderne, et negativt bilde av situasjonen på en måte. Spor etter så mange som 13 slike beholdere ble funnet, hver med en størrelse på ca. 2,5 ved 1,0 meter, så det var en ganske anseelig kapasitet og i det hele tatt et ganske betydelig anlegg. Imidlertid vet vi dessverre ikke hva anlegget ble brukt til.

Den siste arkeologiske fasen besto av en dyp grøft hvori lå en vannledning av tre (bestående av stokker som var blitt skåret i to på langs, uthullet, og så bundet sammen igjen med jernringer). Trolig ble den anlagt etter brannen i 1855, og den representerer en fortsettelse av vannledningen som Reimers fant i 1964 på tomten til Bergens Nye Politikammer.

3.3.4 Skostredet 10

Utført: 1992-3

Type undersøkelse: utgravning i forbindelse med nybygg

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av utgravningsfelt

Utført av: A. Gøtembnik, Riksantikvaren utgravningskontor for Bergen

Rapport: Gøtembnik, A. (upublisert manus)

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: umulig å angi

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderske kulturlag: umulig å angi

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet utgravning til bunns av et stort areal for kjeller i forbindelse med et nybygg. Rapporten foreligger ennå mest på polsk, men det finnes et engelsk sammendrag. Det ble identifisert åtte hovedfaser med menneskelig aktivitet, som gikk fra tidlig/midten av 1200-tallet til slutten av 1500-tallet. Den samlede kulturlagstykkelsen nådde opp til ca. 3,5 meter og mange av kulturlagene hadde en høy andel av organisk innhold.

Opplysninger om bevaringstilstand fra denne utgravningen er ikke direkte anvendelig, fordi det ble brukt et kontekstregistreringssystem som er forskjellig fra dagens – og heller ikke identisk med skjemaet brukt for Domkirkegaten 6 i 1987 – og uten Bevaringsskalaen. Det vil være både vanskelig og tidkrevende å få "konvertert" disse opplysningene til en form tilsvarende det som man nå benytter.

3.3.5 Domkirkegaten 6

Utført: 1987

Type undersøkelse: utgravning i forbindelse med planlagt nybygg

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av utgravningsfelt

Utført av: J. Komber, Riksantikvaren utgravningskontor for Bergen

Rapport: Komber, J. et al. 1993.

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: umulig å angi

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderske kulturlag: umulig å angi

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet utgravning til bunns av et stort areal i forbindelse med et planlagt nybygg. Det ble skilt ut 10 faser med menneskelig aktivitet; den eldste fasen var fra tidlig/midten av 1100-

tallet, den yngste fra tidlig 1700-tallet. De to eldste fasene hadde med havneaktiviteter å gjøre, og med utfylling av Vågens innerste vik. Skomakervirksomhet kom voldsomt i gang fra fase 7, på slutten av 1200-tallet, og i fase 5 (som startet ca. 1570/80) var det rester etter et ganske omfattende garverikompleks med bl.a. 11 tønner og et stort barkekar. Den samlede kulturlagstykkelsen nådde opp til ca. 3,5 meter og mange av kulturlagene hadde en høy andel av organisk innhold.

Opplysninger om bevaringstilstand fra denne utgravningen er ikke direkte anvendelig, fordi det ble brukt et kontekstregistreringssystem som er forskjellig fra dagens, og uten Bevaringsskalaen. Det vil være både vanskelig og tidkrevende å få "konvertert" disse opplysningene til en form tilsvarende det som man nå benytter.

Det som bør påpekes er at det ikke ble noe av det planlagte nybygget den gang, slik at tomten har blitt liggende åpen i 25 år. Det ble bare fylt på en del grus/pukk for å jevne ut overflaten for at området kunne brukes som parkeringsplass. Dermed forble de gjenværende kulturlagene rundt kanten av utgravningsfeltet nokså ubeskyttet mot tilkomst av luft og mikroorganismer. Og samtidig medførte utgravningen at vannspeilet ble senket. Hvordan dette kan ha påvirket de organiske kulturlagene rundt tomten er diskutert i rapportdel 4.3.

3.3.6 Korskirken

Utført: 1984

Type undersøkelse: utgravning i forbindelse med anleggelse av transformatoriosk

Registrering: undersøkelse og dokumentasjon av utgravningsfelt

Utført av: A. R. Dunlop, Riksantikvaren utgravningskontor for Bergen

Rapport: Dunlop, A. R. 1984.

Gjennomsnittlig bevaringstilstand etterreformatoriske/nyere kulturlag: umulig å angi

Gjennomsnittlig bevaringstilstand middelalderske kulturlag: umulig å angi

Sammenfatning av resultater

Undersøkelsen omfattet utgravning til bunns av et ca. 10-m²-stort areal i forbindelse med anleggelsen av en transformatoriosk. De fleste fasene var forbundet med bruken av området som en del av Korskirken kirkegård, både middelaldersk og etterreformatorisk (helt opp til tidlig 1800-tallet). Den etterreformatoriske kirkegården dominerte den arkeologiske sekvensen.

Det ble ikke brukt noe lagregistreringsskjema ved denne undersøkelsen. Imidlertid var mange av kirkegårdsjordsjiktene temmelig ikke-organiske, og lagregistreringsskjemaet på den tiden var lite egnet til å fange opp egenskapene til slike kontekster.

4 Bevaringstilstand

4.1 Generelle bemerkninger

Tabellene som viser bevaringstilstanden med ulike fargesymboler er hentet fra de undersøkelsene hvor Bevaringsskalaen ble benyttet. Disse tabellene er da en visuell presentasjonsform, som kan være nyttig for sammenligning og diskusjon. Oversikten over de brukte symbolene finnes i tabellen rett nedenfor (jf. Monitoring Manual appendix 6); i tabellene representerer hvert symbol et dybdeintervall på omkring 20 cm, og dybden øker fra venstre mot høyre i hver celle.

SYMBOLER	
X - ELENDIG	? – UBESTEMBAR
X - DÅRLIG	0 – INGEN JORD PÅ BORET
X - MIDDELS	N – NATURLIG
X - GOD	A - BORING AVSLUTTET
X - UTMERKET	§ - IKKE ORGANISK
	F – FJELL

Imidlertid er det også blitt forsøkt laget tabeller for hvert borepunkt hvor det angis den gjennomsnittlige bevaringstilstanden til etterreformatoriske og nyere organiske kulturlag (betegnet «GB_{en}»), og den gjennomsnittlige bevaringstilstanden til middelalderiske organiske kulturlag (betegnet «GB_m»). Gjennomsnittsverdien kommer fra summering av de numeriske bevaringstilstandsverdiene, og denne summen divideres av antall sjikt hvor det finnes en bevaringstilstandsverdi. Disse gjennomsnittsverdiene presenteres sammen med dybde fra terrengoverflaten til middelalderiske kulturlag, samt dybde fra terrengoverflaten til naturavsetninger. Det må bemerkes at ennå finnes det ingen formel for utregning av gjennomsnittlig bevaringstilstand, slik at de presenterte verdiene er basert til dels på skjønn.

4.2 Kong Oscars gate

I denne kapittdelen er det gjengitt tabellene som finnes i Bioforsk/NIKU-rapporten. Disse tabellene er utformet på en annerledes måte enn de "rene" NIKU-tabellene i de andre kapittdelene. Boringene KOGT9, KOGT10, KOGT12, KOGT14, KOGT15, KOGT16, KOGT17, KOGT18 og KOGT28 er blitt valgt fra på grunn av enten manglende eller noe for usikre opplysninger.

Tabell 4.2.1. Dybder (fra terrengoverflate) samt verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	Moh terreng	Dybde til mid- delalderlag	Dybde til nat- uravsetning	GB _{en}	GB _m
KOGT1	2,4	2,0 [?] /3,3 [?]	3,8	umulig å angi	2,5
KOGT2	3,1	1,8	3,2	2,5	2,875
KOGT3	3,6	1,9/2,2	3,4	umulig å angi	2,5
KOGT4	4,5	2,25 (trolig)	3,75	1,5	3
KOGT5	5,2	2,8	4,5	umulig å angi	
KOGT6	5,4	1,2	3,4	umulig å angi	3,25
KOGT7	5,9	3,2	3,7	3	3,5
KOGT8	5,4	3,0	4,2	2,375	3,25
KOGT13	4,9	2,35	4,35	3	2,875
KOGT27	7,2	2,1 (trolig)	3,8	umulig å angi	4,5

De fleste boringene er fra det mest sentrale bosetningsområdet i bydelen. KOGT27 skiller seg markant ut med god bevaringstilstand i de middelalderse sjiktene, mens KOGT13 skiller seg ut ved at verdien for GB_{en} er høyere enn verdien for GB_m – det eneste stedet hvor dette forekommer.

4.3 Domkirkegaten 6

Tabell 4.3.1. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i naverboringene i Domkirkegaten 6.

BR1	Pkt. 7	PZ1	Pkt. 2	BR2	Moh
		§			6,0 – 5,0
		§§§§§			5,0 – 4,0
§	§	§§§§?	§§§§		4,0 – 3,0
§§§§§	X§???	?????	§????	§§	3,0 – 2,0
§XXXX	?XXXX	XXN	XXXXX	?XXXX	2,0 – 1,0
XX00X	?N		XXXN	XXXXX	1,0 – 0,0
N				XN	0,0 – -1,0

Kulturlagenes bevaringstilstand er fra dårlig til middels, tilsvarende bevaringsgrad 2 og 3 i Bevaringsskalaen. Det ble registrert samme stratigrafi i begge punktene BR1 og BR2, som ligger inntil det ikke-utgravde området i Domkirkegaten 6A. Det er registrert litt lavere bevaringsgrad i det laveste sjiktet med organiske kulturlag i punkt BR2, som ligger nærmere Østre Skostredet. Dette kan skyldes at grunnvannsnivået står noe lavere her; ved grunnvannsfluktusjon blir jordmassene liggende i overgangen mellom mett og umett sone.

Bildet angående bevaringstilstanden på tomten stemmer dårlig med erindringene til forfatteren av denne rapporten. Dunlop deltok i to måneder på utgravningen i 1987 og husker ganske tydelig at bevaringstilstanden til i hvert fall de lavereliggende organiske kulturlagene stort sett kunne betegnes som god (bevaringsgrad 4), om ikke de nådde opp til utmerket (bevaringsgrad 5).

Dette skulle tilsi at det – nok ikke helt uventet – har forekommet en forverring av bevaringsforholdene på tomten i løpet av de 25 årene som har gått siden utgravningen.

Tabell 4.3.2. Dybder samt verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	Moh terreng	Dybde til mid- delalderlag	Dybde til nat- uravsetning	GB_{en}	GB_m
BR1	3,3	1,5	3,25	umulig å angi	2,5
Pkt. 7	3,3	1,2(?)	2,5	umulig å angi	2,5
PZ1	5,3	3,4(?)	3,75	2	3
Pkt. 2	3,8	2,35(?)	3,4	2	3
BR2	2,4	0,6	2,6	umulig å angi	2

Hvor det er mulig å sammenligne, er GB_m stort sett litt høyere enn GB_{en} . Ingen av verdiene er tilfredsstillende i lys av tomtens fysiske plassering i denne delen av Vågsbunnen, hvor det ellers skulle være mulig å oppnå gode bevaringsforhold.

4.4 Nedre Korskirkeallmenning

Tabell 4.4.1. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i fire av naverboringene på Nedre Korskirkeallmenning.

NKPR1	NKPR2	NKPR14	NKMB1	Moh
§§§§			§	5,0 – 4,0
§??X	§§??	§	§§§§§	4,0 – 3,0
XXXXX	??X??	§????	§??XX	3,0 – 2,0
X?N	?????	??XXNF	XXXN	2,0 – 1,0
	XN			1,0 – 0,0
				0,0 – -1,0
	F			-1,0 – -2,0
				-2,0 – -3,0
F				-3,0 – -4,0

Tabell 4.4.2. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i fire av naverboringene på Nedre Korskirkeallmenning.

NKPR3	NKMB3	NKPR5	NKPR6	Moh
				5,0 – 4,0
				4,0 – 3,0
§§???	§§§	§§§	§	3,0 – 2,0
?§?XX	§§§§§	§????	§§??X	2,0 – 1,0
??N	§§§§0	§§§§?	XXXX?	1,0 – 0,0
F	??XN	?XXXN	XXX??	0,0 – -1,0
			?XXXX	-1,0 – -2,0
		F	XXN	-2,0 – -3,0

Tabell 4.4.3. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i fire av naverboringene på Nedre Korskirkeallmenning.

NKPR7	NKMB4	NKPR8	NKMB5	Moh
				5,0 – 4,0
				4,0 – 3,0
				3,0 – 2,0
§§§??	§§§	§§?	§§§§	2,0 – 1,0
?XXXX	XXXXX	?X?XX	??XXX	1,0 – 0,0
XXXXX	XXX??	X?XXX	XXXXX	0,0 – -1,0
XXXXX	XXXXX	XXXXX	XXXXX	-1,0 – -2,0
XXXX0	XXXXX	XXXXX	XXXXX	-2,0 – -3,0
XXN	XXXXN	XXXXX	0XXXX	-3,0 – -4,0
		XN	XN	-4,0 – -5,0
				-5,0 – -6,0
				-6,0 – -7,0
			F	-7,0 – -8,0

Som forventet med tanke på områdets størrelse og topografisk plassering, var det store lokale variasjoner i grunnforholdene. Ut fra det som tabellene ovenfor viser, varierer bevaringstilstanden til de ulike sjiktene fra elendig til god, men med en hovedvekt fra dårlig til middels. Det er klart at de dårligere bevarte sjiktene befinner seg for det meste i den øvre delen av sekvensene. De sjiktene i den øvre delen av sekvensene som er vurdert til å ha god bevaringstilstand, er alle sammen tømmerstokker.

Tabell 4.4.4. Dybder samt verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	Moh terreng	Dybde til mid- delalderlag	Dybde til nat- uravsetning	GB _{en}	GB _m
NKPRI	4,75	1,55/1,75	3,2	umulig å angi	2,75
NKPR2	3,7	1,40(?)/2,15	2,8	uaktuelt*	4
NKPR3	2,9	0,6/0,95	2,3	umulig å angi	umulig å angi
NKPR5	2,6	2,4/2,75	3,4	umulig å angi	3
NKPR6	2,15	2,05/2,15	4,6	3	3
NKPR7	2,05	3,3 (trolig)	5,4	3	3
NKPR8	1,7	3,6	5,8	3	3,75
NKPR14	3,2	1,25(?)/1,65	1,95	uaktuelt*	3
NKMB1	4,15	1,3	2,7	(grøftefyll)	3,25
NKMB3	2,55	2,5(?)/2,95	3,1	(grøftefyll)	3
NKMB4	1,55	3,35	5,35	2,75	3,5
NKMB5	1,8	3,05	6,0	2,75	3

* kirkegårdsjord, derfor ikke representativ for det øvrige bosetningsområdet

Ikke så veldig overraskende er GB_m høyere enn GB_{en}, til dels en god del høyere. De etterreformatoriske/nyere kulturlagene bidrar i betydelig grad til å beskytte de middelalderse lagene, men de førstnevnte kan være ganske sårbare for nedbrytning på grunn av at mange av dem inneholder en høy andel av sand. Dersom ikke disse lagene holdes så vannmettet som mulig, vil det lettere danne hulrom hvor luft og mikroorganismer kan trenge inn – og da medfølger stor risiko for at det oppstår en akselererende nedbrytningsprosess. Derfor blir det viktig fremover å sikre at grunnvannsnivået holdes så stabilt som mulig.

4.5 Nedre Korskirkeallmenning 2

Tabell 4.5.1. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i naverboringene på Nedre Korskirkeallmenning 2.

NK2PRI	NK2PRII	NK2PRIII	NK2MB1	Moh
§	§	§	§	3,0 – 2,0
§§§§§	§§§§§	§§§§§	§§§§§	2,0 – 1,0
X§§§§	X?§§§	§0§§§	§??§§	1,0 – 0,0
§0X?X	XXX?X	XXXXX	XXXXX	0,0 – -1,0
XXXXX	XXXXX	?X?XX	XXXXX	-1,0 – -2,0
XXN	XXXN	XXXXN	XXXXA	-2,0 – -3,0
				-3,0 – -4,0
				-4,0 – -5,0
				-5,0 – -6,0
				-6,0 – -7,0
F	F			-7,0 – -8,0

Bevaringstilstanden til de ulike sjiktene varierer fra dårlig til god. Man kan se at situasjonene i de fire grunnboringene er forholdsvis like i hovedtrekkene, og det er klart at de dårligere bevarte sjiktene befinner seg i den øvre delen av sekvensene.

Tabell 4.5.2. Dybder samt verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	Moh terreng	Dybde til mid- delalderlag	Dybde til nat- uravsetning	GB _{en}	GB _m
NK2PRI	2,2	3,6/3,7	4,65	2,75	3,25
NK2PRII	2,15	3,7	4,7	2,5	3,5
NK2PRIII	2,25	3,85/3,9	5,1	2,75	4
NK2MB1	2,15	3,8/4,0	>4,8	2,75	3,25

Situasjonen her er veldig lik det som er funnet over mesteparten av selve allmenningen. GB_m er høyere enn GB_{en}, til dels en god del høyere. De etterreformatoriske/nyere kulturlagene bidrar i betydelig grad til å beskytte de middelalderske lagene, men de førstnevnte kan være ganske sårbare for nedbrytning på grunn av at mange av dem inneholder en høy andel av sand. Dersom ikke disse lagene holdes så vannmettet som mulig, vil det lettere danne hulrom hvor luft og mikroorganismer kan trenge inn – hvor det da medfølger stor risiko for at det oppstår en akselererende nedbrytningsprosess. Derfor blir det viktig fremover å sikre at grunnvannsnivået holdes så stabilt som mulig.

4.6 Kong Oscarsgate 7

Tabell 4.6.1. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i naverboringene ved Kong Oscarsgate 7.

KO7MB2	KO7PR3	KO7MB1	KO7PR5	Moh
\$\$\$?	0????	????	?XXX	5,0 – 4,0
???XX	?????	?????	XXXXX	4,0 – 3,0
XXXXX	???X?	?????	XXXXX	3,0 – 2,0
XXXXX	\$X000	??XXN	XXXXX	2,0 – 1,0
N			N	1,0 – 0,0
		F		0,0 – -1,0
	F		F	-1,0 – -2,0
F				-2,0 – -3,0

Bevaringstilstanden – hvor den kunne bestemmes i det hele tatt – varierer fra veldig dårlig til bra. Man kan se at situasjonene i de fire boringene er forholdsvis like i hovedtrekkene, selv om to av dem har mange ubestemmelige sjikt. Og det er tydelig at de middelalderske organisk rike avsetningene fortsatt har en tilfredsstillende bevaringstilstand.

Videre på den positive siden kan det påpekes at den tykke kirkegårdsjorden nok bidrar til å beskytte de underliggende mer organisk rike kulturlagene til i hvert fall en viss grad, i kombinasjon med at disse lagene ligger under grunnvannstanden (selv om den er forholdsvis lav).

Tabell 4.6.2. Dybder samt verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	Moh terreng	Dybde til mid- delalderlag	Dybde til nat- uravsetning	GB _{en}	GB _m
KO7MB2	4,75	2,6	3,6	uaktuelt*	4
KO7PR3	4,85	2,55	>3,2	uaktuelt*	3
KO7MB1	4,85	2,2(?)	3,65	uaktuelt*	3
KO7PR5	4,8	2,3(?)	3,75	uaktuelt*	3,5

* kirkegårdsjord, derfor ikke representativ for det øvrige bosetningsområdet

Som allerede understreket i rapportdel 3.2.6 bestod mesteparten av kulturlagene av kirkegårdsjord – og dermed ikke representative for det øvrige bebyggelsesområdet – noe som egentlig gjør det uaktuelt å bruke verdiene for bevaringstilstand i et sammenstillingsarbeid.

4.7 Kong Oscarsgate 25

Tabell 4.7.1. Skjematisk komparativ presentasjon av bevaringstilstanden til avsetningene i naverboringene i Kong Oscarsgate 25.

KO2502	KO2503	MB1KO25	Moh
??	??	00	7,0 – 6,0
?????	?????	00000	6,0 – 5,0
?????	????X	00XXX	5,0 – 4,0
XXXXX	XXXX0	XXXXX	4,0 – 3,0
XXXXX	XXXN	00N	3,0 – 2,0
N			2,0 – 1,0
			1,0 – 0,0

Situasjonene i de tre boringene er forholdsvis like: bevaringstilstanden – hvor den kunne bestemmes i det hele tatt – varierer fra dårlig til middels-bra (med dårlig i overvekt). På den positive siden kan det påpekes at de forholdsvis tykke fyllmassene på toppen av kulturlagene nok er med til å beskytte de underliggende organisk rike kulturlagene til i hvert fall en viss grad.

Tabell 4.6.2. Dybder samt verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	Moh terreng	Dybde til mid- delalderlag	Dybde til nat- uravsetning	GB _{en}	GB _m
KO2502	6,3	2,65(?)	4,3	2	2,75
KO2503	6,3	2,6(?)	4,45	2	2,75
MB1KO25	6,4	1,9(?)	3,8	ingen data	2,75

Verdiene for bevaringstilstand er stort sett tilfredsstillende i lys av at tomten ligger i noe som kan betegnes som en form for utkantsområde i forhold til den sentrale bybebyggelsen – og i et område hvor grunnvannstanden antas å ligge forholdsvis dyp (dessverre har man ingen vannstandsmålinger fra denne brønnen ennå).

5 Konklusjoner

På grunn av at man før 2008 ikke systematisk foretok vurdering av bevaringstilstand på undersøkte kulturlag, kan det være vanskelig å sammenligne gamle og nye undersøkelser. Det er også forskjell på reelle utgravninger og grunnboringer, særlig med vurderingen av om det er primær eller sekundær kontekst. En del av sjiktene som viser dårlig bevaring kan gjerne inneholde redeponert materiale, materiale som var blitt godt nedbrutt før dets endelige deponering.

Alt i alt betyr dette at man fra arkeologisk side ikke kan legge frem noen konkrete tall angående eventuell forverring av bevaringstilstanden. Imidlertid, med tanke på hvor heterogent er Vågsbunnen-området – når man sammenligner med f.eks. Bryggen – hva gjelder topografiske forhold, kulturlagstykkelser, mengde moderne inngrep i form av dype grøfter samt tilstedeværelsen av et antall grunnvannspumper, kan man gjerne anta at det foregår nedbrytning av organisk materiale i en betydelig skala. Det kan gjerne være tale om at volumet til organisk materiale som forsvinner årlig er på flere titalls kubikkmeter.

Sammenstillingens hovedfokus har etter hvert blitt rettet i økende grad mot å sammenligne den generelle bevaringstilstanden til henholdsvis etterreformatoriske/nyere kulturlag og middelalderse kulturlag. Resultatene presenteres i tabellen nedenfor. Det består rett og slett av en summering av verdiene for GB_{en} og GB_m (men bare for de punktene hvor begge verdier er tilgjengelige) delt med antall aktuelle punkter.

Tabell 5. Verdier for gjennomsnittlig bevaringstilstand.

Borepunkt	GB _{en}	GB _m
PZ1	2	3
Pkt. 2	2	3
NKPR6	3	3
NKPR7	3	3
NKPR8	3	3,75
NKMB4	2,75	3,5
NKMB5	2,75	3
NK2PRI	2,75	3,25
NK2PRII	2,5	3,5
NK2PRIII	2,75	4
NK2MB1	2,75	3,25
KOGT2	2,5	2,875
KOGT4	1,5	3
KOGT7	3	3,5
KOGT8	2,375	3,25
KOGT13	3	2,875
KO2502	2	2,75
KO2503	2	2,75
Gjennomsn.	2,535	3,18

Som det fremgår av tabellen, er det en ganske markant forskjell mellom de to verdiene. Det er i hvert fall en form for bekreftelse av den alminnelige antagelsen – at den store nedbrytningstrusselen er mot de etterreformatoriske og nyere tids organisk rike kulturlagene.

Problemet som vi møter er jo som påpekt ovenfor: at det er store variasjoner hva angår topografi, bevaringstilstand og bevaringsforhold innenfor det avgrensede området gjeldende for bestillingen (som er jo bare en del av bydelen Vågsbunnen) – og det kan også forekomme store lokale variasjoner, f.eks. i nærheten av Korskirken. Vågsbunnen er på langt nær så ensartet som Bryggen.

Med henblikk på dette, må det konkluderes med at det ikke er nok data til å gi et statistisk gyldig grunnlag. Da skal man trolig opp i noenlunde samme tetthet av undersøkte punkter som innenfor verdensarvstedet Bryggen, hvor man har flere enn 40 miljøbrønner innenfor et langt mindre område. Og det er heller ikke nok tilgjengelige opplysninger til å kunne besvare alle punktene i den opprinnelige bestillingen.

Avslutningsvis kan det trygt sies at kontroll med grunnvannstanden blir nøkkelen uansett. Og arbeidet med Vågsbunnen fordrer en veldig høy grad av samarbeid mellom forvaltere, grunneiere, arkeologer, hydrogeologer, geokjemikere, geoteknikere og gjerne flere.

6 Referanser

- Bergersen, O. 2010. Geokjemiske analyser av prøver etter grunnboring for å vurdere bevaringsforhold i kulturlag fra Kong Oscarsgate 7, Bergen. Jordfaglig vurdering av miljøforhold på bakgrunn av laboratorieanalyser. – Bioforsk Rapport Vol 5 Nr. 77 2010.
- Bergersen, O. & Dunlop, A.R. 2011a. Arkeologiske og geokjemiske undersøkelser av kulturlag fra Nedre Korskirkeallmenningen, Vågsbunnen, Bergen kommune, Hordaland fylke. Forundersøkelse med kartlegging av bevaringsforhold og bevaringstilstand. – Bioforsk Rapport Vol 6 Nr. 46 2011, NIKU Oppdragsrapport 74/2011.

- Bergersen, O. & Dunlop, A.R. 2011b. Arkeologiske og geokjemiske undersøkelser av kulturlag fra Nedre Korskirkeallmenning 2, Vågsbunnen, Bergen kommune, Hordaland fylke. Forundersøkelse med kartlegging av bevaringsforhold og bevaringstilstand fra grunnboring. – Bioforsk Rapport Vol 6 Nr. 47 2011, NIKU Oppdragsrapport 15/2011.
- Bergersen, O. & Lorvik, K. 2013. Grunnboringer i Kong Oscars gate og sidegater, Bergen kommune, Hordaland Fylke. Arkeologiske og jordkjemiske undersøkelser samt miljøovervåking ved kartlegging av kulturlag, bevaringstilstand og -forhold. – Bioforsk Rapport Vol 8 Nr. 48 2013, NIKU Oppdragsrapport 44/2013.
- Bergersen, O. & Hartnik, T. 2008. Vurdering av bevaringsforhold i kulturlag i Kong Oscars gt, Bergen. Jordfaglig vurdering av miljøforhold på bakgrunn av laboratorieanalyser. – Bioforsk Rapport Vol. 3 Nr. 84 2008.
- Dunlop, A.R. 1984. Report on the excavations at BRM 200 Korskirken, 1984. – Riksantikvaren Utgravningskontor for Bergen.
- Dunlop, A.R. 2007. Kong Oscarsgate 25, Bergen: Arkeologisk og geokjemisk undersøkelse av grunnboringer, 2007. – NIKU Arkeologiske utgravninger Bergen, NIKU Arkivrapport 37-2007.
- Dunlop, A. R. (in prep.). Report on the excavations in Halfdan Kjerulfsgate, 1993. – Riksantikvaren Utgravningskontor for Bergen. (uferdig manus)
- Dunlop, A.R. & Lorvik, K. 2010. Kong Oscarsgate 7, Bergen: Arkeologisk undersøkelse av grunnboringer, 2010. – NIKU Oppdragsrapport 35/2010.
- Gołembnik, A. (in prep.). Report on the excavations at Skostredet 10/Bankgate 4. – Riksantikvaren Utgravningskontor for Bergen. (upublisert manus)
- Hansen, G. 1995. Lille Øvregaten Friområde BRM 465. Rapport af Gitte Hansen, 1995. – Riksantikvaren Utgravningskontor for Bergen.
- Komber, J., Dunlop, A.R., Sigurðsson, J.V. & Hjelle, K.L. 1994. Innberetningen om utgravningene i Domkirkegaten 6, 1987. – Riksantikvaren Utgravningskontor for Bergen.
- Lorvik, K. (in prep.) Grunnboringer, Domkirkegaten 6. – NIKU oppdragsrapport.
- Riksantikvaren/NIKU 2008. The Monitoring Manual: procedures and guidelines for the monitoring, recording and preservation/management of urban archaeological deposits.
- Standard Norge 2009. Kulturminner. Krav til miljøovervåking og -undersøkelse av kulturlag. Norwegian Standard NS9451:2009. ICS 13.020.99: 91.010.99.
- Åstveit, J. 1999. Vågsallmenningen/Nedre Korskirkeallmenningen, Vågsbunnen i Bergen: Arkeologisk forundersøkelse, 1998-99 (upublisert manus; med rapport om botaniske analyser). – Arkivrapport, NIKU distriktskontor Bergen.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 99/2012

NIKU hovedkontor

Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg

Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 934 66 230

NIKU Bergen

Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 922 89 252

NIKU Trondheim

Kjøpmannsgata 25
7013 TRONDHEIM
Telefon: 922 66 779 /
405 50 126

NIKU Tromsø

Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00